

Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice

Aktualizované vydání

Tomáš Sirovátka, Ivana Šimíková, Robert Trbola

VÚPSV, v.v.i. Praha
2016

Původní metodika „Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice“ byla certifikována Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR, osvědčení MPSV ČR o uznání certifikované metodiky č. j. 2014/12588-351

Aktualizovaná metodika vznikla v rámci implementace výsledků projektu programu OMEGA Technologické agentury ČR č. TD010104.

Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.
Praha 2, Karlovo náměstí 1
Vyšlo v roce 2016, 1. vydání, počet stran 114
Tisk: VÚPSV, v.v.i.

<http://www.vupsv.cz>

Obsah

1. Úvod	5
1.1 Cíl metodiky	5
1.2 Obecná východiska	6
1.3 Způsob řešení	10
2. Soustava indikátorů	14
2.1 Obecné indikátory	14
2.2 Indikátory cílů	15
3. Specifikace indikátorů a práce s nimi	28
3.1 Obecné indikátory	28
3.2 Indikátory cílů	31
3.2.1 Prioritní oblast 1 - Inkluzivní trh práce / aktivní politiky trhu práce	31
3.2.2 Prioritní oblast 2 - Přístup ke kvalitním službám	46
3.2.3 Prioritní oblast 3 - Sociální ochrana	80
3.2.4 Prioritní oblast 4 - Mainstreaming sociálního začleňování	90
3.2.5 Prioritní oblast 5 - Regionální disparity a role samosprávy	91
Literatura a zdroje	108

1. Úvod

Předkládaný materiál má povahu metodiky postupu při vyhodnocování pokroku v oblasti potlačování chudoby a sociálního vyloučení, přičemž jeho jádro představuje soustava indikátorů vhodných pro takové vyhodnocování včetně identifikace příslušných zdrojů dat pro jejich naplnění, specifikace způsobu interpretace vývoje hodnot jednotlivých indikátorů a jejich modelové aplikace (v případě dostupnosti vstupních dat). V úvodní kapitole vymezujeme cíle metodiky, východiska a principy uplatněné při tvorbě soustavy indikátorů a představujeme logiku navržené soustavy indikátorů. V dalších kapitolách pak prezentujeme soustavu indikátorů jednak v souhrnné podobě a jednak podrobně po jednotlivých indikátorech. V závěrečné části pak ukazujeme pilotní užití navržené soustavy pro vyhodnocení pokroku v oblasti sociálního začleňování.

1.1 Cíl metodiky

Sociální začleňování bylo přijato v rámci řady programových dokumentů Evropské komise a nověji i cílů Evropa 2020 jako politický cíl. K tomuto cíli se v rámci Otevřené metody koordinace hlásí členské země EU. Tím ovšem vzniká **potřeba měřit pokrok** s ohledem na omezení chudoby a sociálního vyloučení s pomocí indikátorů.

Toto měření je potřebné, neboť má umožnit:

- a) zhodnotit existující konkrétní formy, rozsah a intenzitu chudoby a sociálního vyloučení,
- b) určit směr změny, respektive stanovit cíle sociálního začleňování,
- c) hodnotit dopad opatření přijatých k omezení chudoby a sociálního vyloučení.

Cílem metodiky je definovat **soubor národních indikátorů** vhodných ke sledování **pokroku v oblasti sociálního začleňování** - toto je chápáno jako soubor opatření, kterými různí aktéři potlačují chudobu a sociální vyloučení a proces implementace těchto opatření.

K rozvoji a implementaci takových opatření je zapotřebí současně porozumět:

- rozsahu a intenzitě sociálního vyloučení, resp. faktorům, které sociální začleňování znemožňují, a dopadům jejich působení,
- faktorům, které sociální vyloučení eliminují, a to zejména těm, které spočívají ve vlastnostech a dopadech veřejných politik sociálního začleňování, a projevům tohoto druhého okruhu faktorů.

Cílem metodiky je usnadnit výše uvedené ‚porozumění‘.

Box 1: Sociální vyloučení a chudoba

Sociální vyloučení je nedobrovolné vyloučení jednotlivců a skupin z politických, ekonomických a sociálních procesů ve společnosti, jež jim zabraňuje v plné účasti na dění ve společnosti, v níž žijí.

Chudoba je nedostatek ekonomických zdrojů a takto definována je důležitou příčinou sociálního vyloučení do té míry, nakolik nedostatek těchto zdrojů zabraňuje účasti na životě společnosti.

1.2 Obecná východiska

Klíčové aspekty volby a definice indikátorů

S výběrem indikátorů je spojeno několik dilemat a z nich vyplývajících voleb, jež ukazují, že jen zřídka je určitý indikátor jediným spolehlivým řešením. Vyplývá pak, že je účelné většinou kombinovat různé typy indikátorů.

Subjektivní a objektivní indikátory

Protože sociální vyloučení je subjektivní zkušenost ovlivněná objektivními podmínkami, v nichž lidé žijí, je účelné kombinovat indikátory objektivní (opírající se o objektivní data) i subjektivní (opírající se o výpovědi respondentů o jejich situaci).

Subjektivní indikátory mohou zahrnovat:

Určitý standard či cíl - například minimální příjem, jenž domácnost potřebuje, aby uspokojila své potřeby (či k dosažení určitého cíle jako nebyt chudá). V tomto případě je cílem subjektivně ověřit určitý standard.

Jiný přístup zjišťuje, jakou úroveň spotřeby domácnost potřebuje, aby nebyla chudá, a vedle toho, zda její příjem je, či není nad touto úrovní. Zde je úroveň chudoby určena jejím subjektivním standardem.

Další možnost použití subjektivních indikátorů je vztažena k hodnocení, jak lidé cítí, že jsou uspokojeni jejich potřeby (například jde o indikátory materiální deprivace). Přitom není ověřováno, jaká je úroveň tohoto standardu. V případě druhého a třetího přístupu jsou situace lidí hodnoceny podle různých standardů. Zejména tento třetí přístup je v metodice využit.

Absolutní versus relativní indikátory

Relativní indikátory jsou vztaženy k určité společnosti v určitém čase, porovnávají tedy situaci jednotlivců či domácností s ohledem na určitý standard (například k hranici chudoby indikované 60 % mediánového příjmu v dané společnosti). Absolutní indikátory zjišťují situaci bez ohledu na takový standard, ale často se vztahují k určité předpokládané významné ‚potřebě‘, jako je například zajištění základních životních/materiálních potřeb, ale také přístupu ke zdravotní péči, bydlení, sociální službě, zaměstnání, vzdělání apod. Zatímco v případě relativních indikátorů jde o vhodné stanovení referenčních standardů, v případě indikátorů absolutních jde především o vhodný výběr indikátorů. Často však i absolutní indikátory jsou převáděny na relativní, neboť se ‚předpokládaná potřeba‘ odvíjí od určitých společenských standardů (například indikátor přeplněnosti bytu apod.). Je vhodné oba typy indikátorů doplňovat,

neboť sociální vyloučení je na jedné straně vyloučením z určitých standardů života obvyklých ve společnosti, kde člověk žije, na straně druhé ovšem lze předpokládat, že existují určité potřeby či oprávněné nároky, jež mají být uspokojeny bez ohledu na nějaký standard.

Spotřeba versus příjem

Příjmy nemusí být spolehlivým indikátorem chudoby nebo sociálního vyloučení, protože je rozhodující okolnost, co si mohou domácnosti za své příjmy dovolit. Proto odborná literatura doporučuje užít i indikátory vztahující se ke spotřebě, a to bez ohledu na horší dostupnost potřebných dat. Protiargument spočívá v tom, že spotřeba hodně záleží na preferencích spotřebitele, a proto je vhodnější zaměřit se na ‚předpoklady ke spotřebě,‘ které nejsou ovlivněny individuálními preferencemi. Data SILC, která často používáme, se snaží vyhnout prvému úskalí tím, že například poměřují rozsah chudoby po odečtení nákladů na bydlení, druhému úskalí pak tím, že materiální deprivaci v uspokojení základních potřeb kontrolují podotázkou, zda by domácnost příslušný ‚statek‘ chtěla, avšak nemůže si jej dovolit.

Jednotka rozboru

Definice jednotky rozboru dává následující možnosti:

- a) Společné bydlení v domácnosti, jež zahrnuje ty spolubydlící členy, kteří sdílejí určitý stupeň společného hospodaření (ale nejsou nezbytně spojeni příbuzenskými vztahy).
- b) Společná spotřeba, když spotřební jednotka je definována jako okruh osob, které přijímají ve značné míře společná spotřební rozhodnutí (ale mohou to být lidé bez rodinných vztahů).
- c) Pokrevní či manželský vztah, když členové rodinné jednotky jsou spojeni manželstvím, spolužitím či pokrevním vztahem.
- d) Závislost, když jednotka je definována jako jednotlivec či pár plus jakékoliv závislé osoby (děti či dospělí), a takto konstituuje vnitřní rodinu.

V některých případech může být dokonce účelné překročit tato vymezení a zachytit situaci v extendované/širší rodině.

- e) Jednotkou rozboru mohou být také osoby nebo osoby definované určitým znakem.

Teritoriální (regionální, lokální dimenze)

Indikátory mohou mít významnou teritoriální dimenzi: například míra chudoby a sociálního vyloučení se vyznačuje prostorovou koncentrací. Dochází pak k tomu, že některé charakteristiky sociálního vyloučení se vztahují spíše k lokalitě a populaci zde žijící než k jednotlivcům. Některé indikátory tedy mohou charakterizovat míru marginality určitého území, aniž by zachycovaly míru chudoby a sociálního vyloučení jednotlivců zde žijících.

Marginalita, sociální patologie území či zaostávání určitého území není primárně předmětem pozornosti projektu. Zohledňujeme však důležité charakteristiky/indikátory území, které přímo souvisejí s mírou sociálního vyloučení jednotlivců a skupin, které v území žijí. Specificky významné jsou charakteristiky sociálně vyloučených (romských) lokalit, kde se setkává více marginalizujících znaků/charakteristik, a to na úrovni jednotlivců, skupin i území.

Přístup založený na principech - podle Atkinson a Marlier (2010)¹

Principy vztažené k jednotlivým indikátorům

- a) Indikátor by měl **vystihnout podstatu problému** (postihovat důležité dimenze sociálního vyloučení či důležité vlastnosti opatření, jež se k nim vztahují) a měl by mít nezpochybnitelnou **normativní interpretaci** (nižší či vyšší hodnota znamená nižší či vyšší míru sociálního vyloučení či nižší/vyšší míru úsilí - vlivu na eliminaci chudoby a sociálního vyloučení).
- b) Indikátor by měl být **robustní** (zachycuje významnou dimenzi sociálního vyloučení, a to prokazatelným způsobem) a **statisticky validní** (data jsou statisticky spolehlivá a nejsou předmětem arbitrárních úprav či přizpůsobení).
- c) Indikátor by měl být **interpretovatelný v mezinárodním kontextu** (a umožňovat mezinárodní srovnání). Tento princip může být potlačen u některých národních indikátorů, které sledují ještě jiný specifický účel: vystihnout dimenzi situace či opatření, která hraje důležitou roli v národním kontextu s ohledem na zvláštnosti mechanismů sociálního vyloučení. Zejména specifická opatření a jejich dopady měřené indikátory mohou být někdy plně pochopeny pouze v rámci určitého národního institucionálního rámce, v němž působí. Jsou tedy citlivé k tomuto národnímu kontextu a je obtížné podle nich provádět mezinárodní srovnání.
- d) Indikátor by měl **reflektovat změnu** a být **přístupný revizi**, jakmile je to zapotřebí (zlepšené metody měření či změny úrovně v oblasti opatření, resp. politiky).
- e) Indikátor by neměl znamenat příliš velké zatížení – kdykoliv je to možné, měl by využít **dostupné** nástroje či informace (například doplněním otázky k existujícím dotazováním či využitím administrativních dat z příslušných registrů).

Principy vztahující se k celkovému portfoliu indikátorů

1. Portfolio indikátorů by mělo být dobře **vyváženo s ohledem na různé dimenze** sociálního vyloučení/začleňování. Žádný soubor indikátorů nemůže být vyčerpávající a mohou vznikat příliš velké náklady a ztráta transparentnosti v důsledku příliš širokého souboru indikátorů. Musí být tedy proveden výběr, ten by ale měl zahrnovat všechny důležité dimenze.
2. Indikátory by měly být **vzájemně konzistentní** a váha jednotlivých indikátorů by měla být **proporční/vyvážená**. Tedy indikátory zásadně významné na národní úrovni by neměly být smíšeny bez rozlišení s indikátory spíše dílčími či vyjadřující lokální zájem.
3. Indikátory by měly být **transparentní** a dobře **dostupné** uživatelům i občanům. Neměly by vznikat pochybnosti o formě a účelu indikátorů: měly by být dobře **srozumitelné**.

Data pro konstrukci indikátorů

Konstrukce sociálních indikátorů **je kompromisem** mezi teoretickou definicí a empirickými možnostmi. Data nemusí být dostupná, nemusí mít potřebnou kvalitu, jejich shromažďování se může ukázat jako příliš nákladné či mohou vznikat tenze z hlediska jejich obecné přijatelnosti.

¹ A. Atkinson a E. Marlier (2010). *Analysing and Measuring Social Inclusion in a Global Context*. N. York: UN, Dep. of Economic and Social Affairs.

Je sice hlavním zájmem mít data o celé populaci, problém ale vzniká, pokud jde o zastoupení specifických skupin, např. příslušníků romského etnika, osob žijících v institucích či v netypických formách ubytování a cizích státních příslušníků. Tento problém je zvláště patrný u dat, jejichž zdrojem je survey (jako je SILC či VŠPS). Zachycení situace marginálních skupin často vyžaduje specifické nástroje a techniky sběru dat, jež ale někdy mohou být příliš nákladné. Typickým příkladem je monitorování situace ve vyloučených (romských) lokalitách.

Konečně, protože sociální vyloučení je multidimenzionální koncept, je užitečné kombinovat jak kvantitativní, tak i kvalitativní metody zakládající se v celé řadě vědních disciplín. To může napomoci překonat problémy i ve zkoumání univerzální/národní/regionální-lokální úrovně sociálního vyloučení.

Jasně cíle sociálního začleňování a k nim vztažené kvantitativní operativní cíle

Cíle strategie sociálního začleňování by měly být výsledkem diagnózy příčin chudoby a sociálního vyloučení. V tomto rámci by indikátory měly sledovat situaci v oblasti chudoby a sociálního vyloučení a jejich příčiny (pokud možno ve všech dimenzích).

K tomu, aby bylo možné stanovit konkrétní indikátory pokroku v oblasti sociálního začleňování, je zapotřebí, aby byly specifikovány cíle tohoto pokroku. V ideálním případě by měly být rozlišeny **hlavní cíle - priority** a vedle nich **specifické cíle** (klíčové aspekty hlavních cílů) a dále **dílčí cíle**, tj. cíle nižší úrovně/nižšího řádu, jež umožňují dosažení hlavních cílů.

Měly by být konečně rozlišeny **cíle vstupů** (úsilí politik - opatření) a **cíle výstupů** (efektů - změn situace v oblasti sociálního začleňování).

Cíle by pak měly být operacionalizovány, respektive kvantifikovány. Soustava indikátorů může napomoci jak při formulaci soustavy cílů, tak i při sledování pokroku při jejich dosahování.

Kvantitativní cíle by měly splňovat tyto požadavky:

- a) ambiciózní, ale dosažitelné/realistické
- b) relevantní - měly by významně přispívat k dosažení hlavního cíle
- c) inteligentní - cíl by měl být srozumitelný a měl by být běžnému občanovi smysluplný
- d) kvantifikovatelný a měřitelný (data k jeho měření by měla být dosažitelná)
- e) časově specifický - mělo by být vymezeno časové období potřebné k jeho dosažení

Další obecné předpoklady aplikace a implementace soustavy indikátorů:

Je aplikován princip veřejné správy založené na informacích a evidenci (evidence-based public management), jenž je v rozporu s veřejnou správou ovládanou politickými zájmy.

Existuje úsilí zaměřené na budování odpovídající statistické kapacity (zejména na úrovni státní správy).

Je uplatňován mainstreaming sociálního začleňování a je sdílena potřeba systematického hodnocení sociálních dopadů.

1.3 Způsob řešení

Postup zpracování

Východiskem zpracování metodiky je rozbor strategických materiálů v oblasti sociálního začleňování ve vybraných členských zemích EU (Rakousko, Velká Británie, Španělsko, Portugalsko, SRN, Slovensko, Lotyšsko a Nizozemsko) s ohledem na národní cíle, jejich operacionalizaci, vazbu cílů na opatření, existující systém monitorování a vazby na cíle v dalších oblastech. Provedený rozbor ukázal, že koncepční a strategické materiály uvedených zemí zpravidla stanovují soubor indikátorů pro sledování dosaženého pokroku, velmi často se však potýkají s nedostatky v operacionalizaci jednotlivých cílů (zřetelně formulovaná vazba mezi prioritou, cílem, opatřením a indikátorem) a absencí kvantifikace stanovených cílů (resp. cílových hodnot příslušných indikátorů). Z hlediska řešení projektu se ukázaly jako inspirativní výsledky řešení slovenského projektu *Vytvoření národních indikátorů v oblasti chudoby a sociálního vyloučení a návrh způsobu zajištění jejich pravidelného monitorování*, kterými jsme se v této fázi řešení rovněž zabývali. Tyto výsledky zahrnují nejen soustavu 38 indikátorů v oblasti chudoby a sociálního vyloučení, ale také jejich přehledné provázání na cíle strategie sociálního začleňování, cílovou skupinu a dosažitelnost v existujících empirických šetřeních.

V dalším kroku byl zpracován rozbor strategických materiálů formulovaných na národní úrovni v ČR, jež se vztahují k sociálnímu začleňování. Jeho cílem bylo především zhodnocení využití principu kvantifikace, operacionalizace a návazně specifických indikátorů sociálního vyloučení a začleňování v klíčových strategických materiálech. Byl proveden rozbor cílů a specifických cílů (zaměření, formulace, kvantifikace/operacionalizace) ve vazbě na obecný cíl zmírňování chudoby a sociálního začleňování a identifikována nepokrytá místa z hlediska cílů. Ve vztahu k indikátorům se rozbor zaměřoval na otázky způsobu jejich formulace a funkce. Výsledky zpracovaného rozboru ukazují, že strategické a koncepční dokumenty ČR pokrývají poměrně komplexně jednotlivé dimenze sociálního vyloučení i nejvíce ohrožené sociální skupiny, v jejich formulaci se však odráží dosavadní nízký důraz na měřitelnost plnění stanovených cílů. To je zvláště patrné v oblasti sociální politiky, pro níž je charakteristická vysoká obecnost cílů; ty jsou jen velmi zřídka kvantifikovány (ke kvantifikaci dochází zejména v návaznosti na dokumenty formulované na nadnárodní úrovni, např. v rámci strategie Evropa 2020²). Běžné není ani určení kvantitativních indikátorů a stanovení jejich výchozí hodnoty (benchmark). Užívané indikátory mají často povahu kvalitativní (vytvoření metodiky, schválení novely zákona apod.), případně jednoduchých indikátorů výsledků, jež neumožňují vyhodnotit pokroky v návaznosti na implementaci opatření. Poněkud častější je stanovení indikátorů v oblasti začleňování na trh práce. Obdobné problémy byly zjištěny také při následném rozboru vybraných strategií formulovaných v oblasti sociálního začleňování na nižších úrovních veřejné správy.

Poznatků ohledně povahy cílů a jejich operacionalizace v zahraničních i domácích strategiích sociálního začleňování bylo následně využito jednak při rozpracování cílů relevantních pro českou strategii na národní úrovni a jednak při návrhu indikátorů pro vyhodnocování jejich plnění. Systém indikátorů zahrnuje definici indikátoru, zdroj dat a způsob jejich získávání a funkci indikátoru. V závěrečné fázi řešení byl zpracován modelový příklad aplikace metodiky - zhodnocení pokroku v oblasti chudoby a sociálního vyloučení, a to v návaznosti na naplnění indikátorů a zpracování národních cílů (viz kap. 4).

² Zkušenosti s formulací národních akčních plánů sociálního začleňování v letech 2004-2010 však ukazují, že ani doporučení EU nejsou v rámci otevřené metody koordinace dostatečně účinné pro prosazení jednoznačně stanovených a měřitelných cílů na národní úrovni.

Logika navržené soustavy indikátorů

Soustava indikátorů je vztažena k aktuálně platné Dlouhodobé vizi rezortu práce a sociálních věcí pro oblast sociálního začleňování (dále jen Vize). Ta v roce 2012 navázala na předcházející proces formulace národních akčních plánů sociálního začleňování ČR z let 2004-2010 a v současné době ji lze považovat za klíčový koncepční dokument, jenž uceleně pojednává přístup v oblasti sociálního začleňování na národní úrovni a zejména stanoví jeho prioritní oblasti.

Navržená soustava indikátorů zahrnuje zejména **indikátory cílů**, tedy indikátory, jejichž primární role spočívá ve sledování naplňování jednotlivých cílů stanovených v rámci jednotlivých prioritních oblastí Vize. Jedná se o indikátory cílů, jež jsou ve Vizi explicitně formulovány, a indikátory takových cílů, které jsou v dokumentu uvedeny pouze v obecné podobě. Dále soustava zahrnuje také indikátory cílů, které ve Vizi uvedeny nejsou, avšak mají jednoznačnou vazbu na některou z jejich priorit a navíc jsou podstatné pro naplnění pokroku v dané oblasti sociálního začleňování.

Součástí navržené metodiky je proto také zpřesnění cílů Vize a jejich operacionalizace do podoby, která umožňuje monitorování jejich naplňování. Současně jsou však tyto zpřesněné (konkrétní) cíle formulovány způsobem, který umožňuje - a současně předpokládá - jejich specifikaci decizní sférou ve smyslu kvantifikace (stanovení cílových hodnot) a určení termínu naplnění.

Dle povahy jednotlivých cílů soustava indikátorů zahrnuje indikátory problému, které primárně sledují situaci, resp. změny stavu problému sociálního vyloučení z hlediska jeho charakteru, rozsahu, intenzity a profilu, a dále indikátory dopadů opatření zaměřené na vývoj související se změnami v systému opatření veřejné a sociální politiky, které sociální vyloučení ovlivňují. Vedle toho mají některé indikátory povahu indikátorů vstupů - jedná se o ty, které monitorují vývoj v úsilí politik při podpoře pokroku v oblasti sociálního začleňování.

V rámci navržené soustavy rozlišujeme mezi dvěma typy indikátorů:

- (1) indikátory cílů (klíčové) - jedná se o ty indikátory cílů, které považujeme za nejvýznamnější a které mají jednoznačnou vazbu jednak na priority Vize a jednak na proces sociálního začleňování,
- (2) indikátory analytické - doplňují indikátory klíčové s cílem prohloubit interpretaci vývoje v oblasti sociálního začleňování. Zahrnují jak specifitěji zaměřené indikátory (např. na konkrétní mechanismus začleňování/vyloučení či vybraný typ opatření), tak i vybrané ukazatele kontextu.

U obou typů indikátorů jsou navíc identifikována vhodná třídící kritéria. Navrhované třídění má sloužit jako vodítko ve snaze o hlubší interpretaci stavu, resp. vývoje naplňování stanoveného cíle. Zohledňuje mj. potřebu porozumět regionálním, případně lokálním, rozdílům a na jejich základě identifikovat prostorovou dimenzi sociálního vyloučení a ukazuje možnosti využít jednotlivých indikátorů při vyhodnocování pokroku na nižších úrovních veřejné správy (v regionech, krajích, městech). S ohledem na význam problému koncentrace znevýhodnění v prostoru soustava v některých případech navrhuje uplatnění indikátorů pro monitorování situace v tzv. sociálně vyloučených lokalitách.

Indikátory cílů, jež se vztahují přímo k jednotlivým prioritám a vymezeným cílům Vize, v soustavě indikátorů doplňují vybrané **obecné indikátory**, které mají zastřešující povahu. Jedná se o indikátory vztahující se k celkovému pokroku při dosahování sociálního začleňování a celospolečenskému průmětu úspěšné strategie

v této oblasti. Celkový pokrok v oblasti sociálního začleňování přitom vyplývá ze synergie při dosahování jednotlivých dílčích cílů.

Soustava indikátorů byla navržena na základě meritorní schopnosti indikátorů monitorovat situaci, pokud jde o problémy sociálního vyloučení, a vedle toho dosahování cílů v oblasti sociálního začleňování. Předmětem řešení nebylo provádět na reálných datech odhady intervalů spolehlivosti v případě, že se jedná o data z výběrových šetření. Toto hledisko samozřejmě hraje roli, pokud jde o hodnocení změn v indikátorech; výběr indikátorů se proto řídil pravidlem, že taková data jsou přebírána z jiných šetření, jejichž výsledky jsou publikovány, a to na úrovni desagregace, kterou intervaly spolehlivosti dovolují (typicky data, jež publikuje například ČSÚ nebo Eurostat, případně další šetření, jako je Eurobarometer); v tomto případě se řídíme úrovní desagregace, na které jsou tato data publikována.

Není jednoznačnou úvahou, jak velké změně v hodnotách indikátorů přikládat význam, respektive hodnotit jako pokrok či zhoršení. Změna může být způsobena jednak vlivem určitých opatření, jednak změnou v celkovém kontextu (například vlivem ekonomického cyklu, změnou úrovně nezaměstnanosti atp.). Navíc ji může způsobit i výběrová chyba v šetření, jež jsou zdrojem dat. Není většinou možné spolehlivě posoudit, nakolik změnu způsobila určitá opatření či jiné změny v sociálně-ekonomickém kontextu. To je spíše věcí interpretace indikátorů ve vzájemných souvislostech. Konečně také záleží na tom, jak jsou stanoveny, respektive operacionalizovány cíle Strategie sociálního začleňování, respektive jak velký pokrok je očekáván. S ohledem na tyto okolnosti doporučujeme věnovat při interpretaci pozornost změnám, které převyšují nejméně 10 % hodnoty původní, spíše však 15 %; spolehlivě pak zasluhuje pozornost 20 % změny původní hodnoty.

Problémy při konstrukci indikátorů

Navržené portfolio indikátorů sociálního začleňování vychází z výše uvedených obecných principů. Současně však naráží na limity dané kontextuálními faktory, mezi něž patří zejména:

- **Povaha formulované strategie** sociálního začleňování v ČR, na niž indikátory navazují. Více formuluje rezortní priority a cíle politiky sociálního začleňování a také rámcově nastiňuje nástroje k jejich dosahování, je však formulována na obecné úrovni. V její struktuře dochází k nejasnostem ve vztahu mezi prioritami, cíli a opatřeními; k operacionalizaci obecně pojatých priorit a cílů v ní pak víceméně nedochází (konkretizace cílů se předpokládá až v návazném dokumentu v podobě akčního plánu). Součástí procesu konstrukce jednotlivých indikátorů proto bylo výše popsané zpřesňování uvedených cílů, resp. jejich operacionalizace výzkumníky. Konkretizace cílů však může mít řadu variant, přičemž postup výzkumníků se nemusí shodovat s reálnými rozhodnutími tvůrců politiky sociálního začleňování. V jejich kompetencích pak je také kvantifikace a časové určení naplnění jednotlivých formulovaných cílů.
- **Omezená dostupnost některých důležitých dat.** Při konstrukci jednotlivých indikátorů i jejich zařazování do portfolio byl brán zřetel na jejich naplnitelnost daty, přičemž byly důsledně preferovány ty, jež je možné saturovat z existujících zdrojů. Indikátory, jež za stávajících podmínek vyžadují zvláštní sběr dat, byly do soustavy zařazeny pouze v případech, kdy nebyly nahraditelné jiným vhodným indikátorem a současně je nebylo možné - s ohledem na jejich význam ve vztahu k sociálnímu vyloučení/začleňování - opomenout. Jedná se zejména o sledování sociálně vyloučených lokalit, ale také o data v podstatě administrativního charakteru (např. údaje o účasti nezaměstnaných v opatřeních aktivní politiky zaměstnanosti).

Obecně jsme preferovali indikátory, jež jsou přinejmenším v základní úrovni (tedy bez ohledu na další třídění podle různých hledisek) přímo dostupné z dat Eurostatu či Českého statistického úřadu či evidencí MPSV či jiných veřejně dostupných evidencí dalších subjektů. Typicky se jedná o data ze šetření SILC či VŠPS/LFS a data publikovaná ČSÚ, MPSV a dalšími subjekty. Za druhé (avšak v menší míře) jsme preferovali data, která jsou sbírána a existují v evidencích různých subjektů, nejsou však například centralizována a vyhodnocována. V takových případech navrhuje provedení tohoto nezbytného kroku, a to tehdy, pokud se jedná o data nezbytná k monitorování situace v oblasti sociálního začleňování. Konečně pak jde o data, která nejsou pravidelně sbírána a jejichž získání je proto náročnější. Tam, kde jde o data snáze dosažitelná, navrhuje jejich pravidelný sběr a každoroční vyhodnocení, pokud jde o data méně dosažitelná, navrhuje alespoň provádění pravidelných šetření, i když v delších časových intervalech podle možností (to se týká například situace v sociálně vyloučených lokalitách). Součástí implementačního plánu, jenž je doprovodným materiálem metodiky, je pak kategorizace indikátorů dle jejich dostupnosti (z hlediska datových zdrojů) a také dle pracnosti jejich naplnění daty.

- **Záměry státní správy v oblasti sledování dat.** V této souvislosti je určitým problémem pro řešitele nejasnost záměrů státní správy, pokud jde o sledování dat. Zásady managementu veřejné správy založené na informacích/evidenci se v České republice prosazují jen pomalu. V situaci, kdy dosažení potřebných dat je ve velké míře závislé na spolupráci více rezortů, tato okolnost komplikuje dosažení záměru sbírat a vyhodnocovat všechna potřebná data. Jedná se například o nedostatek etnicky citlivých dat či údajů o situaci v sociálně vyloučených lokalitách, ale také mnohých dalších, méně obtížných případů (data týkající se inkluzivního vzdělávání sociálně znevýhodněných žáků jsou jedním příkladem, data o možnostech sociálního bydlení druhým).

Na druhé straně může projekt do jisté míry těžit z probíhajících kroků v této oblasti, a to z rozvoje informačních systémů v oblasti dat spravovaných MPSV, jako jsou údaje o nezaměstnaných a aktivní politice zaměstnanosti, o systému dávek hmotné nouze, o systému poskytování sociálních služeb aj. Také probíhá řada iniciativ dotýkajících se sběru dat o situaci v sociálně vyloučených lokalitách a další projekty, jež řeší podobný problém jako náš projekt - jedním z nich je projekt Podpora procesů v sociálních službách, kde je zejména řešen *Katalog (případně Mapa) sociálních jevů přivádějících jedince či rodinu do sociálně nepříznivé situace s potencionálním rizikem sociálního vyloučení*, a může tak dojít k synergii záměrů, když tyto projekty signalizují potřebu sběru stejných či podobných dat.

2. Soustava indikátorů

2.1 Obecné indikátory

cíle	číslo indikát.	indikátory	specifikace	zdroje dat
Sociální soudržnost	O-1	Obecná důvěra v lidi	Obecně vzato, řekl(a) byste, že se většině lidí dá důvěřovat, nebo že člověk nemůže být při jednání s lidmi nikdy dost opatrný? Odpovězte mi s použitím stupnice 0 až 10, kde 0 znamená, že člověk nemůže být nikdy dost opatrný, a 10 znamená, že většině lidí se dá důvěřovat. (→ průměr na stupnici 1-10).	European Social Survey (ESS) primární data
	O-2	Důvěra k pěti národním institucím	Řekněte mi prosím s použitím stupnice 0-10, jak moc vy osobně důvěřujete institucím: českému Parlamentu/právnímu systému/policii/politikům/politickým stranám (→ průměr za 5 položek na stupnici 1-10).	European Social Survey (ESS) primární data; vlastní výpočet
	O-3	Subjektivní pocit příslušnosti k diskriminované skupině ve společnosti	Označil(a) byste se za příslušníka skupiny, která je v této zemi diskriminována? (→ % odpovědí ano)	European Social Survey (ESS) primární data;
	O-4	Subjektivní pocit sociální distance	Koho byste nechtěl(a) mít za sousedy? (→ průměr odpovědí ano v % za prvních 10 označených skupin.)	CVVM; Sociologický ústav ČAV; tiskové zprávy
	O-5	Podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením	Udává procento osob v populaci ohrožených rizikem chudoby (viz dále) a/nebo silné materiální deprivace (viz dále) a/nebo žijících v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou (poslední v případě osob ve věku do 60 let, viz dále).	Eurostat a ČSÚ

2.2 Indikátory cílů

PRIORITNÍ OBLAST 1 – INKLUZIVNÍ TRH PRÁCE / AKTIVNÍ POLITIKY TRHU PRÁCE					
cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
Snížit míru nezaměstnanosti	C1-1	Míra nezaměstnanosti (obecná)	Indikátor změny problému SE Klíčový	Míra nezaměstnanosti pro specifické skupiny: muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby 55-64 let, zdravotně postižení; kraje	ČSÚ (VŠPS) - veřejná databáze; databáze Eurostatu; <i>Poznámka: Data nedostupná pro kategorie absolventů škol a osob se zdravotním postižením.</i>
Snížit míru dlouhodobé nezaměstnanosti	C2-1	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (obecná)	Indikátor změny problému SE Klíčový	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti i pro specifické skupiny: muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby ve věku 55-64 let, zdravotně postižení; kraje	ČSÚ (VŠPS) - veřejná databáze; databáze Eurostat; <i>Poznámka: Data nedostupná pro kategorie absolventů škol a osob se zdravotním postižením.</i>
Zvýšit míru zaměstnanosti obecně, žen a osob 55-64 let	C3-1	Míra zaměstnanosti osob 20-64 let	Indikátor změny problému SE Indikátor Evropa 2020 Klíčový	Míra zaměstnanosti pro specifické skupiny: muži, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, zdravotně postižení; kraje	databáze Eurostat; <i>Poznámka: Data nedostupná pro kategorie absolventů škol a osob se zdravotním postižením.</i>
	C3-2	Míra zaměstnanosti žen	Indikátor změny problému SE Klíčový		databáze Eurostat
	C3-3	Míra zaměstnanosti osob 55-64 let	Indikátor změny problému SE Klíčový		databáze Eurostat
	C3-4	METR při přechodu z nezaměstnanosti na 67 % průměrné mzdy	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definované typy domácností	Evropská komise: Tax and benefits indicators database
	C3-5	METR při přechodu z neaktivity na 67 % průměrné mzdy	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definované typy domácností	Evropská komise: Tax and benefits indicators database
Snížit podíl osob žijících v domácnostech	C4-1	Nízká pracovní intenzita	Indikátor změny problému SE		

pokračování tabulky - prioritní oblast 1

cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
s velmi nízkou pracovní intenzitou			Indikátor Evropa 2020 Klíčový	Muži, ženy, děti do 18 let, 18-24 let, 25-49 let, 50-59 let, pracující (osoby ve věku 16+, převažující ekonomická aktivita), nezaměstnaní, důchodcovské a neaktivní domácnosti, typ domácnosti EU, NUTS II	ČSÚ (SILC); databáze Eurostat
Zvýšit začlenění rodičů, zejména matek malých dětí, na trh práce	C5-1	Dopad mateřství na zaměstnanost	Indikátor změny problému SE Klíčový		databáze Eurostat
Zvýšit míru zapojení nezaměstnaných, zejména dlouhodobě nezaměstnaných, do opatření APZ	C6-1	Podíl osob zapojených do opatření APZ a aktivačních opatření z celkového počtu nezaměstnaných	Indikátor změny systému opatření Klíčový	Muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let, absolventi škol, osoby nad 50 let/55-64 let, zdravotně postižení; kraje	databáze OKpráce; vlastní výpočty; přílohy k rozboru situace na trhu práce (MPSV); <i>Poznámka: Data pro jednotlivé kategorie nejsou dostupná v rozborech MPSV, je možné provést jen podle primárních dat.</i>
	C6-2	Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob zapojených do opatření APZ a aktivačních opatření z celkového počtu dlouhodobě nezaměstnaných	Indikátor změny systému opatření Klíčový	Muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let, absolventi škol, osoby nad 50 let/55-64 let, zdravotně postižení; kraje	databáze OKpráce; vlastní výpočty; (standardně se zatím nesleduje); <i>Poznámka: Data pro jednotlivé kategorie nejsou dostupná, je možné provést jen z primárních dat.</i>
Zlepšit kvalitu přímé práce s nezaměstnanými (poradenství a zprostředkování)	C7-1	Počet klientů na referenta zaměstnanosti v přímém kontaktu s nezaměstnanými	Indikátor změny systému opatření Analytický	Kraje	MPSV; Úřad práce; (standardně se nesleduje); <i>Poznámka: Data nejsou v celé řadě aktuálně dostupná.</i>

PRIORITNÍ OBLAST 2 – PŘÍSTUP KE KVALITNÍM SLUŽBÁM					
cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
Snížit podíl žáků předčasně opouštějících vzdělávací systém	C8-1	Podíl osob předčasně opouštějících vzdělávací systém	Indikátor změny problému SE Indikátor Evropa 2020 Klíčový	NUTS II	databáze Eurostat
	C8-2	Podíl žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku	Indikátor změny problému SE Klíčový	SVL	agregovaná data MŠMT nebo Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV); <i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
Zvýšit dostupnost individuálních vzdělávacích plánů a služeb pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	C9-1	Počet žáků vzdělávaných v hlavním vzdělávacím proudu podle individuálních vzdělávacích plánů	Indikátor změny systému opatření Klíčový	dle typu speciálních vzděl. potřeb: - děti se zdrav. postižením a se zdrav. znevýhodněním - děti se sociálním znevýhodněním, nadaní žáci	agregovaná data MŠMT nebo Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV); <i>Poznámka: Děti se sociálním znevýhodněním se zvlášť nesledují, sledují se v celku se zdravotně postiženými a nadanými.</i>
	C9-2	Podíl škol, které realizují individuální vzdělávací plány pro děti se spec. vzdělávacími potřebami na celkovém počtu škol realizujících vzdělávání v daném roce	Indikátor změny systému opatření Analytický	dle typu speciálních vzděl. potřeb: - děti se zdrav. postižením a se zdrav. znevýhodněním - děti se sociálním znevýhodněním - nadaní žáci	agregovaná data MŠMT; <i>Poznámka: Data nejsou dostupná pro děti se zdravotním postižením a znevýhodněním (sledují se jako žáci se speciálními vzdělávacími potřebami včetně žáků se sociálním znevýhodněním).</i>
	C9-3	Počet pracovníků poskytujících poradenské služby na ZŠ/1000 žáků ZŠ	Indikátor změny systému opatření Analytický	Typy pracovních pozic	agregovaná data MŠMT; nebo Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV); <i>Poznámka: Data nejsou dostupná v členění na ZŠ a SŠ.</i>

pokračování tabulky - prioritní oblast 2

cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
	C9-4	Počet pracovníků poskytujících poradenské služby na SŠ/1000 žáků SŠ	Indikátor změny systému opatření Analytický	Typy pracovních pozic	agregovaná data MŠMT; nebo Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV); <i>Poznámka: Data nejsou dostupná v členění na ZŠ a SŠ.</i>
	C9-5	Počet asistentů pedagoga ve školách /1000 žáků	Indikátor změny systému opatření Analytický		agregovaná data MŠMT nebo Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV)
Snížit podíl dětí vzdělávaných na základních školách mimo hlavní vzdělávací proud	C10-1	Podíl dětí vzdělávaných podle programů pro základní vzdělávání - příloha LMP, RVP ZŠS	Indikátor změny systému opatření Klíčový		Výkazy MŠMT (od r. 2013)
Zvýšit podíl osob, které se účastní celoživotního vzdělávání v pracovní síle	C11-1	Osoby v celoživotním vzdělávání jako procento pracovní síly	Indikátor změny systému opatření Klíčový	specifické skupiny - podle pohlaví, věku, osoby se zákl. vzděláním a bez vzdělání, ekonomicky aktivní, zaměstnaní, nezaměstnaní, ekonomicky neaktivní, absolventi, OZP	databáze Eurostat; <i>Poznámka: Data nedostupná pro kategorie absolventů škol a osob se zdravotním postižením.</i>
Zvýšit podíl dětí využívajících služeb péče o děti v předškolním věku na celkovém počtu dětí v dané věkové kategorii	C12-1	Podíl dětí ve věku 0-2 roky, jež využívají služby péče o děti, z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii	Indikátor změny systému opatření Klíčový		Aggregovaná data MŠMT nebo Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV) a ČSÚ
	C12-2	Podíl dětí ve věku 3-6 let roky, jež využívají služby péče o děti, z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii	Indikátor změny systému opatření Klíčový		Aggregovaná data MŠMT nebo Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV) a ČSÚ
Zvýšit dostupnost středoškolského vzdělání pro děti ze znevýhodněného sociálního prostředí	C13-1	Počet podpořených dětí ve studiu na středních školách	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje, SVL	Dotáčnický program MŠMT „Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních

pokračování tabulky - prioritní oblast 2

cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
Snížit počet osob žijících v nestandardních bytových podmínkách					školy a studentů VOŠ a konzervatoří; <i>Poznámka:</i> <i>Data nejsou sledována v krajském členění;</i> <i>Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
	C13-2	Výše finančních prostředků pro podporu dětí ve studiu na SŠ	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje, SVL	Dotační program MŠMT „Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů VOŠ a konzervatoří“; <i>Poznámka</i> <i>Data nejsou sledována v krajském členění;</i> <i>Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
	C14-1	Podíl osob v domácnostech, jež indikují přelidněný byt	Indikátor změny problému SE Analytický	typ domácnosti EU; kraje	databáze Eurostat (SILC); <i>Poznámka: Data nedostupná v třídění na kraje.</i>
	C14-2	Podíl osob (na celkovém počtu obyvatel) bydlících podle klasifikace systému hmotné nouze ve formě bydlení „jiná“	Indikátor změny problému SE Analytický		MPSV - databáze hmotné nouze
Snížit podíl osob, pro které jsou náklady na bydlení velkou zátěží	C15-1	Podíl osob žijících v domácnosti, kde náklady na bydlení převyšují 40 % příjmu	Indikátor změny problému SE Klíčový	typ domácnosti EU; kraje	databáze Eurostat (SILC); <i>Poznámka: Data nedostupná v třídění na kraje.</i>
Snížit počet osob klasifikovaných jako bezdomovci	C16-1	Odhady počtů zjevných bezdomovců na 10 000 obyvatel (ve městech, kde je sledováno)	Indikátor změny problému SE Analytický	kraje, města	obecní/městské úřady, šetření, případně odhad NNO působících v dané oblasti; <i>Poznámka: Data nejsou dostupná.</i>

pokračování tabulky - prioritní oblast 2

cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
Zlepšit možnosti bydlení pro osoby ohrožené bezdomovectvím	C17-1	Počet bytů ve vlastnictví obce kvalifikovaných jako sociální byty (byty určené pro osoby s nízkým příjmem či v hmotné nouzi) / 1 000 bytů ve vlastnictví obce	Indikátor změny systému opatření Klíčový		obecní/městské úřady; centrálně MMR; <i>Poznámka: Data nejsou dostupná.</i>
Snížit počet osob dlužících splátky spojené s bydlením	C18-1	Podíl osob majících problémy s úhradou nákladů spojených s bydlením	Indikátor změny problému SE Klíčový	typ domácnosti EU; NUTS II	databáze Eurostat (SILC)
Snížit podíl předlužených na celkovém počtu obyvatel	C19-1	12M míra defaultu (v %, bez živnostníků)	Indikátor změny problému SE Analytický		ČNB
Zvýšit střední/ očekávanou délku života	C20-1	Střední délka života při narození (roky)	Indikátor změny problému SE Klíčový	muži, ženy, vzdělání, NUTS II	databáze Eurostat
	C20-2	Očekávaná délka života ve zdraví (roky)	Indikátor změny problému SE Analytický	muži, ženy, 65+ let	databáze Eurostat
Snížit podíl dětí v ústavní výchově na celkovém počtu dětí odebraných z původní rodiny	C21-1	Podíl dětí v ústavní výchově na celkovém počtu dětí odebraných z původní rodiny v daném roce	Indikátor změny systému opatření Klíčový	SVL	MPSV; <i>Poznámka: Počty dětí odebraných z rodin se nesledují; Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
Snížit počet „živých“ případů připadajících na pracovníka OSPOD	C22-1	Počet „živých“ případů připadajících na pracovníka OSPOD	Indikátor změny systému opatření Analytický		MPSV
Zvýšit dostupnost a kvalitu sociálních služeb	C23-1	Počet poskytnutých ambulantních sociálních služeb (počet setkání) / 1 000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	MPSV; data ze žádostí o dotace na podporu sociál. služeb; ČSÚ
	C23-2	Počet poskytnutých terénních soc. služeb (počet setkání) / 1 000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	MPSV; data ze žádostí o dotace na podporu sociál. služeb; ČSÚ
	C23-3	Kapacita pobytových sociálních služeb / 1 000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	MPSV; ČSÚ

pokračování tabulky - prioritní oblast 2

cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
	C23-4	Kapacita pobytových sociálních služeb pro seniory / 1 000 seniorů (65+)	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	ČSÚ
	C23-5	Podíl zařízení pobytových služeb pro seniory s kapacitou do 50 osob/celkový počet zařízení pobytových služeb pro seniory	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje	MPSV; data ze žádostí o dotace na podporu sociál. služeb; ČSÚ
	C23-6	Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta soc. služba, domovy pro seniory, ačkoliv žádali / 1 000 seniorů (65+)	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje	MPSV; ČSÚ
	C23-7	Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta soc. služba, noclehárny, ačkoliv žádali / 1 000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje	MPSV; ČSÚ
	C23-8	Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta soc. služba, azylové domy, ačkoliv žádali / 1 000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje	MPSV; ČSÚ
	C23-9	Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta soc. služba, chráněné bydlení, ačkoliv žádali / 1 000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje	MPSV; ČSÚ
Snížit podíl osob, jež deklarovaly neuspokojení zdravotní službou v důsledku nedosažitelnosti	C24-1	Podíl osob, jež deklarovaly neuspokojení zdravotní službou v důsledku nedosažitelnosti k celkovému počtu osob	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	databáze Eurostat (SILC); <i>Poznámka: Data nedostupná v třídění na kraje.</i>

PRIORITNÍ OBLAST 3 – SOCIÁLNÍ OCHRANA					
cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
Snížit míru rizika chudoby	C25-1	Míra rizika chudoby (podle hranice 60 % mediánového příjmu)	Indikátor změny problému SE Indikátor Evropa 2020 Klíčový	Muži, ženy, osoby do 18 let, 18-24 let, 25-54, 55-64 let, 65+, osoby pracující, nezaměstnané, důchodci a ostatní ek. neaktivní; osoby podle příslušnosti k domácnostem, typ domácnosti EU; NUTS 2	databáze Eurostat
	C25-2	Míra rizika chudoby dětí (podle hranice 60 % mediánového příjmu)	Indikátor změny problému SE Klíčový		databáze Eurostat
	C25-3	Míra rizika chudoby po nákladech na bydlení (60 % mediánu)	Indikátor změny problému SE Analytický		databáze Eurostat
	C25-4	Míra rizika déle trvající/persistent chudoby (podle hranice 60 % mediánového příjmu)	Indikátor změny problému SE Analytický		databáze Eurostat
Snížit rozsah materiální deprivace	C26-1	Silná materiální deprivace (Severe material deprivation) - 4 a více položek v 9 položkách	Indikátor změny problému SE Indikátor Evropa 2020 Klíčový	Muži, ženy, děti do 18 let, 18-24 let, 25-54 let, 55-64 let, 65+, osoby pracující, nezaměstnané, důchodci a ostatní ek. neaktivní; osoby podle příslušnosti k domácnostem, typ domácnosti EU; NUTS 2	databáze Eurostat
	C26-2	Národně specifický indikátor deprivace (3 z 9 položek)	Indikátor změny problému SE Klíčový	Muži, ženy, děti do 18 let, 18-24 let, 25-54 let, 55-64 let, 65+, osoby podle příslušnosti k domácnostem: domácnosti pracující, nezaměstnané, důchodcovské a ostatní neaktivní; typ domácnosti EU; kraje	SILC; vlastní výpočty na primárních datech anebo dodávka ČSÚ

pokračování tabulky - prioritní oblast 3

cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
Snížit propad příjmů chudých osob	C27-1	Relativní propad příjmů osob v riziku chudoby (poverty gap) (% příjmů, jež schází osobám v riziku chudoby, aby dosáhly hranice chudoby)	Indikátor změny problému SE Klíčový	Muži, ženy, děti do 18 let, 18-64 let, 65+	databáze Eurostat
	C27-2	Kvintilový poměr S80/S20	Indikátor změny problému SE Analytický		databáze Eurostat
Zvýšit efektivnost systému sociální ochrany z hlediska ochrany před chudobou	C28-1	Efektivnost sociálních transferů v eliminaci chudoby jako % populace, jež v důsledku transferů dosáhla/přesáhla hranici chudoby (dávkou včetně důchodů)	Indikátor změny systému opatření Klíčový	Muži, ženy, děti do 18 let, 18-24 let, 25-54, 55- 64 let, 65+; osoby podle příslušnosti k domácnostem, typ domácnosti EU; NUTS 2	Databáze Eurostat; vlastní výpočty podle dat - riziko chudoby a) před sociálními transfery, b) po sociálních transferech
	C28-2	Mezní efektivní míra zdanění METR při přechodu ze mzdy 33 % na 67 % průměrné mzdy	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definované typy domácností	European Commission; Tax and benefits indicators database
Zlepšit adekvátnost sociálních transferů potřebám ochrany před chudobou a deprivací a pokrytí potřebné populace pomocí v oblasti hmotné nouze	C29-1	Poměr hranice garantovaného minimálního příjmu pro jednotlivce k odpovídající hranici chudoby podle ekvivalizovaného příjmu	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definovaný typ domácností	ČSÚ (hranice chudoby na rok a osobu); MPSV (částky život. minima); vlastní výpočty
	C29-2	Poměr hranice garantovaného minimálního příjmu pro dvojice bez dětí k odpovídající hranici chudoby podle ekvivalizovaného příjmu	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definovaný typ domácností	dtto
	C29-3	Poměr hranice garantovaného minimálního příjmu pro dvojice s dvěma dětmi ve věku 10-15 let, k odpovídající hranici chudoby podle	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definovaný typ domácností	dtto

pokračování tabulky - prioritní oblast 3

cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
		ekvivalizovaného příjmu			
	C29-4	Poměr hranice garantovaného minimálního příjmu pro neúplnou rodinu s jedním dítětem ve věku 10-15 let k odpovídající hranici chudoby podle ekvivalizovaného příjmu	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definovaný typ domácností	dtto
	C29-5	Výdaje na sociální ochranu jako % HDP	Indikátor změny systému opatření Analytický	Podle funkce /oblasti SZ: finanční, věcné plnění, podle rizika a oblasti: stáří, vdovectví, osiření, nemoc, invalidita, nezaměstnanost, rodina, bydlení, sociální vyloučení	VÚPSV, v.v.i. Bulletin Vývoj hlavních sociálních a ekonomických ukazatelů, podle dat ČSÚ; vlastní výpočty; databáze Eurostat

PRIORITNÍ OBLAST 4 - MAINSTREAMING SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ

Viz indikátory obecné: O-1 až O-4

PRIORITNÍ OBLAST 5 - REGIONÁLNÍ DISPARITY A ROLE SAMOSPRÁVY					
cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
Snížit celkovou míru znevýhodnění a regionálních disparit ve znevýhodněných regionech / mikroregionech.	C30-1	Pro okres: Kompozitní indikátor jako počet položek, ve kterých se okres řadí do posledního kvintilu v souboru všech okresů v ČR: a) (Průměrná) míra registrované nezaměstnanosti / (Průměrný) podíl nezaměstnaných osob b) podíl dlouhodobé nezaměstnanosti c) Podíl osob, jež jsou příjemci dávky příspěvek na živobytí d) podíl osob s vysokoškolským vzděláním jako nejvyšším ukončeným e) přírůstek obyv. stěhováním / 1 000 obyvatel	Indikátor změny problému SE Klíčový	okresy	MPSV; ČSÚ
	C30-2	Národní ukazatel: Podíl okresů vykazujících zaostávání alespoň ve 4 oblastech	Indikátor změny problému SE Klíčový		použita stejná data jako u kompozitního indikátoru C30-1, doplněná o vlast. výpočty
	C31-1	Podíl okresů s mírou registrované nezaměstnanosti / s podílem nezaměstnaných osob nad 150 % národní míry registrované nezaměstnanosti / podílu nezaměstnaných osob („zaostávající okresy“)	Indikátor změny problému SE Klíčový		vychází z údajů C30 - 1 a)
	C31-2	Rozsah zaostávání: průměrná míra nezaměstnanosti / průměrný podíl nezaměstnaných osob zaostávajících okresů jako % národní míry nezaměstnanosti / podílu nezaměstnaných osob	Indikátor změny problému SE Klíčový		Indikátor vychází z údajů indikátoru C30-1a C31-1
Snížit počet sociálně vyloučených lokalit a počet osob, které	C32-1	Počet SVL	Indikátor změny problému SE Klíčový		<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření</i>

pokračování tabulky - prioritní oblast 5

cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
v těchto lokalitách žijí	C32-2	Počet obyvatel SVL	Indikátor změny problému SE Klíčový	připsaná etnicita (romská/neromská)	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
Snížit intenzitu - míru sociálního vyloučení osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách, tj. snížit nezaměstnanost, zejména dlouhodobou, zadluženost, závislost na sociálních dávkách	C33-1	Nezaměstnanost - podíl osob (žijících v SVL), které jsou v evidenci úřadu práce	Indikátor změny problému SE Klíčový	Struktura podle věku, dosažené kvalifikace a připsané etnicity (romská/neromská)	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
	C33-2	Podíl domácností žijících v SVL, v jejichž prospěch byla vyplacena dávka hmotné nouze	Indikátor změny problému SE Analytický	Připsaná etnicita (romská/neromská); příspěvek na živobytí; doplatek na bydlení; mimořádná okamžitá pomoc	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
	C33-3	Podíl domácností žijících v SVL, jež dluží platby za nájemné	Indikátor změny problému SE Analytický	Připsaná etnicita (romská/neromská)	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
	C33-4	Podíl domácností žijících v SVL, jež jsou v procesu exekuce	Indikátor změny problému SE Analytický	Připsaná etnicita (romská/neromská)	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
Zvýšit podíl dětí ze SVL, které navštěvují předškolní zařízení	C34-1	Podíl žáků ze SVL v prvních třídách ZŠ, kteří v předchozím roce navštěvovali předškolní zařízení	Indikátor změny systému opatření Klíčový	Připsaná etnicita (romská/neromská); mateřské školy; přípravné třídy	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
Zvýšit dostupnost individuál. vzděl. plánů pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	C35-1	Podíl žáků ze SVL vzdělávaných jako žáci se sociálním znevýhodněním	Indikátor změny systému opatření Klíčový	Připsaná etnicita (romská/neromská)	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
Zvýšit dostupnost služeb v sociálně vyloučených lokalitách	C36-1	Počet poradenských pracovišť v SVL / 1 000 obyvatel SVL	Indikátor změny systému opatření Analytický	Kraje	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
	C36-2	Počet pracovníků poradenských pracovišť v SVL / 1 000 obyvatel SVL	Indikátor změny systému opatření Analytický	Kraje	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
	C36-3	Počet terénních pracovníků v SVL / 1 000 obyvatel SVL	Indikátor změny systému opatření Analytický	Kraje	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>

pokračování tabulky - prioritní oblast 5

cíl	číslo indikát.	indikátor cíle	charakteristika	třídění	zdroje dat
Snížit podíl osob žijících v podstandardním bydlení	C37-1	Podíl osob žijících v SVL v podstandardním bydlení	Indikátor změny problému SE Klíčový	Připsaná etnicita (romská/neromská)	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
	C37-2	Podíl osob žijících v nestandardních formách bydlení v SVL	Indikátor změny problému SE Klíčový	Připsaná etnicita (romská/neromská)	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
Zvýšit dostupnost bydlení pro obyvatele SVL	C38-1	Podíl domácností v hmotné nouzi žijících v SVL, kterým dávky hmotné nouze negarantují příjem na úrovni životního minima domácnosti na všech domácnostech žijících v SVL	Indikátor změny systému opatření Analytický		<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
	C38-2	Kapacita (počty) bytů ve vlastnictví obce, v níž se vyskytuje alespoň jedna SVL kvalifikovaných jako nájemní byty pro osoby s nízkými příjmy / 1 000 obyvatel obce	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>
	C38-3	Počty zahájených / dokončených bytů pro osoby s nízkými příjmy / 1 000 obyvatel obce	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	<i>Poznámka: Data pro SVL nedostupná, nutno šetření.</i>

3. Specifikace indikátorů a práce s nimi

3.1 Obecné indikátory

O-1 Obecná důvěra v lidi

Definice

Vyjádřeno jako průměr na stupnici 0-10 podle otázky *European Social Survey*: Obecně vzato, řekl/a byste, že se většině lidí dá důvěřovat, nebo že člověk nemůže být při jednání s lidmi nikdy dost opatrný? Odpovězte mi s použitím stupnice 0 až 10, kde 0 znamená, že člověk nemůže být nikdy dost opatrný a 10 znamená, že většině lidí se dá důvěřovat (0 nejnižší důvěra, 10 nejvyšší důvěra).

Třídění

Zdroj dat

European Social Survey primární data, dosažitelná on-line, vlastní výpočet
<http://www.europeansocialsurvey.org/data/round-index.html>

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší obecnou důvěru v lidi - indikátor sociální soudržnosti.

Poznámka/komentář

Obecný, analytický indikátor

O-2 Důvěra k pěti národním institucím

Definice

Vyjádřeno jako průměr odpovědí na otázku podle *European Social Survey*: Řekněte mi prosím, s použitím stupnice 0-10, jak moc vy osobně důvěřujete institucím: českému Parlamentu/právnímu systému/policii/politikům/politickým stranám (→ průměr za 5 položek na stupnici 1-10, kde 0 = nejnižší důvěra, 10 = nejvyšší důvěra)

Třídění

Zdroj dat

European Social Survey primární data, dosažitelná on-line, vlastní výpočet
<http://www.europeansocialsurvey.org/data/round-index.html>

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší důvěru v národní instituce - indikátor sociální soudržnosti.

Poznámka/komentář

Obecný, analytický indikátor

O-3 Subjektivní pocit příslušnosti k diskriminované skupině ve společnosti

Definice

Procento odpovědí ano na otázku: „Označil/a byste se za příslušníka skupiny, která je v této zemi diskriminována?“

Třídění

Zdroj dat

European Social Survey primární data, dosažitelná on-line
<http://www.europeansocialsurvey.org/data/round-index.html>

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší procento subjektivně pociťované diskriminace - indikátor sociální soudržnosti (pokles sociální soudržnosti).

Poznámka/komentář

Obecný, analytický indikátor

O-4 Subjektivní pocit sociální distance

Definice

Průměr odpovědí ano (nechtěl by za sousedy) pro skupiny uvedené na prvních deseti místech podle otázky: „Můžete prosím vybrat všechny ty, které byste nechtěl/a mít za sousedy?“ (volba se týká následujících 15 skupin, řazeno od nejnižší k nejvyšší toleranci: lidé závislí na drogách, lidé závislí na alkoholu, lidé s kriminální minulostí, psychicky nemocní lidé, lidé jiné barvy pleti, lidé s homosexuální orientací, cizinci žijící v ČR, kuřáci, bohatí lidé, lidé jiného náboženského přesvědčení, chudí lidé, tělesně handicapovaní lidé, staří lidé, lidé jiného politického přesvědčení, mladí lidé).

Třídění

Zdroj dat

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav ČAV, tiskové zprávy
<http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/tolerance-k-vybranim-skupinam-obyvatele>

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší procento subjektivně pocíťované sociální distance - indikátor sociální soudržnosti (pokles sociální soudržnosti).

Poznámka/komentář

Obecný, analytický indikátor

O-5 Podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením

Definice

Udává procento osob v populaci ohrožených rizikem chudoby (viz dále) a/nebo silné materiální deprivace (viz dále) a/nebo žijících v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou (poslední v případě osob ve věku do 60 let, viz dále).

Třídění

- pohlaví
- věk
- pracovní aktivita
- typ domácnosti (EU)
- NUTS II

Zdroj dat

Eurostat a ČSÚ, nejlépe on-line databáze Eurostatu
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Cesta:

Database by themes/
population and social conditions/
living conditions and welfare/
income and living conditions/
people at risk of poverty and social exclusion/

main indicator

tabulka [ilc_peps01] pro pohlaví a věk, tabulka [ilc_peps02] pro pracovní aktivitu, tabulka [ilc_peps03] pro typ domácnosti, vždy zadat požadované kategorie, [ilc_peps11] pro NUTS2

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko chudoby a sociálního vyloučení

Poznámka/komentář

Klíčový indikátor, součást cílů Evropa 2020, sledován i v třídění podle dalších znaků, včetně NUTS 2. Výběr třídění podřízen dosažitelnosti dat v databázi Eurostatu.

3.2 Indikátory cílů

3.2.1 Prioritní oblast 1 - Inkluzivní trh práce / aktivní politiky trhu práce

C1-1 Míra nezaměstnanosti (obecná)

Klíčový indikátor

Definice

Obecná míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech), kde číselník i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic a doporučení aplikovaných ve VŠPS. Ukazatel je konstruován podle metodiky Eurostatu vypracované na základě doporučení Mezinárodní organizace práce (ILO).

Třídění

- muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby 55-64 let, osoby se zdravotním postižením;
- kraje

Zdroj dat

Obecná míra nezaměstnanosti v ČR a data v členění podle pohlaví jsou uvedeny pod posledním odkazem následujícího stromu na webových stránkách **ČSÚ - Veřejná databáze**:

<https://www.czso.cz/csu/czso/domov>:

Cesta:

Statistiky/

Zaměstnanost/nezaměstnanost/

Data/Časové řady/

Vybrané ukazatele/Zaměstnanost a nezaměstnanost/

Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let;

Při výběru dat je třeba zvolit příslušnou třídící kategorii „Pohlaví“; pro **členění na kraje** je třeba zvolit „pohled na data“ = „Územní srovnání“.

Celý odkaz:

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__97__19

Data v členění podle věku a vzdělání jsou uvedena pod posledním odkazem následujícího stromu na webových stránkách Eurostatu:

Database – Eurostat – European Commission;
<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>:

Database by themes/

Population and social conditions/

Labour market (labour)/

Employment and unemployment (Labour Force Survey) (employ)/

LFS series - Detailed annual survey results (lfsa)/

Total unemployment – LFS series (lfsa_unemp)/

Unemployment rates by sex, age and educational attainment level (%) (lfsq_urgaed)

Při výběru dat je třeba zvolit příslušnou věkovou kategorii „Age class“ = „15-24“ a „55-64“, pro osoby se základním vzděláním pak „ISCED11“ = „ED0_2“.

Interpretace

Růst obecné nezaměstnanosti v principu znamená zvýšení problému vyloučení z trhu práce, a tedy zvýšení rizika sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Je otázkou, zda sledovat (také) míru registrované nezaměstnanosti, resp. nově sledovaný ukazatel Podíl nezaměstnaných osob. Podíl nezaměstnaných osob vyjadřuje podíl počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání k celkovému počtu osob ve věkové kategorii 15-64 let, tj. podíl registrovaných (tzv. dosažitelných) nezaměstnaných v populaci v ekonomicky aktivním věku. Oproti tomu obecná míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl nezaměstnaných dle VŠPS na pracovní síle, tj. na populaci bez ekonomicky neaktivních. Nezaměstnanost dle VŠPS zachycuje také skrytou nezaměstnanost (ty, kteří jsou fakticky nezaměstnaní, ale neregistrují se na úřadu práce) a vyloučí tzv. nepravou nezaměstnanost (ti, kteří se registrují, ale nesplňují některé z kritérií nezaměstnanosti - např. nehledají zaměstnání, nemohou nebo nechťejí nastoupit do zaměstnání). Skrytá nezaměstnanost - tito lidé, kteří jsou z trhu práce skutečně vyloučení, v podílu nezaměstnaných osob figurují pouze jako ekonomicky neaktivní, tj. ve jmenovateli, a výsledný ukazatel v důsledku snižují.

Nepravá nezaměstnanost - lidé, u kterých není vyloučení jednoznačné (může být, pokud jsou to např. discouraged workers, ale nemusí).

Obecná míra nezaměstnanosti je sledována jako roční průměr.

Doporučení

Doporučujeme sledovat míru nezaměstnanosti absolventů škol a osob se zdravotním postižením. Tato data nejsou aktuálně sledována/zveřejňována.

C2-1 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (obecná)

Klíčový indikátor

Definice

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (průměrná) vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných jeden rok a déle na celkové pracovní síle (v procentech), kde v čitateli je průměrný počet nezaměstnaných jeden rok a déle a ve jmenovateli je průměrný celkový počet osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním plus průměrný celkový počet nezaměstnaných. Jedná se tedy o obecnou (nikoliv registrovanou) míru dlouhodobé nezaměstnanosti.

Třídění

- muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby 55-64 let, osoby se zdravotním postižením;
- kraje

Zdroj dat

ČSÚ:

Cesta:

Vydáváme/

Publikace/

Vyberte podle kritérií/Skupina/Zaměstnanost, nezaměstnanost/

Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - roční průměry - příslušný rok; https://www.czso.cz/csu/czso/archiv_publicaci

K výpočtu potřebujeme dvě základní veličiny, a to „(průměrný) počet nezaměstnaných jeden rok a déle“ a „(průměrnou) pracovní sílu“, v členění podle věku a vzdělání a krajů.

Veličinu „**počet dlouhodobě nezaměstnaných**“ v členění podle věku, vzdělání a krajů najdeme v publikaci v kapitole IV. NEZAMĚSTNANOST/Dlouhodobá nezaměstnanost podle krajů ČR.

Veličinu „**pracovní síla**“ v členění podle věku, vzdělání a krajů najdeme v publikaci v kapitole I. CHARAKTERISTIKA POPULACE ČR / Ekonomické postavení populace 15+.

(celkem, muži, ženy) a Věk a vzdělání populace podle ekonomického postavení a regionů soudržnosti ČR

Míru dlouhodobé nezaměstnanosti pro věkovou kategorii „60 a více“, případně pro ostatní věkové kategorie, najdeme již vypočítanou v kapitole V. ČASOVÉ ŘADY ZÁKLADNÍCH UKAZATELŮ/507 / 1 Míra nezaměstnanosti.

Také lze sledovat podobný (alternativní) indikátor: podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkovém počtu nezaměstnaných.

Eurostat: podíl dlouhodobé nezaměstnanosti

Cesta:

Database by themes/

Population and social conditions/

Labour market-employment and unemployment/

LFS series/

Detailed annual survey results/

Total unemployment/

Long-term unemployment (12 months or more) as a percentage of the total unemployment, by sex, age and citizenship (%) (lfsa_upgan), zadat požadované kategorie (nejdou k dispozici dlouhodobě nezaměstnaní podle vzdělání)

Interpretace

Zvyšování míry dlouhodobé nezaměstnanosti indikuje zvyšující se podíl pracovníků, kteří mají hlubší problém začlenit se na pracovní trh. Dlouhodobost nezaměstnanosti je spojená s řadou problémů, jako je např. riziko chudoby, ztráty dovedností (deskilling), pracovních návyků a také omezení sociálních kontaktů. Rostoucí míra dlouhodobé nezaměstnanosti tak znamená zvýšení rizika sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Sledujeme průměrnou hodnotu za daný rok. Míru je nutné spočítat ze dvou údajů z absolutních hodnot, které jsou uvedeny v tabulkách publikace Zaměstnanost a nezaměstnanost podle VŠPS, nebo sledovat podíl dlouhodobé nezaměstnanosti podle ČSÚ či Eurostatu a dále počítat míru dlouhodobé nezaměstnanosti násobením obecné míry nezaměstnanosti a podílu dlouhodobé nezaměstnanosti. Příklad: míra DN = 7,0

(míra obecné nez. x 40 (podíl dlouhodobě nezaměstnaných) (oba údaje jsou v procentech)/100 (v %) = 2,8%.

Dlouhodobá nezaměstnanost se může ve zvýšené míře týkat určitých skupin pracovníků, resp. nezaměstnaných. Doporučujeme proto sledovat specifické hodnoty indikátorů pro vybrané skupiny znevýhodněné na trhu práce – mladé osoby do 25 let, starší pracovníky ve věku 55-64 let a osoby s nejvýše základním vzděláním. Tato data jsou veřejně dostupná.

Doporučení

Doporučujeme sledovat míru dlouhodobé nezaměstnanosti také u absolventů škol a u osob se zdravotním postižením a u osob starších 59 let (alespoň do 64 let). Tato data nejsou aktuálně sledována/zveřejňována.

C3-1 Míra zaměstnanosti osob 20-64 let

Klíčový indikátor

Definice

Podíl počtu zaměstnaných na počtu všech osob ve věkové kategorii 20-64 let.

Třídění

- muži, osoby s nízkým dosaženým stupněm vzdělání, osoby do 25 let věku, absolventi škol, zdravotně postižení;
- NUTS 2 (případně kraje)

Zdroj dat

Obecná míra zaměstnanosti osob 20-64 let a data v členění podle věku a vzdělání jsou uvedeny pod posledním odkazem následujícího stromu na webových stránkách Eurostatu (Database - Eurostat - European Commission); <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>:

Cesta:

Database by themes/

Population and social conditions/

Labour market (labour)/

Employment and unemployment (Labour Force Survey) (employ)/

LFS series - Detailed annual survey results (lfsa)/

Employment rates - LFS series (lfsa_emprt)/

Employment rates by sex, age and educational attainment level (%) (lfsa_ergaed)

Při výběru dat je třeba zvolit příslušnou věkovou kategorii „Age class“ = „20-64“.

Pro získání dat v členění podle pohlaví, vzdělání a věkových kategorií je třeba zvolit příslušné pohlaví „Sex“ = Males“, pro osoby s nízkým dosaženým vzděláním pak „ISCED11“ = „ED0_2“ a pro příslušnou věkovou kategorii „Age class“ = „20-24“.

Data v členění podle NUTS II jsou uvedena pod posledním odkazem následujícího stromu:

Cesta:

Database by themes/

Population and social conditions/

Labour market (labour)/

Employment and unemployment (Labour Force Survey) (employ)/

LFS series – Specific topics (lfst)/

LFS regional series (lfst_r)/

Regional employment – LFS annual series (lfst_r_lfemp)/

Employment rates by sex, age and NUTS 2 regions (%) (lfst_r_lfe2emprr)

Při výběru dat je třeba zvolit příslušnou věkovou kategorii „Age class“ = „20-64“.

Poznámka:

Součástí uvedených zdrojů jsou i data potřebná pro výpočet následujících dvou indikátorů: C3-2 a C3-3.

Interpretace

Růst míry zaměstnanosti znamená zvýšení inkluze na trh práce, a tedy i snížení rizika sociálního vyloučení. Tato vazba je ovšem podmíněna kvalitativními aspekty zaměstnání, zejména tím, nakolik zaměstnání ochraňuje proti chudobě (ale také např. nakolik je zajištěna ochrana zdraví, přístup k rozvoji lidského kapitálu ad.). Proto je vhodné interpretovat ve vzájemné vazbě s dalšími ukazateli, především pak s mírou chudoby pracujících (C25-1) a deprivací pracujících (C26-1 a C26-2)

Poznámka/komentář

Věková kategorie 20-64 let byla zvolena podle cíle Evropy 2020. Míra zaměstnanosti vykazovaná ČSÚ se vztahuje ke kategorii 15+ a 15-64 let. Spodní hranice na úrovni 20 let spíše než 15 let je také relevantní z hlediska sociálního začleňování (u osob 15-20 let je prioritní vzdělávání, nikoliv participace na trhu práce).

Zvolené třídění reflektuje požadavek na co nejsnazší dostupnost dat. Jedná se zejména o volbu NUTS 2 namísto krajů (hodnoty za NUTS 2 jsou snadno dostupná online, hodnoty indikátoru pro kraje by bylo nutné spočítat na základě podkladů, které jsou dostupné na stránkách ČSÚ – Zaměstnanost a nezaměstnanost podle VŠPS, a to v částech Zaměstnanost v NH podle krajů a Věková struktura populace ČR) a také o volbu osob s „nízkým dosaženým vzděláním (ISCED 0-2)“ namísto osob se základním vzděláním. Specifickou míru zaměstnanosti osob se základním vzděláním lze spočítat

na základě údajů ČSÚ (Zaměstnanost a nezaměstnanost podle VŠPS) jako podíl počtu zaměstnaných se ZŠ na celkovém počtu osob se ZŠ, ovšem pouze pro populaci ve věku 15 a více let. Případně by bylo možné třídění provést přímo z dat VŠPS.

Doporučení

Doporučujeme sledovat míru zaměstnanosti také u absolventů škol a u osob se zdravotním postižením. Tato data nejsou aktuálně sledována/zveřejňována.

C3-2 Míra zaměstnanosti žen

Klíčový indikátor

Definice

Podíl počtu zaměstnaných žen na celkovém počtu žen ve věkové kategorii 20-64 let.

Třídění

Zdroj dat

Database - Eurostat - European Commission; <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>:

Cesta:

Database by themes/

Population and social conditions/

Labour market (labour)/

Employment and unemployment (Labour Force Survey) (employ)/

LFS series - Detailed annual survey results (lfsa)/

Employment rates - LFS series (lfsa_emprt)/

Employment rates by sex, age and educational attainment level (%) (lfsa_ergaed)

Při výběru dat je třeba zvolit příslušné pohlaví „Sex“ = Females“ a příslušnou věkovou kategorii „Age class“ = „20-64“.

Interpretace

Růst míry zaměstnanosti žen znamená zvyšování jejich inkluze na trh práce, a tedy i snižování rizika sociálního vyloučení. Zaměstnanost žen ovlivňuje mj. možnost sladění jejich pečovatelských a pracovních rolí. Indikátor je tedy vhodné interpretovat ve vzájemné vazbě s indikátory C5-1 (dopad mateřství na zaměstnanost), C12-1 a C12-2 (podíl dětí využívajících služby péče o děti).

Poznámka/komentář

Jedná se o roční průměrné hodnoty.

C3-3 Míra zaměstnanosti osob 55-64 let

Klíčový indikátor

Definice

Podíl počtu zaměstnaných osob ve věku 55-64 let na celkovém počtu osob v této věkové kategorii.

Třídění

Zdroj dat

Database - Eurostat - European Commission; <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>:

Cesta:

Database by themes/

Population and social conditions/

Labour market (labour)/

Employment and unemployment (Labour Force Survey) (employ)/

LFS series - Detailed annual survey results (lfsa)/

Employment rates - LFS series (lfsa_emprt)/

Employment rates by sex, age and educational attainment level (%) (lfsa_ergaed)

Při výběru dat je třeba zvolit příslušnou věkovou kategorii „Age class“ = „55-64“.

Interpretace

Zaměstnanost vyjadřuje integraci jednotlivce, resp. dané kategorie pracovníků, na trh práce. V případě starších pracovníků je možnost delšího setrvání na pracovním trhu také jedním z nástrojů aktivního stárnutí s pozitivními dopady na jejich kvalitu života, včetně jejich začlenění v oblasti sociálních vztahů.

Poznámka/komentář

Jedná se o průměrné roční hodnoty.

C3-4 METR při přechodu z nezaměstnanosti na 67 % průměrné mzdy

Analytický indikátor

Definice

Mezní efektivní míra zdanění (METR) vyjadřuje, jaký podíl přírůstku nominálního hrubého příjmu je pracovníkovi „odebrán“ v důsledku zdanění, sociálních a zdravotních odvodů a snížení příjmu ze systému sociálního zabezpečení. V tomto případě se jedná o přechod z nezaměstnanosti do zaměstnání s příjmem na úrovni 67 % průměrné mzdy v národním hospodářství.

Třídění

- pro definované typy domácností
- pro 2 úrovně posledního pracovního příjmu; 67 % průměrné mzdy a 100 % průměrné mzdy

Zdroj dat

Evropská komise: Tax and benefits indicators database
http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/tab/

Cesta:

Zadat Indicator: Unemployment trap/

zadat úroveň posledního pracovního příjmu jako 67 % a 100 % průměrné mzdy („Previous earning as 67 % a 100 % of AW“)/

zadat úroveň následujícího pracovního příjmu jako 67 % průměrné mzdy („Earnings if taking up work as 67 % of AW“)/

zvolit Country/zvolit „Year“

zvolit typ domácnosti („family composition“); k dispozici je 10 typů domácností

Interpretace

Pokud je METR rovna nule, pak se celý přírůstek hrubého příjmu promítne do přírůstku čistého příjmu a naopak, pokud je roven 100, pak jde všechen přírůstek hrubého příjmu na efektivní daň (neprojeví se vůbec na přírůstku čistého příjmu). METR může nabývat i hodnot větších než 100.

Vysoká úroveň hodnoty METR indikuje tzv. past nezaměstnanosti, tedy situaci, kdy se nezaměstnaným finančně příliš nevyplácí nastoupit do zaměstnání s danou úrovní příjmu, a proto raději setrvávají v nezaměstnanosti. Tato pracovní disincentiva přitom vyplývá z nastavení dávkových a daňových systémů a představuje bariéru sociálního začleňování. Zvyšování hodnoty METR znamená růst této bariéry. Pro vyhodnocení opačného vývoje indikátoru (poklesu hodnoty METR) ve vztahu k procesu sociálního začleňování je třeba vzít v úvahu, jakým způsobem bylo tohoto poklesu dosaženo. Ke snižování METR totiž vede nejen snížení daní a odvodů (do systému zdravotního a sociálního zabezpečení) či případné sociální dávky vyplácené v případě nástupu do zaměstnání (in-work benefits), ale také snížení sociální ochrany nezaměstnaných. To ale může kromě posílení pracovních incentív vést také k růstu rizika sociálního

vyloučení nezaměstnaných, zvýšení jejich chudoby a materiální deprivace (což se projevuje v indikátoru C25-1 a C27-1 u domácností nezaměstnaných).

Poznámka/komentář

V odborné literatuře je za demotivující považována hodnota METR převyšující 50 %.

Hodnoty METR se liší pro různé typy domácností, a to zejména s ohledem na počet závislých osob a další příjem v rodině.

C3-5 METR při přechodu z neaktivity na 67 % průměrné mzdy

Analytický indikátor

Definice

Mezní efektivní míra zdanění (METR) vyjadřuje, jaký podíl přírůstku nominálního hrubého příjmu je pracovníkovi „odebrán“ v důsledku zdanění, sociálních a zdravotních odvodů a snížení příjmu ze systému sociálního zabezpečení. V tomto případě se jedná o přechod osoby z ekonomické neaktivity (tj. nemající nárok na podporu v nezaměstnanosti, ale jen na příjmově testované dávky sociální pomoci) do zaměstnání s příjmem na úrovni 67 % průměrné mzdy v národním hospodářství.

Třídění

- pro definované typy domácností

Zdroj dat

Evropská komise: Tax and benefits indicators database
http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/tab/

Cesta:

Zadat Indicator: Inactivity trap/

zadat úroveň následujícího pracovního příjmu jako 67 % průměrné mzdy („Earnings if taking up work as 67 % of AW“)/

zvolit Country/zvolit „Year“

zvolit typ domácnosti („family composition“); k dispozici je 10 typů domácností

Interpretace

Pokud je METR rovna nule, pak se celý přírůstek hrubého příjmu promítne do přírůstku čistého příjmu a naopak, pokud je roven 100, pak jde všechen přírůstek hrubého příjmu na efektivní daň (neprojevuje se vůbec na přírůstku čistého příjmu). METR může nabývat i hodnot větších než 100.

Vysoká hodnota METR indikuje tzv. past neaktivity, tedy situaci, kdy se ekonomicky neaktivním osobám finančně příliš nevyplácí nastoupit do zaměstnání s danou úrovní příjmu, a proto raději setrvávají v ekonomické neaktivitě. V případě vyhodnocování vývoje METR a jeho dopadů na procesy sociálního začleňování je potřeba zvažovat

obdobné faktory jako v případě výše uvedeného indikátoru C3-4. Také v tomto případě může být snížení METR docíleno omezováním sociální ochrany ekonomicky neaktivních.

Poznámka/komentář

Hodnoty METR se liší pro různé typy domácností, a to zejména s ohledem na počet závislých osob a další příjem v rodině.

C4-1 Nízká pracovní intenzita

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob ve věku 0-59 let, které žijí v domácnosti s koeficientem pracovní intenzity nižším než 0,2, na celkovém počtu osob v této věkové kategorii. Koeficient pracovní intenzity domácnosti se počítá jako podíl počtu měsíců, v nichž dospělí členové domácnosti (s výjimkou studentů ve věku 18-24 let) byli pracující, a počtu měsíců jejich přítomnosti v domácnosti celkem.

Třídění

- muži, ženy, děti do 18 let, 18-24 let, 25-49 let, 50-59 let, pracující (osoby ve věku 16+, převažující ekonomická aktivita), nezaměstnaní, důchodcovské domácnosti, ekonomicky neaktivní domácnosti;
- typ domácností EU;
- NUTS II

Zdroj dat

ČSÚ;

Cesta:

Vydáváme

Publikace/

Vyberte podle kritérií/Skupina/Zaměstnanost, nezaměstnanost/

Příjmy a životní podmínky domácností - příslušný rok (tab. 21)

https://www.czso.cz/csu/czso/archiv_publicaci

rovněž Eurostat:

Cesta:

Database by themes/

population and social conditions/

living conditions and welfare/

income and living conditions/

Health and living conditions

Tabulka [ilc_lvhl11] zadat pohlaví a věk - požadované kategorie

Tabulka [ilc_lvhl12] zadat status ekonomické aktivity

Tabulka [ilc_lvhl13] zadat typ domácnosti

Tabulka [ilc_lvhl21] pro NUTS2

Interpretace

Osoby žijící v domácnostech s velmi nízkou pracovní intenzitou jsou vystaveny vysokému riziku chudoby, materiální deprivace a sociálního vyloučení. Zvyšování hodnoty indikátoru proto znamená prohlubování problému sociálního vyloučení ve společnosti.

Poznámka/komentář

Indikátor zachycuje vazbu domácnosti, v níž jednotlivec žije, na trh práce (resp. její „kontakt“ se světem práce), a to bez ohledu např. na rozsah pracovního úvazku jednotlivých členů domácnosti.

C5-1 Dopad mateřství na zaměstnanost

Klíčový indikátor

Definice

Rozdíl mezi mírou zaměstnanosti žen ve věkové kategorii 20-49 bez dětí a mírou zaměstnanosti žen ve stejné věkové kategorii s dětmi ve věku 0-6 let.

Třídění

Zdroj dat

Databáze Eurostat

Cesta:

Database by themes/

Population and social conditions/

labour market/-employment and unemployment/

LFS series/

Specific topics/

Households statistics - LFS series (lfst_hh)/

Employment by number of children and age of youngest child (lfst_hh_k)

Tabulka: Employment rate of adults by sex, age groups, educational attainment level, number of children and age of youngest child (%) (lfst_hheredch),

zadáním porovnat rozdíly v dané věkové kategorii žen s dětmi 0-6 a proti tomu žen bez dětí.

Interpretace

Rozdíl měr zaměstnanosti ukazuje dopad přítomnosti dětí v předškolním věku na zaměstnanost matek a indikuje problémy při sladování mateřských a pracovních rolí. Snižování hodnoty ukazatele znamená snížení znevýhodnění žen na trhu práce v důsledku mateřství a indikuje jejich inkluzi na pracovní trh. Předpokladem začlenění matek na trh práce je dostupnost zařízení péče o děti; zvýšení zaměstnanosti matek by mělo být spojeno s růstem podílu dětí využívajících služeb péče o děti v předškolním věku (C12-1 a C12-2).

Poznámka/komentář

Hodnotu indikátoru je třeba spočítat jako rozdíl specifických měr zaměstnanosti uvedených ve výše uvedené sekci databáze.

C6-1 Podíl osob zapojených do opatření APZ a aktivačních opatření z celkového počtu nezaměstnaných

Klíčový indikátor

Definice

Podíl uchazečů o zaměstnání, kteří se v daném roce zúčastnili alespoň jednoho opatření aktivní politiky zaměstnanosti, na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání.

Třídění

- muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby nad 50 let, osoby 55-64 let, zdravotně postižení;
- kraje

Zdroj dat

Přílohy k Analýze situace na trhu práce

http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace (MPSV).

Pro celkový údaj za ČR a kraje lze využít statistiky MPSV - srovnat počty účastníků celkem. Jde o součet za všechny programy APZ v průběhu roku - počty osob vstupujících do programů APZ - porovnáno k celkovému počtu nezaměstnaných v evidenci ke konci roku.

Lze také využít přímo primární databáze OKpráce a výpočty z dat.

Interpretace

Podíl uchazečů o zaměstnání zapojených do opatření aktivní politiky zaměstnanosti indikuje úsilí veřejné a sociální politiky při začleňování nezaměstnaných na trhu práce. Ke změně hodnoty indikátoru může dojít v důsledku působení různých faktorů, přičemž k nejvýznamnějším patří vývoj na pracovním trhu. Indikátor je proto potřeba posuzovat ve vazbách na vývoj nezaměstnanosti. Je vhodné vzít v úvahu také absolutní hodnotu počtu účastníků APZ a cílenost opatření (C6-2).

Poznámka/komentář

V případě využití standardně uváděných dat o počtu účastníků („umístěných uchazečů“) může dojít ke zkreslení - nadhodnocení - z důvodu možné účasti uchazeče ve více opatřeních v jednom roce. Současně je nutné celkový počet uchazečů aproximovat průměrným počtem uchazečů v daném roce, případně stavovou hodnotou (např. k 31.12.). Celkový počet uchazečů se tak bude jevit nižší.

Při extrahování dat přímo z databáze (registru) lze zohlednit vícenásobnou účast a navíc je možné počet účastníků vztáhnout k celkovému počtu osob, které v průběhu daného roku prošly registrem nezaměstnanosti (tj. byly alespoň jeden den registrovány jako uchazeči o zaměstnání).

Doporučení

Doporučujeme sledovat podíl osob zapojených do opatření APZ také u jednotlivých třídících kategorií osob. Tato data nejsou aktuálně sledována/zveřejňována.

C6-2 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob zapojených do opatření APZ a aktivačních opatření z celkového počtu dlouhodobě nezaměstnaných

Klíčový indikátor

Definice

Podíl dlouhodobě nezaměstnaných, kteří se v daném roce zúčastnili alespoň jednoho opatření aktivní politiky zaměstnanosti, na celkovém počtu dlouhodobě nezaměstnaných. Za dlouhodobě nezaměstnané jsou považováni uchazeči o zaměstnání, kteří jsou v evidenci úřadu práce po dobu delší než 1 rok.

Třídění

- muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby nad 50 let, osoby 55-64 let, zdravotně postižení;
- kraje

Zdroj dat

Databáze OK-práce a výpočty; standardně se nesleduje.

MPSV připravuje sledování pro kategorii nezaměstnaní nad 24 měsíců.

Lze také využít přímo primární databáze OKpráce a výpočty z dat.

Interpretace

Indikátor sleduje účinnost systému opatření aktivní politiky zaměstnanosti, která se odvíjí od jejich vhodného zacílení. Vyšší hodnota ukazatele (tedy zacílení na skupinu uchazečů, kteří jsou na trhu práce zvláště znevýhodnění) indikuje vyšší účinnost politiky.

Doporučení

Doporučujeme sledovat podíl osob zapojených do opatření APZ také u jednotlivých třídících kategorií osob. Tato data nejsou aktuálně sledována/zveřejňována.

C7-1 Počet klientů na referenta zaměstnanosti v přímém kontaktu s nezaměstnanými

Analytický indikátor

Definice

Počet uchazečů o zaměstnání připadajících na jednoho referenta zaměstnanosti (zprostředkovatele) úřadu práce.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; Úřad práce, standardně se nesleduje, zatím nutno pro ad hoc analýzy sbírat dotazem na pobočky Úřadu práce.

Interpretace

Ukazatel indikuje předpoklady pro vyšší kvalitu práce s uchazeči o zaměstnání (individualizovaná pomoc), a tedy i její účinnost.

Doporučení

Doporučujeme tento ukazatel začít sledovat.

3.2.2 Prioritní oblast 2 - Přístup ke kvalitním službám

C8-1 Podíl osob předčasně opouštějících vzdělávací systém

Klíčový indikátor

Definice

V souladu s metodikou Eurostatu, odkud také pocházejí data pro vyhodnocení tohoto indikátoru, jsou za osoby předčasně ukončující vzdělávání a odbornou přípravu považováni jednotlivci ve věku 18 až 24 let, jejichž nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání nebo odborné přípravy je podle ISCED stupeň 0-2 (do roku 2013 byl zahrnut i stupeň 3C) a kteří se zároveň v období posledních čtyř týdnů předcházejících šetření neúčastnili žádného dalšího vzdělávání nebo odborné přípravy. Pro vyjádření podílu představuje počet těchto osob hodnotu v čitateli a hodnota ve jmenovateli vyjadřuje celkový počet obyvatel ve stejné věkové kategorii. Čítec i jmenovatel jsou hodnoty pocházející z šetření pracovních sil EU.

Třídění

- NUTS II

Zdroj dat

1. Databáze Eurostat (Early leavers from education and training by sex; Code: t2020_40)

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=t2020_40&language=en

2. Pro NUTS platí jiná zdrojová webová stránka:

Early leavers from education and training by sex and NUTS 2 regions; Code: edat_ifse_16

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_ifse_16&lang=en

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny problému sociální exkluze. Indikátor udává podíl jednotlivců, kteří předčasně ukončují vzdělávání a odbornou přípravu. Jedná se o podíl těch jednotlivců z věkové skupiny populace 18-24 let, kteří nepokračují v dalším vzdělávání ani odborné přípravě v dané věkové kategorii. Předpoklad přímého vstupu na trh práce je pro tyto osoby výrazně nižší než při absolvování vyššího vzdělání. Čím vyšší je tedy hodnota tohoto indikátoru, tím se zvyšuje riziko nezaměstnanosti čerstvých absolventů škol. U mladých jedinců, kteří nemají dostatečné vzdělání, je větší pravděpodobnost, že budou nezaměstnaní nebo neaktivní, případně budou pracovat pouze za nízké mzdy s omezenou možností růstu vlastní kariéry. Indikátor rovněž umožňuje, v kombinaci s dalšími indikátory, meziregionální srovnání stavu zaměstnatelnosti absolventů.

Poznámka/komentář

ISCED: 0 = preprimární vzdělání, 1 = primární vzdělání nebo první stupeň základního vzdělání, 2 = nižší sekundární vzdělání nebo druhý stupeň základního vzdělání a 3C = vyšší sekundární vzdělání pro přímý vstup na trh práce. Tento ukazatel je možno sledovat i pro NUTS II.

Boj proti předčasnému ukončování školní docházky je nedílnou součástí strategie Evropa 2020 ke zvýšení konkurenceschopnosti Evropy. Prioritním úsilím v této oblasti je snížit podíl osob předčasně ukončujících vzdělávání a odbornou přípravu na méně než 10 % do roku 2020.

C8-2 Podíl žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku

Klíčový indikátor

Definice

Podíl žáků, kteří ukončili vzdělávání na základních školách (běžných i základních školách zřízených pro žáky se zdravotním postižením) absolvováním nižšího než devátého ročníku (čítatel) na celku všech žáků opouštějících v daném školním roce základní školu (jmenovatel).

Třídění

- SVL

Zdroj dat

Data získaná z podkladů MŠMT

nebo

Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV); <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Cesta:

Statistické ročenky školství - výkonové ukazatele

Nutno zvolit příslušný „rok“ (pro data za školní rok 2013/2014 je nutno zvolit rok 2014/2015 atd.)

Kapitola C Základní vzdělávání

Tabulka C 1.17 Základní vzdělávání - žáci/dívky, kteří ukončili povinnou školní docházku v ZŠ ve školním roce Y1/Y2 - podle ročníků a území

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny problému sociální exkluze. Ukazatel sleduje velikost skupiny, která nezískala základní vzdělání. Z hlediska budoucí perspektivy se bude profilovat na pracovním trhu jako problémová. Počet vzdělávacích zařízení pokračujícího studia je pro tuto skupinu žáků v ČR výrazně redukován, z čehož vyplývají i jejich nižší šance úspěšně se uplatnit na trhu práce a často tak končí

v evidencích úřadů práce již v tomto nízkém věku. Růst tohoto indikátoru znamená vyšší riziko růstu nezaměstnanosti mladých lidí a absolventů základních škol. Jejich nezaměstnanost nezřídka dosahuje charakteristik dlouhodobé nezaměstnanosti, což v konečném důsledku může vést k prohloubení rizika sociálního vyloučení u této skupiny populace.

Poznámka/komentář

Mezi absolventy ZŠ v nižším než devátém ročníku nejsou započítáváni žáci, kteří přešli na 8leté nebo 6leté gymnázium nebo na 8letou konzervatoř, kde si dokončují povinnou školní docházku.

Ukazatel pochází ze Seznamu doporučených indikátorů kvantitativního vývoje vzdělávací soustavy a metod jejich výpočtu užívaných v dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR a v dlouhodobých záměrech vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v krajích (tato jsou však v příloze k publikaci vedena pouze do roku 2006) a pravidelně se sleduje prostřednictvím databází Ústavu pro informace ve vzdělávání.³

Doporučení

Aktuálně se indikátor nesleduje v doporučeném třídění podle sociálně vyloučených lokalit; doporučujeme začít sledovat.

C9-1 Počet žáků vzdělávaných v hlavním vzdělávacím proudu podle individuálních vzdělávacích plánů

Klíčový indikátor

Definice

Jedinci, kteří potřebují ve vzdělávacím procesu speciálně vypracovaný vzdělávací plán (IVP - individuální vzdělávací plán), ať už z důvodu zdravotního či mentálního handicapu, sociálního znevýhodnění či mimořádné nadanosti, aby tak mohli být začleněni do vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu.

Třídění

dle typu speciálních vzdělávacích potřeb:

- děti se zdravotním postižením a se zdravotním znevýhodněním
- děti se sociálním znevýhodněním
- nadaní žáci

³ <http://www.msmt.cz/dokumenty/seznam-doporucenych-indikatoru-quantitativniho-vyvoje-vzdelavaci-soustavy-a-metod-jejich-vypoctu-uzivanych-v-dlouhodobem-zameru-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-cr-a-dlouhodobych-zamerech-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-v-krajich>

Zdroj dat

Data získaná z podkladů MŠMT

nebo

Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV); <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Cesta:

Statistické ročenky školství – výkonové ukazatele

Nutno zvolit příslušný rok

Kapitola C Základní vzdělávání

Tabulka C 1.29.1 Základní vzdělávání - žáci s individuálními vzdělávacími plány podle ročníků - podle území. Kromě ukazatele C 1.29.1. se dá využít i ukazatel C 1.29.2 Základní vzdělávání - žáci s individuálními vzdělávacími plány podle ročníků - podle zřizovatele.

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Indikátor je významným údajem o začleňování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu při současném zohlednění specifických potřeb těchto dětí. Čím je hodnota tohoto indikátoru vyšší, tím je riziko současného i budoucího potenciálního sociálního vyloučení pro tyto jedince nižší. Pozornost směřuje převážně k dětem se zdravotním znevýhodněním/postižením a k dětem sociálně znevýhodněným. (Strategie celoživotního vzdělávání pak hovoří i o dětech ze sociálně a etnicky znevýhodněného prostředí.)

Poznámka/komentář

Prioritou je především začlenění těchto dětí do hlavního vzdělávacího proudu a zajištění rovných příležitostí ke vzdělávání. Snížení počtu dětí vzdělávaných mimo hlavní vzdělávací proud do roku 2020 o 50 % je také součástí Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2011-15.

V rámci databází Ústavu pro informace ve vzdělávání není možno sledovat tyto děti v třídění na děti se zdravotním postižením a znevýhodněním a děti se sociálním znevýhodněním. Tyto dvě skupiny se sledují souhrnně jako skupina dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Zvláště se sleduje pouze skupina nadaných žáků. Jakkoliv není možno děti se sociálním znevýhodněním sledovat v samostatném třídění, lze z databází ÚIV poměrně dobře sledovat zdravotní a mentální postižení dětí v základních školách v podrobnějším třídění (dětí s mentálním postižením, sluchovými a zrakovými vadami, vadami řeči, autisté apod.).

Doporučení

Doporučujeme tedy, aby tato data byla sledována zvláště za základní školy i střední školy, a to i pro individuální vzdělávání dětí se sociálním znevýhodněním. Toto sledování by mělo být součástí Statistických ročenek školství ÚIV.

C9-2 Podíl škol, které realizují individuální vzdělávací plány pro děti se speciálními potřebami na celkovém počtu škol realizujících vzdělávání v daném roce

Analytický indikátor

Definice

Podíl škol, v nichž je alespoň jeden žák vzděláván podle vzdělávacích plánů pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami (IVP) na celku školských zařízení v ČR v daném roce.

Třídění

dle typu speciálních vzdělávacích potřeb:

- děti se zdravotním postižením a se zdravotním znevýhodněním
- děti se sociálním znevýhodněním
- nadaní žáci

Zdroj dat

Data získaná z podkladů MŠMT

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Hodnota tohoto indikátoru vypovídá o počtu školských zařízení s možnostmi individuálně integrovat žáky se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných tříd základních i středních škol. Současně tak charakterizuje směřování sociální politiky k sociálnímu začleňování. Čím vyšší je počet těchto vzdělávacích zařízení v rámci regionů, tím se snižuje riziko budoucího sociálního vyloučení dětí vzdělávaných mimo hlavní vzdělávací proud. Více viz indikátor C9-1.

Poznámka/komentář

Údaje o počtu i podílu těchto školských zařízení se dají z uvedené databáze sledovat i v třídění na jednotlivé kraje ČR, což může sloužit ke srovnání možností dětí se speciálními potřebami navštěvovat běžné třídy základních i středních škol v rámci jednotlivých regionů. Speciální data o počtu školských zařízení s individuálními vzdělávacími programy pro zdravotně a sociálně znevýhodněné děti se zvláště nemonitorují, a proto nemohou být přesně interpretována, jelikož na mnohých ze škol jsou tyto individuální vzdělávací plány kombinovány také s individuálními vzdělávacími plány pro nadané děti. Nelze je tedy získat prostým odpočtem těch školských zařízení, kde jsou uplatňovány individuální vzdělávací plány pro nadané děti.

Doporučení

Doporučujeme tedy, aby tato data byla sledována zvláště za základní školy i střední školy, a to v členění na individuální vzdělávání dětí se zdravotním znevýhodněním, individuální vzdělávání dětí se sociálním znevýhodněním a individuální vzdělávání nadaných dětí. Toto sledování by mělo být součástí Statistických ročenek školství ÚIV.

C9-3 Počet pracovníků poskytujících poradenskou službu na ZŠ/1 000 žáků ZŠ

a

C9-4 Počet pracovníků poskytujících poradenskou službu na SŠ/1 000 žáků SŠ

Vzhledem k tomu, že zatím nelze získat data v rozlišení na typy škol, jsme nuceni na jejich místo navrhnout souhrnný indikátor:

Počet pracovníků poskytujících poradenskou službu na ZŠ a SŠ na 1 000 žáků ZŠ a SŠ (vč. „výchovných poradců“)

Analytický indikátor

Definice

Počet pracovníků poskytujících poradenskou službu na všech základních a středních školách v České republice v přepočtu na 1 000 žáků základních a středních škol.

Třídění

- typy pracovních pozic

Zdroj dat

Data získaná z podkladů MŠMT

nebo

Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV); <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Cesta:

Statistické ročenky školství - výkonové ukazatele

Nutno zvolit příslušný rok

Pro zjištění počtu poradenských pracovníků:

Kapitola A - Vzdělávání v ČR - souhrn (za příslušný rok)

Tab. A1.2.4 Regionální školství - ostatní pedagogičtí pracovníci škol (zde je nutno sečíst počty vychovatelů, psychologů, speciálních pedagogů a výchovných poradců, případně sledovat souhrnný počet i počty v členění na jednotlivé typy poradenských pracovníků) - přepočítat na 1 000 žáků

Pro zjištění počtu žáků základních škol:

Kapitola C Základní vzdělávání

Tabulka C1.1 Základní vzdělávání - školy, třídy, žáci/dívky - podle území

Pro zjištění počtu žáků středních škol:

Kapitola D Střední vzdělávání

Tabulka D1.1 Vzdělávání ve středních školách - žáci/dívky, nově přijatí, absolventi - fyzické osoby - podle formy vzdělávání

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Hodnota tohoto indikátoru vypovídá o kvalitě poradenských služeb na základních školách, jejichž hlavními parametry jsou především specializovaná vzdělání jednotlivých pracovníků na školách a jejich dostatečná personální kapacita. S vyšší hodnotou tohoto indikátoru se snižuje potenciální riziko sociálního vyloučení u některých z žáků. Profesionální přístup těchto specializovaných pracovníků má pro mnohé z žáků začleňující význam. Mimo základní vzdělávací potřeby dítěte na základní škole, které jsou uspokojovány prostřednictvím výuky jednotlivých předmětů, se dítě často setkává s různými problémy, překážkami a bariérami provázejícími jeho životní etapu spojenou s účastí ve vzdělávacím procesu. Často se pak problémy těchto dětí promítají i do jejich schopnosti úspěšně procházet tímto stupněm vzdělávacího procesu. Mezi specializované pracovníky podle dostupných zdrojů Ústavu pro informace ve vzdělávání řadíme čtyři kategorie specializovaných pracovníků: vychovatelé (u této kategorie pedagogického pracovníka je ovšem sporné, zda náplní jeho pracovní činnosti jsou také poradenské služby, proto doporučujeme ve vyhodnocení indikátorů vést jak údaj v součtu s ostatními, tak také údaj bez vychovatelů), psychologové, speciální pedagogové a výchovní poradci.

Poznámka/komentář

Údaje o počtu ostatních specializovaných pedagogických pracovníků se však sledují za celé ředitelství (právníckou osobu vykonávající činnost školy), tudíž nelze počty těchto pracovníků sledovat za základní školy zvlášť a střední školy zvlášť.

Doporučení

Doporučujeme, aby tato data byla sledována zvlášť za základní školy a zvlášť za střední školy a aby tak byla sledována v oficiálních statistikách MŠMT. Bylo by vhodné v rámci sledovaných dat mezi specializované pracovníky zařadit také metodiky prevence (jejich počty na školách se nesledují v běžně dostupných databázích). Navrhujeme také, aby se pro potřeby meziregionálních srovnání tento indikátor sledoval v rámci všech základních škol podle krajů, případně NUTS, a to zejména z důvodu zkvalitnění a rozvoje poradenského systému, intervenčních a aktivizačních služeb za účelem zajištění rovného přístupu ve vzdělávání.

C9-5 Počet asistentů pedagoga ve školách/1 000 žáků

Analytický indikátor

Definice

Počet pracovníků na pozicích asistentů pedagoga na všech základních i středních školách v České republice v přepočtu na 1 000 žáků všech těchto škol.

Třídění

Zdroj dat

Data získaná z podkladů MŠMT

nebo

Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV); <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Cesta:

Statistické ročenky školství - výkonové ukazatele

Nutno zvolit příslušný rok

Kapitola C Základní vzdělávání + Kapitola D Střední vzdělávání + kapitola A Vzdělávání v ČR - souhrn

Součet ukazatelů C 1.1 Základní vzdělávání - školy, třídy, žáci/dívky podle území a D 1.1.2 Vzdělávání ve středních školách - školy, třídy, žáci, nově přijatí, absolventi podle území **ve jmenovateli** a ukazatel A1.2.4 Regionální školství - ostatní pedagogičtí pracovníci škol - asistenti pedagoga **v čitateli** krát 1 000.

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Asistent pedagoga se v posledních letech ukazuje jako jedno z nejlépe fungujících vyrovnávacích a podpůrných opatření, které se velmi dobře osvědčuje v praxi ve školním prostředí. Asistent pedagoga je často klíčový pro přiměřené začleňování žáka do hlavního vzdělávacího proudu. Šance dítěte na zvládnutí školních nároků se s podporou asistenta pedagoga mnohonásobně zvyšuje.

Poznámka/komentář

Postavení asistenta pedagoga (AP) upravuje zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon) a vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb. Pomoc poskytují AP přímo ve třídě, kde je dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami (integrované) ovlivňuje ostatní děti a naopak. Pozice asistentů pedagoga jsou zřizovány pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením a znevýhodněním a pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním.⁴

Údaje o počtu asistentů pedagoga se však sledují za celé ředitelství (právníckou osobu uskutečňující činnost školy), tudíž nelze počty těchto pracovníků sledovat za základní školy zvlášť a střední školy zvlášť. Náplň práce asistentů pedagoga v těchto dvou rozdílných vzdělávacích stupních se často poměrně liší, tak jako se liší vzdělávací potřeby jednotlivců v daných věkových kategoriích.

Doporučení

Doporučujeme, aby tato data byla sledována zvlášť za základní školy a zvlášť za střední školy. Toto sledování by mělo být součástí Statistických ročenek školství ÚIV.

⁴ Zdroj: <http://majinato.cz/pdf/26-asistent-pedagoga.pdf>

C10-1 Podíl dětí vzdělávaných podle programů pro základní vzdělávání - příloha LMP RVP, ZŠS/1000 žáků

Klíčový indikátor

Definice

Podíl dětí vzdělávaných podle vzdělávacího programu RVP ZV-LMP - tzv. Rámcového vzdělávacího programu upravujícího vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením a dětí vzdělávaných podle vzdělávacího programu RVP ZŠS - tzv. Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání základní škola speciální (čítatel) v přepočtu na tisíc žáků všech základních škol (jmenovatel).

Třídění

Zdroj dat

Od roku 2013 výkazy MŠMT, které jsou plněny daty ze všech základních i středních škol. Data sbírá školní inspekce a uvádí je ve svých zprávách!!! V roce 2015 byla novelizací školského zákona možnost vzdělávání podle těchto programů zrušena. Do budoucna tak může tento indikátor pozbývat na významu.

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Omezená schopnost dětí vzdělávat se podle vzdělávacího programu pro běžné ZŠ implikuje určitou míru deprivace v oblasti vzdělání, což může do budoucna vést k potenciálnímu vyloučení nejen z možností participovat na trhu práce, ale také z běžného života moderní společnosti, potažmo až k úplnému sociálnímu vyloučení. Hodnota navrhovaného indikátoru tak popisuje změny v oblasti sociálního začleňování v rámci celé společnosti i jednotlivých regionů.

Poznámka/komentář

MŠMT letos poprvé sbírá za jednotlivé školy údaje o sociálním a zdravotním znevýhodnění žáků a o vzdělávání žáků ZŠ podle RVP ZV – přílohy pro LMP. Tudíž data za roky 2010 až 2012 nejsou dosud k dispozici.

Doporučení

Do budoucna navrhuje pravidelně monitorovat data o počtech žáků vzdělávaných podle těchto vzdělávacích programů v třídění na základní a střední školy podle výkazů MŠMT.

C11-1 Osoby v celoživotním vzdělávání jako procento pracovní síly

Klíčový indikátor

Definice

Osoby ve věku od 25 do 64 let, které se účastnily vzdělávání nebo odborné přípravy v období čtyř týdnů předcházejících šetření (čitatel). Jmenovatel sestává z celkového počtu obyvatelstva ve stejné věkové kategorii. Čitatel i jmenovatel pocházejí z šetření pracovních sil EU „Celoživotní vzdělávání“, tj. účast dospělých v uvedené věkové kategorii ve vzdělávání a odborné přípravě, je založen na EU-LFS (čtyřtýdenní referenční období) a v případě potřeby je upravován v souladu s různými specifiky, jako jsou například odhady chybějících hodnot a různé korekce chybějících periodických dat.

Třídění

- specifické skupiny podle pohlaví, věku, osoby se základním vzděláním a bez vzdělání, ekonomicky aktivní, zaměstnaní, nezaměstnaní, ekonomicky neaktivní, absolventi škol, osoby se zdravotním postižením

Zdroj dat

Databáze Eurostat (SILC)

Cesta:

Zdroj pro první tři hodnoty v tabulce - celorepublikově (kategorie celkem, muži a ženy - nutno přepínat v políčku **SEX** vlevo nahoře):

Databáze Eurostat - Lifelong learning; Code: tsdsc440

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdsc440&language=en>

Zdroj pro ostatní (kategorie osob) v tabulce:

Databáze Eurostat - Participation rate in education and training (last 4 weeks) by sex and age; trng_lfse_01

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Participation rate in education and training (last 4 weeks) by sex and labour status; trng_lfse_02

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Participation rate in education and training (last 4 weeks) by sex and educational attainment level; trng_lfse_03

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Tento indikátor významným způsobem zachycuje aspekt zaměstnatelnosti, ale má také vztah např. k aktivnímu stárnutí a obecněji k inkluzi v sociální dimenzi. Hodnota indikátoru tak implikuje

potenciální možnost určité části populace zajistit si lepší podmínky participace na trhu práce. Čím je jeho hodnota menší, tím nižší jsou možnosti změny v procesu sociálního začleňování a naopak.

Poznámka/komentář

Celoživotní vzdělávání se týká veškerých vzdělávacích činností realizovaných během celého života s cílem zlepšit si znalosti, dovednosti a osobní, zaměstnanecké i sociální kompetence. Částečně se jedná o typ neformálního vzdělávání, které je definováno jako jakékoliv organizované a soustavné vzdělávací aktivity, které neodpovídají definici formálního vzdělávání, a zaměřuje se na osoby všech věkových kategorií. V závislosti na kontextu daných zemí, může zahrnovat vzdělávací programy, odborné přípravy, kurzy, workshopy, semináře apod. mimo formální vzdělávací soustavu bez ohledu na téma vzdělávání.

Doporučení

Informace o celoživotním vzdělávání absolventů škol a zdravotně postižených osob nejsou dohledatelné v rámci žádného zdroje dat, tudíž doporučujeme, aby se tato data sledovala, protože jde o skupiny populace znevýhodněné na trhu práce a možnost dalšího vzdělávání pro tyto osoby je jednou z několika příležitostí ke zlepšení jejich životní situace a osobní aktivizace.

C12-1 Podíl dětí ve věku 0-2 roky, jež využívají služby péče o děti z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii

Klíčový indikátor

Definice

Podíl dětí, v této věkové kategorii, které participují na službě péče o děti (čítatel) z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii (jmenovatel).

Třídění

Zdroj dat

Data získaná z podkladů MŠMT

nebo

Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV); <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Cesta:

Statistické ročenky školství - výkonové ukazatele

Nutno zvolit příslušný rok

Kapitola B Předškolní vzdělávání

Tabulka B1.4 Předškolní vzdělávání - věková struktura dětí - podle území

v kombinaci s

Českým statistickým úřadem (ČSÚ): https://www.czso.cz/csu/czso/320198-14-r_2014-0400

Cesta:

Vydáváme - Statistická ročenka České republiky za jednotlivé roky - 4. Obyvatelstvo
Tabulka 4-2. Složení obyvatelstva podle pohlaví a jednotek věku v jednotlivých letech

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Indikátor má významnou vazbu na participaci žen s dětmi ve věku 0-6 let na trhu práce. Dobrá dostupnost péče o děti je jedním z nejnápadnějších faktorů ovlivňujících participaci žen na trhu práce, čímž podporuje změnu v oblasti případného sociálního vyloučení v důsledku nízké životní úrovně. Čím vyšší podíl zařízení péče a dětí v nich v jednotlivých regionech je, tím se zvyšuje šance rodičů participovat na trhu práce a snižovat tak riziko nezaměstnanosti spojené s potenciálním sociálním vyloučením.

Poznámka/komentář

V současné době, kdy poměrně vysoké procento matek po ukončení rodičovské péče není schopno najít uplatnění na trhu práce, se tak vedle flexibilizace pracovní doby a zvyšování příležitostí k využití zkrácených pracovních úvazků pro rodiče jeví existence takových zařízení a vyšší podíl dětí v nich jako jedno z východisek pro sladění rodinného a pracovního života. Vzhledem k současné situaci na trhu práce a z ní vyplývající pozice mladých rodičů v pracovním procesu je určitý podíl dětí umísťován do zařízení, která jsou certifikována k výkonu péče o děti těchto rodičů. Jedná se vesměs o jesle, nižší ročníky mateřských škol, případně soukromá zařízení obdobného typu. Prostřednictvím existence těchto zařízení má určité procento rodičů možnost participovat na trhu práce bez ohledu na věk svých dětí.

C12-2 Podíl dětí ve věku 3-6 let, jež využívají služby péče o děti, z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii

Klíčový indikátor

Definice

Podíl dětí ve věku 3-6 let, které navštěvují některé ze zařízení pečující o děti v této věkové kohortě, na celkovém počtu dětí v této věkové kategorii.

Třídění

Podle jednotlivých ročníků (děti ve věku 3, 4, 5 a 6 let).

Zdroj dat

Data získaná z podkladů MŠMT

nebo

Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV); <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Cesta:

Statistické ročenky školství - výkonové ukazatele

Nutno zvolit příslušný rok

Kapitola B Předškolní vzdělávání

Tabulka B1.4 Předškolní vzdělávání - věková struktura dětí - podle území

v kombinaci s

Českým statistickým úřadem (ČSÚ); https://www.czso.cz/csu/czso/320198-14-r_2014-0400

Cesta:

Vydáváme - Katalog produktů - Statistická ročenka České republiky za jednotlivé roky - 4. Obyvatelstvo

Tabulka 4-2. Složení obyvatelstva podle pohlaví a jednotek věku v jednotlivých letech

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Indikátor má významnou vazbu na participaci žen s dětmi ve věku 0-6 let na trhu práce. Dobrá dostupnost péče o děti je jedním z nejvýraznějších faktorů ovlivňujících participaci žen na trhu práce. Čím vyšší podíl zařízení péče a dětí v nich v jednotlivých regionech je, tím se zvyšuje šance rodičů participovat na trhu práce a snižovat tak riziko nezaměstnanosti spojené s potenciálním sociálním vyloučením.

Poznámka/komentář

V současné době, kdy poměrně vysoké procento matek po ukončení rodičovské péče není schopno najít uplatnění na trhu práce, se tak vedle flexibilizace pracovní doby a zvyšování příležitostí k využití zkrácených pracovních úvazků pro rodiče jeví existence takových zařízení a vyšší podíl dětí v nich jako jedno z východisek pro sladování rodinného a pracovního života (viz C12-1).

C13-1 Počet podpořených dětí ve studiu na středních školách

Klíčový indikátor

Definice

Počet dětí, které byly finančně podpořeny ve studiu na střední škole prostřednictvím nejrozličnějších stipendií, programů a dotací z důvodu špatné sociální situace rodiny a její nízké životní úrovně.

Třídění

- kraje, SVL

Zdroj dat

Dotační program MŠMT „Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů VOŠ a konzervatoří;

Určitá data by podle předpokladů měla být shromažďována i za jednotlivé sociálně vyloučené lokality. Další možností je pouze šetření pro SVL.

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Mezi osobami ve věkové kategorii odpovídající středoškolskému studiu se vyskytuje jistá část těch, které pokračovat dále ve studiu na střední škole nemohou z důvodu sociálně a finančně znevýhodněného prostředí rodiny, v níž vyrůstají. Tyto osoby pak mají omezené šance změnit v budoucnu svoji sociální situaci. Čím vyšší je pak počet podpořených jednotlivců, tím se do budoucna snižuje riziko sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Na MŠMT existuje program podpory romských žáků středních škol, studentů VOŠ a konzervatoří. Údaje ve vyhodnocení indikátorů pocházejí z dat tohoto programu. Jedná se o součet podpořených romských žáků středních škol, studentů vyšších odborných škol a konzervatoří, což však plně neodpovídá definici daného indikátoru (jde pouze o podpořené romské žáky, navíc v součtu za jednotlivé typy středních a vyšších odborných škol).

C13-2 Výše finančních prostředků pro podporu dětí ve studiu na SŠ

Analytický indikátor

Definice

Objem finančních prostředků určených k podpoře udržení dětí ve středoškolském stupni studia pro ty nízkopříjmové rodiny, které by si jinak nemohly dovolit podporovat finančně své děti v tomto typu studia. Jedná se o finanční prostředky pocházející z nejružnějších stipendií, programů a dotací určených ke zvyšování vzdělávání skupiny populace starší 15 let.

Třídění

- kraje, SVL

Zdroj dat

Dotační program MŠMT „Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů VOŠ a konzervatoří;

Určitá data by podle předpokladů měla být shromažďována i za jednotlivé sociálně vyloučené lokality. Další možností je pouze šetření pro SVL.

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Čím více finančních prostředků je efektivně alokováno do podpory studia sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených skupin dětí pokračujících ve studiu na středních školách, tím se riziko jejich sociálního vyloučení snižuje.

Poznámka/komentář

Na MŠMT existuje program podpory romských žáků středních škol, studentů VOŠ a konzervatoří. Údaje ve vyhodnocení indikátorů pocházejí z dat tohoto programu. Jedná se o součet podpořených romských žáků středních škol, studentů vyšších odborných škol a konzervatoří, což však plně neodpovídá definici daného indikátoru (jde pouze o podpořené romské žáky, navíc v součtu za jednotlivé typy středních a vyšších odborných škol).

C14-1 Podíl osob v domácnostech, jež indikují přelidněný byt

Analytický indikátor

Definice

Podíl osob, které žijí v přelidněných bytech, na celkové populaci. Osoba je považována za osobu žijící v přelidněném obydlí, pokud domácnost, v níž žije, nemá k dispozici: minimálně 1 místnost pro domácnost; 1 místnost pro každý pár v domácnosti; 1 místnost pro každou osobu starší 18 let; 1 místnost pro každé 2 osoby stejného pohlaví ve věku 12 až 17 let; 1 místnost pro každou osobu ve věku 12 až 17 let (která není zahrnuta v předchozích kategoriích); 1 místnost pro každé dvě děti mladší 12 let. (Domácnost jednotlivce je považována za přelidněnou, pokud žije v bytě, kde není oddělena ložnice od obývacího pokoje.)

Třídění

- typ domácností podle EU
- kraje

Zdroj dat

Databáze Eurostat (SILC) - Overcrowding rate by household type (ilc_lvho05b)
<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

Cesta:

V políčku „**Type of households**“ vlevo nahoře prokliknout znaménko „**plus**“ a po rozbalení nabídky vybrat v tabulce všechny příslušné typy domácností a kliknout na ikonku „**update**“. Tím dostaneme výběr typů domácností a pak pouze překlikáváme mezi jednotlivými typy.

Interpretace

Život v přelidněném bytě je spojen s rizikem chudoby a sociálního vyloučení – jednak je výrazem deprivace v oblasti uspokojení bytových potřeb a jednak má implikace pro další prohlubování problému sociálního vyloučení (zejména v případě přítomnosti dětí, kdy jsou např. omezeny jejich možnosti školní přípravy). Rostoucí počet osob žijících v přelidněném bytě tak indikuje prohloubení problému sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

V krajském členění se dá dohledat pouze deklarace malého bytu založená na subjektivním pocitu, a to na:

ČSÚ - Kapitola Vydáváme - Katalog produktů - Příjmy a životní podmínky domácností podle jednotlivých let

Tabulka 14.1 a 14.2 Domácnosti podle krajů 1. a 2. část bod e) subjektivní názory (%).

<https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2013-8rcgfcpn5e>

C14-2 Podíl osob bydlících podle klasifikace systému hmotné nouze ve formě bydlení „jiná“ na celkovém počtu obyvatel

Analytický indikátor

Definice

Podíl osob žijících v domácnostech, které jsou příjemci dávek hmotné nouze a které podle klasifikace systému hmotné nouze žijí ve formě bydlení „jiná“, na celkovém počtu obyvatel.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; databáze hmotné nouze

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší míru rizika sociálního vyloučení v důsledku nedostupnosti standardních forem bydlení a kumulace znevýhodnění.

Poznámka/komentář

V databázi hmotné nouze jsou odlišeny formy bydlení vlastnická, nájemní a jiná, jež zahrnují bydlení v ubytovnách, azylových formách bydlení či nebytových prostorách.

C15-1 Podíl osob žijících v domácnosti, kde náklady na bydlení převyšují 40 % příjmu

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob žijících v domácnosti, kde celkové náklady na bydlení (po odečtení příspěvků na bydlení) činí více než 40 % celkového disponibilního příjmu domácnosti (po odečtení příspěvků na bydlení), na celkové populaci.

Třídění

- typ domácností podle EU
- kraje

Zdroj dat

Pro údaj za celkovou populaci:

Databáze Eurostat (SILC) - Housing cost overburden rate by age, sex and poverty status (ilc_lvho07a); <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

Pro údaj za jednotlivé typy domácností:

Databáze Eurostat (SILC) - Housing cost overburden rate by household type (ilc_lvho07e); http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_lvho07e&lang=en

Cesta:

V políčku „**Type of households**“ vlevo nahoře prokliknout znaménko „**plus**“ a po rozbalení nabídky vybrat v tabulce všechny příslušné typy domácností a kliknout na ikonku „**update**“. Tím dostaneme výběr typů domácností a pak pouze překlikáváme mezi jednotlivými typy.

Interpretace

Náklady na bydlení se výrazně promítají do finanční situace domácností a do jejich možností vynakládat prostředky v dalších oblastech života. Domácnosti, pro něž jsou náklady velkou zátěží (přesahují 40 %), jsou vystaveny zvýšenému riziku chudoby po zohlednění nákladů na bydlení a jsou návazně také více ohroženy sociálním vyloučením. Růst hodnoty indikátoru tedy znamená vyšší počet osob ohrožených sociálním vyloučením.

Poznámka/komentář

Údaj není dohledatelný ani na úrovni NUTS 2 ani na úrovni krajů. Doporučujeme sledovat.

C16-1 Odhady počtů zjevných bezdomovců/10 000 obyvatel (ve městech, kde je sledováno)

Analytický indikátor

Definice

Počet zjevných bezdomovců připadajících na 10 000 obyvatel. Zjevnými bezdomovci se rozumí osoby bez střechy dle definice ETHOS, tj. přežívající ve veřejných prostorách nebo venku (na ulici) a osoby přespávající v nízkoprahových noclehárnách.

Třídění

- kraje, města

Zdroj dat

Šetření, případně odhad neziskových organizací působících v dané oblasti (prováděná za jednotlivá města, regiony apod.). Dosud nejsou taková šetření realizována.

Interpretace

Zjevní bezdomovci představují osoby, které jsou postiženy chudobou, materiální deprivací a sociálním vyloučením, přičemž u nich často dochází ke kumulaci znevýhodňujících faktorů (mj. zhoršený zdravotní stav, nezaměstnanost, závislosti). Zvyšující se počet zjevných bezdomovců indikuje zhoršení problému v oblasti sociálního vyloučení. S ohledem na nutnost sběru dat a význam místně specifických podmínek doporučujeme sledovat indikátor na úrovni jednotlivých měst, tj. při vyhodnocování vývoje problému na lokální úrovni.

Poznámka/komentář

Bezdomovci patří do kategorie osob, které nebývají zahrnuty do pravidelných šetření populace, jako jsou šetření domácností nebo výběrová šetření pracovních sil. Ty se totiž zpravidla týkají pouze osob žijících v soukromých domácnostech. Proto jsou jejich počty nejčastěji odhadovány podle statistik sociálních služeb, například podle počtu obslužených klientů v azylových domech a obdobných institucích (takto byli také sečtení bezdomovci v rámci SLDB v roce 2011). Takovým způsobem však je zachyceno spíše skryté bezdomovectví; osoby bez střechy zůstávají mimo taková šetření. V případě, že se jedná pouze o bezdomovce využívající sociálních služeb, navíc není mj. jednoznačná interpretace vývoje indikátoru - k jeho snížení může dojít i v důsledku snižování dostupnosti těchto služeb, přičemž problém může reálně narůstat.

Považujeme proto za vhodnější sledovat tzv. zjevné bezdomovectví, jež je výrazem extrémního sociálního vyloučení a materiální deprivace.

C17-1 Počet bytů ve vlastnictví obce kvalifikovaných jako sociální byty (byty určené pro osoby s nízkým příjmem či v hmotné nouzi) / 1 000 bytů ve vlastnictví obce

Klíčový indikátor

Definice

Počet bytů ve vlastnictví obcí, které jsou určeny pro nízkopříjmové domácnosti.

Třídění

Zdroj dat

Obecní úřady a sumarizace Ministerstva pro místní rozvoj, MMR

V současné době jsou dostupné pouze údaje o nájemních bytech pro sociální bydlení, které byly od roku 2003 podpořeny v rámci různých dotačních programů. Ty však představují pouze část sociálního bydlení v ČR, a představují proto pouze neúplnou informaci.

Interpretace

Sociální byty, které jsou cílené na domácnosti s nízkými příjmy, představují nástroj redukce chudoby (po zohlednění nákladů na bydlení) a také sociálního vyloučení, neboť umožňují nízkopříjmovým domácnostem začlenění do standardního způsobu bydlení. Změna počtu sociálních bytů ve vlastnictví obcí indikuje změnu úsilí politiky v oblasti sociálního začleňování. Dopady na sociální začleňování se ovšem odvíjejí nejen od počtu poskytovaných bytů, ale také od jejich kvalitativní úrovně (např. jejich vybavenosti, velikosti, prostorového umístění ad.). Tyto aspekty by měly být při vyhodnocování integračních opatření na lokální úrovni zohledňovány.

Poznámka/komentář

Indikátor je vhodný pro využití na lokální úrovni. Počet sociálních bytů je vhodné na úrovni obcí poměřovat s velikostí cílové populace, tj. počtem domácností splňujících kritéria vzniku nároku na sociální byt nebo počtem domácností v hmotné nouzi. Alternativně je možné vztáhnout počet sociálních bytů v obci k počtu domácností žijících v nájemním bydlení.

Je pravděpodobné, že se liší vymezení cílové skupiny (nízkopříjmových domácností) v jednotlivých obcích, což však nepovažujeme za překážku pro práci s tímto indikátorem.

Doporučení

Zavést sledování na jednotlivých městech a obcích v kompetenci MMR. Počet bytů ve vlastnictví obcí, které jsou určeny pro nízkopříjmové domácnosti, navrhujeme nově centrálně sledovat prostřednictvím údajů přímo od obecních úřadů.

C18-1 Podíl osob majících problémy s úhradou nákladů spojených s bydlením

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob, které žijí v domácnosti, která měla během posledních 12 měsíců takové finanční problémy, že nebyla schopna zaplatit v termínu některou z plateb spojených s bydlením (nájemné; platba za elektřinu, plyn, vodu, teplo; splátka hypotéky nebo půjčky na byt).

Třídění

- typ domácností podle EU
- kraje

Zdroj dat

Data získaná z podkladů MPSV

Interpretace

Zadluženost obecně představuje jev často provázející proces sociálního vyloučení. Problémy s úhradou nákladů spojených s bydlením pak souvisí s rizikem ztráty bydlení (vystěhování), a tedy i s rizikem bezdomovectví a prohloubení sociálního vyloučení. Růst podílu osob s problémy při úhradě nákladů na bydlení tak indikuje zvyšující se rozsah rizika sociálního vyloučení ve společnosti.

Poznámka/komentář

V databázi Eurostatu je dostupný údaj, který ovšem vedle problémů s úhradou plateb spojených s bydlením zahrnuje také problémy se splátkami dalších půjček a úvěrů (bez vazby na bydlení) - Arrears (mortgage or rent, utility bills or hire purchase) from 2003 onwards (ilc_mdcs05). Hodnoty za NUTS II byly dopracovány pracovníky ministerstva, jinak jsou data nedosažitelná.

C19-1 12M míra defaultu (v %; bez živnostníků)

Analytický indikátor

Definice

Poměr mezi počtem subjektů, u kterých došlo v horizontu 12 měsíců od okamžiku sledování nově k defaultu, a počtem všech subjektů existujících v daném období.

Událost kreditního defaultu je definovaná jako porušení platební morálky dlužníka. V regulatorní terminologii (vyhláška ČNB č. 123/2007) se obvykle používá pojem selhání dlužníka, ke kterému dochází v okamžiku, kdy je pravděpodobné, že nesplatí své závazky řádně a včas, aniž by věřitel přistoupil k uspokojení pohledávky ze

zajištění, nebo alespoň jedna splátka (jejíž výše je věřitelem považována za významnou) je po splatnosti déle než 90 dnů (viz slovníček pojmů na stránkách ČNB).

Třídění

Zdroj dat

ČNB; http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2012-2013/index.html

Cesta:

Zpráva o finanční stabilitě 2012-2013

Grafy a tabulky ke stažení ve formátu xls

Tabulka: Přehled vybraných indikátorů finanční stability

Interpretace

Nárůst hodnoty indikuje zvyšující se problémy domácností splácet své závazky, a tedy i zvyšující se riziko sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Indikátor se vztahuje k domácnostem (bez živnostníků) a k půjčkám bankovních i nebankovních institucí.

C20-1 Střední délka života při narození (roky)

Klíčový indikátor

Definice

Střední délka života (naděje dožití) při narození vyjadřuje průměrnou délku života, které se dožije právě narozená osoba za předpokladu setrvání úmrtnostních poměrů platných v roce, ve kterém se osoba narodila a pro který je konstruována úmrtnostní tabulka.

Třídění

- muži, ženy, vzdělání podle klasifikace ISCED 2011
- NUTS II

Zdroj dat

Database Eurostat; <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Cesta:

Data v členění podle klasifikace ISCED 2011 jsou uvedena pod posledním odkazem následujícího stromu:

Database by themes/

Population nad conditions/

Demography and migration (pop)/

Mortality (demo_mor)/

Life expectancy by age, sex and educational attainment (demo_mlexpedu).

Při výběru dat je třeba zvolit příslušnou věkovou kategorii „Age class“ = „Less than 1 year“, pro další třídění podle pohlaví pak „Sex“ = „Females/Males“, a jednotlivé kategorie vzdělání „ISCED11“ = ED0_2/ED3-4/ED5-8.

Data v členění podle NUTS II jsou uvedena pod posledním odkazem následujícího stromu:

Database by themes/

General and regional statistics/

Regional demographic statistics (t_reg_dem)/

Life expectancy at birth by sex and NUTS 2 region (tgs00101).

Interpretace

V hodnotě indikátoru se projevuje působení řady faktorů, např. kvalita životního prostředí, kvalita a dostupnost zdravotní péče, životní styl ad. V kontextu sociálního vyloučení jsou významné zejména rozdíly mezi různými sociálními skupinami a jejich vývoj. Zaostávání indikátoru střední délky života (ve srovnání s dalšími skupinami ve společnosti) indikuje zvýšené riziko sociálního vyloučení pro danou sociální skupinu, resp. kategorii.

Poznámka/komentář

Statistiky ukazují značné rozdíly nejen mezi oběma pohlavími, ale také u různých vzdělanostních skupin. Nejnižší hodnoty vykazují muži, kteří dosáhnou základního či nižšího středního vzdělání. Koncentrace znevýhodňujících faktorů se promítá také do výrazně nižší střední délky života Romů v ČR (viz studie Evropské banky).

C20-2 Očekávaná délka života ve zdraví (roky)

Analytický indikátor

Definice

Očekávaná délka života ve zdraví vyjadřuje počet let, který v průměru zbývá osobě v určitém věku k prožití v dobrém zdravotním stavu, tj. bez omezení v běžných činnostech.

Třídění

- muži, ženy, 65+

Zdroj dat

Database Eurostat; <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Cesta:

Database by themes/

Cross cutting topics/

Quality of life/

Health (qol_hlt)/

Outcomes (qol_hlt_ou)

Healthy Life Years (from 2004 onwards) (hlth_hlve)

Při výběru dat je třeba zvolit příslušnou třídící kategorii „Healthy life years in absolute value at birth - females/males“ a „Healthy life years in absolute value at 65 - females/males“.

Interpretace

Předpokladem sociálního začlenění je dobrý zdravotní stav, který umožňuje soběstačnost a nezávislost a je významným faktorem nejen začlenění na trh práce, ale také do dalších aktivit a sociálních kontaktů. Jedná se o indikátor, který vyjadřuje řadu okolností, které ovlivňují délku života ve zdraví (např. kvalita životního prostředí, kvalita a dostupnost zdravotní péče, životní styl ad.). Prodlužující se délka života ve zdraví tak indikuje zlepšování předpokladů pro sociální začlenění. Indikátor je vhodné vyhodnocovat v souvislosti se střední délkou života (C20-1), přičemž významný je mj. poměr mezi oběma ukazateli.

Poznámka/komentář

Podobně jako v případě indikátoru Střední délka života (C20-1) jsou významné rozdíly v jejich hodnotách u různých sociálních skupin, příp. kategorií.

C21-1 Podíl dětí v ústavní výchově na celkovém počtu dětí odebraných z původních rodin v daném roce

Klíčový indikátor

Definice

Podíl dětí v evidenci OSPOD umístěných v daném roce v ústavní výchově poté, co byly odebrány rodičům, na celkovém počtu dětí odebraných z původních rodin v daném roce.

Třídění

- SVL
- kraje

Zdroj dat

MPSV; www.mpsv.cz

+ šetření pro SVL

Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí však nesleduje počty dětí odebíraných v jednotlivých letech z rodin. Sledují se pouze počty dětí umístovaných do náhradní rodinné či pěstounské péče a výchovných zařízení.

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny problému sociální exkluze. Čím vyšší je hodnota indikátoru, tím vyšší je pravděpodobnost selhávání rodičovské péče a případného ohrožování dítěte sociální exkluzí v budoucím životě.

Poznámka/komentář

2012 = 3 125; 2011 = 3 160; 2010 = 2 640 - jedná se o součet dětí s nařízenou ústavní výchovou, dětí s uloženou ochrannou výchovou, které se na začátku sledovaného roku nalézaly ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, dětí, které byly ve sledovaném roce umístěny v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu, žádosti OSPOD, žádosti zákonného zástupce nebo žádosti dítěte (§ 42, zákon č. 359/99 Sb.) a dětí se souhlasem rodiče. Souhlas rodiče ovšem není součástí formuláře za rok 2010.

Konstrukce indikátoru zde není možná, protože se nesleduje odebrání dětí z rodin z jakéhokoliv důvodu. Sleduje se pouze jejich umístování do náhradní péče. Celkový počet dětí odebraných z rodin by se musel složitě konstruovat ze statistik, které by hypoteticky mohly vést OSPOD (statistiky dětí umístěných do pěstounské péče, náhradní rodinné péče, k adopci, do různých ústavních zařízení). Tyto statistiky v tak podrobném členění vedeny nejsou.

Doporučení: Vzhledem k tomu, že v současnosti je aktuální otázka snižování počtu dětí v ústavní výchově a preference umístování dětí v pěstounských či adoptivních rodinách, doporučujeme navržení meziročního monitoringu odebrání dětí z původních rodin jako součást výkaznictví MŠMT.

C22-1 Počet „živých“ případů připadajících na pracovníka OSPOD

Analytický indikátor

Definice

Počet živých případů (tzv. případů Om, tj. případů aktuálně řešených v daném roce) na jednu pracovníci v tomto roce. Indikátor udává hodnotu aktuální vytíženosti každé z pracovníků OSPOD v rámci agendy péče o klienta.

Třídění

Zdroj dat

Data získaná z podkladů MPSV

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny problému sociální exkluze. Méně spisů na jednoho pracovníka OSPOD úměrně vytváří prostor pro jejich pečlivější zpracování, což v konečném důsledku může vést k vytvoření efektivnějších podmínek pro řešení problémů rodin souvisejících se sociální marginalizací a sociálním vyloučením.

Poznámka/komentář

Plnění administrativních úkolů různého druhu je, zejména z hlediska časové náročnosti, významnou součástí každodenní náplně práce všech sociálních pracovníků OSPOD. Nejnáročnější částí administrativy je vedení spisu klienta. Vzhledem k jeho náročnosti a nedostatečné personální kapacitě pro výkon této agendy pak zbývá málo prostoru na další činnosti pracovníků OSPOD, především v oblasti terénní práce. Právě ta je přitom jedním z předpokladů pro snižování rizika sociálního vyloučení některých rodin prostřednictvím intervence sociálních pracovníků v jejich přirozeném prostředí.

C23-1 Počet poskytnutých ambulantních sociálních služeb (počet setkání) / 1 000 obyvatel

Klíčový indikátor

Definice

Počet poskytnutých ambulantních sociálních služeb (setkání) v daném roce v poměru na 1 000 obyvatel. Ambulantními sociálními službami se rozumí služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena nebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV - počty služeb - data získaná z exportů ze žádostí o dotace na podporu poskytování sociálních služeb

nutno kombinovat s

ČSÚ; <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2005-az-2014>

Cesta:

Vydáváme - Ročenky - 130068/15 Demografická ročenka krajů 2005-2014 (zjišťujeme aktuální stav obyvatelstva daného kraje)

Interpretace

Sociální služby jsou dle zákona zaměřeny na pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Indikátor vyjadřuje úsilí v oblasti sociálního začleňování.

Poznámka/komentář

Počet setkání je dle zkušeností pracovníků MPSV metodicky neukotvený. Navíc je různými poskytovateli, ale i pracovníky MPSV chápán natolik rozdílně, že by po jeho doplnění došlo ke zkreslení situace. Setkání se totiž uvádějí strukturovaná podle času (do 15 minut, do 30 minut, do 60 minut...), takže prostý počet setkání by nedal konzistentní údaj. Přepočítávání na hodiny taktéž nemá smysl, protože například u ambulantních služeb (denní stacionář apod.) to v praxi vypadá tak, že senior přijde (nebo je dovezen) do služby a tam stráví např. 6 hodin, ale počet setkání u něj může být třeba jen jedno do 15 minut, kdy mu tento čas byl věnován sociálním pracovníkem. To ale neznamená, že by nečerpal komplexní ambulantní službu, jelikož tato byla doplněna časem stráveným s dalšími klienty (seniory), se kterými v té době mohl sdílet své problémy. Údaj o počtu setkání tedy nemá pravou vypovídající hodnotou o tom, nakolik služba poskytla sociální začlenění. Místo počtu setkání je tedy dodaná maximální okamžitá kapacita počtu uživatelů služby – tedy maximální kapacita služby v jednom časovém okamžiku. Data pochází z exportů žádostí o dotace na poskytování sociálních služeb.

C23-2 Počet poskytnutých terénních sociálních služeb (počet setkání) / 1 000 obyvatel

Klíčový indikátor

Definice

Počet poskytnutých terénních sociálních služeb (setkání) v daném roce v poměru na 1 000 obyvatel. Terénními sociálními službami se rozumí takové sociální služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV - počty služeb - data získaná z exportů ze žádostí o dotace na podporu poskytování sociálních služeb

nutno kombinovat s

ČSÚ; <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2005-az-2014>

Cesta:

Vydáváme - Ročenky - 130068/15 Demografická ročenka krajů 2005-2014 (zjišťujeme aktuální stav obyvatelstva daného kraje)

Interpretace

Sociální služby jsou dle zákona zaměřeny na pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Indikátor vyjadřuje úsilí v oblasti sociálního začleňování.

Poznámka/komentář

Viz Poznámka/komentář k indikátoru C23-1.

C23-3 Kapacita pobytových sociálních služeb / 1 000 obyvatel

Klíčový indikátor

Definice

Počet lůžek nabízených v rámci pobytových sociálních služeb na 1 000 obyvatel. Pobytovými sociálními službami se rozumí takové sociální služby, které jsou spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Český statistický úřad (ČSÚ); https://www.czso.cz/csu/czso/190028-14-r_2014-2a0

Cesta:

Vydáváme - Katalog produktů - Síť vybraných zařízení sociální péče (v krajském členění)

Tabulka 2.1 Počet sociálních služeb v daném roce - Kapacita služby (počet lůžek) - ČR, kraje

v kombinaci s

<https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2004-az-2013-dqic37ia0x>

Cesta:

Vydáváme - Katalog produktů - Demografická ročenka krajů

Interpretace

Sociální služby jsou dle zákona zaměřeny na pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Indikátor vyjadřuje úsilí v oblasti sociálního začleňování.

Poznámka/komentář

Hodnoty uvedené v rámci tabulek v každém z krajů je nutno sečíst.

C23-4 Kapacita pobytových sociálních služeb pro seniory/1 000 seniorů (65+)

Klíčový indikátor

Definice

Počet lůžek v domovech pro seniory připadajících na 1 000 seniorů ve věku 65 let a více.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Český statistický úřad (ČSÚ); https://www.czso.cz/csu/czso/190028-14-r_2014-2a0

Cesta:

Vydáváme - Katalog produktů - Síť vybraných zařízení sociální péče (v krajském členění)

Tabulka 2.1 Počet sociálních služeb v daném roce - Kapacita služby (počet lůžek) - ČR, kraje

v kombinaci s

<https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2004-az-2013-dqic37ia0x>

Cesta:

Vydáváme - Katalog produktů - Demografická ročenka krajů

Interpretace

Indikátor sleduje úsilí v oblasti sociálního začleňování seniorů mimo jejich domácí prostředí. Domovy seniorů mohou sehrávat roli jak začleňující, tak naopak vyčleňující, a proto je potřeba při interpretaci zohledňovat také další charakteristiky, resp. kvalitu domovů pro seniory (indikovanou např. prostřednictvím indikátoru C23-5).

Poznámka/komentář

V rámci tabulek v jednotlivých krajích je nutno vyhledat pobytové služby pro seniory a tyto sečíst. Pro vyhodnocení vývoje je vhodné zohlednit také počet neuspokojených žádostí o poskytnutí sociální služby domov pro seniory.

C23-5 Podíl zařízení pobytových služeb pro seniory s kapacitou do 50 osob/celkový počet zařízení pobytových služeb pro seniory

Analytický indikátor

Definice

Počet zařízení pobytových služeb pro seniory (domovů pro seniory), které mají kapacitu nejvýše 50 lůžek, v poměru k celkovému počtu zařízení pobytových služeb pro seniory (domovů pro seniory).

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV - počty služeb - data získaná z exportů ze žádostí o dotace na podporu poskytování sociálních služeb

Interpretace

Za sociálně začleňující jsou považována zařízení, která jsou nižší kapacity (hranice 50 lůžek).

C23-6 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba domovy pro seniory, ačkoliv žádali / 1 000 seniorů (65+)

Analytický indikátor

Definice

Počet neuspokojených žádostí seniorů o umístění do domova pro seniory jakožto sociální služby pro tuto věkovou kategorii, kteří byli odmítnuti (čítatel) ku počtu tisíce seniorů (míněno věková kategorie 65+) v rámci ČR a v jednotlivých krajích.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; <http://www.mpsv.cz/cs/3869>

Cesta:

Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí - kapitola 6. Sociální služby - podkapitola 6.6 Počet neuspokojených žádostí o sociální služby

v kombinaci s

ČSÚ; <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2004-az-2013-dqic37ia0x>

Cesta:

Vydáváme - Katalog produktů - Demografická ročenka krajů

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Smyslem této služby je především posilovat sociální začleňování těchto osob do struktur moderní společnosti a pomoci jim překonávat bariéry, které s tím souvisí. Aktivní sociální pomoc a podpora osobám za účelem jejich sociálního začlenění, případně prevence sociálního vyloučení prostřednictvím možnosti bydlení v domovech pro seniory řeší jejich nepříznivou sociální situaci způsobenou především ztrátou vlastních možností z důvodu věku či nepříznivého zdravotního stavu. Růst hodnoty tohoto indikátoru znamená vyšší riziko života na okraji společnosti pro ty ze seniorů, kteří sami nejsou schopni saturovat své potřeby související s daným typem bydlení ze svých vlastních finančních zdrojů. Vybavenost regionů touto službou je pak možno charakterizovat navrženým indikátorem, který navíc umožňuje i meziregionální srovnání situace v oblasti sociální pomoci seniorům.

Poznámka/komentář

V domovech pro seniory se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku a jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.

C23-7 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba noclehárny, ačkoliv žádali/1 000 obyvatel

Analytický indikátor

Definice

Počet neuspokojených žádostí klientů o poskytnutí sociální služby noclehárny, kteří, byli odmítnuti (čítatel) ku počtu tisíce obyvatel v rámci ČR a v jednotlivých krajích.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; <http://www.mpsv.cz/cs/3869>

Cesta:

Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí - kapitola 6. Sociální služby - podkapitola 6.6 Počet neuspokojených žádostí o sociální služby

v kombinaci s

ČSÚ: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2004-az-2013-dqic37ia0x>

Cesta:

Vydáváme - Katalog produktů - Demografická ročenka krajů

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Indikátor udává především vybavenost společnosti službou pro osoby, které patří do skupiny jednotlivců s nejvyšší mírou sociálního vyloučení, resp. osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením. Vyšší hodnota tohoto indikátoru svědčí o větším riziku sociálního vyloučení pro větší skupiny populace, a to jak v celorepublikovém měřítku, tak také v meziregionálním srovnání. Počet míst v noclehárnách v daných regionech indikuje také přístup lokálních vlád k problematice bezdomovectví a sociálního vyloučení společensky marginalizovaných osob.

Poznámka/komentář

Ačkoliv se v případě této služby nedá uvažovat o začleňujícím procesu, který je interpretován jako dosažení příležitostí a možností plně se zapojit do ekonomických, sociálních i kulturních struktur charakteristických pro běžnou společnost, je možno prostřednictvím této služby uspokojit některé z důležitých bazálních lidských potřeb, kterými jsou v tomto případě především potřeba spánku, odpočinku a hygieny.

Podle zákona o sociálních službách z roku 2006/108 Sb. jsou noclehárny charakterizovány jako zařízení poskytující ambulantní služby osobám bez přístřeší, které mají zájem o využití hygienického zařízení a přenocování. Mezi základní aktivity se tedy řadí pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu a poskytnutí odpočinku v podobě přenocování.

C23-8 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba azylové domy, ačkoliv žádali / 1 000 obyvatel

Analytický indikátor

Definice

Počet neuspokojených žádostí o poskytnutí sociální služby azylový dům v cílové skupině klientů, kteří, ačkoliv o tuto službu žádali, byli odmítnuti (čítatel) ku počtu tisíce obyvatel v rámci ČR a v jednotlivých krajích.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; <http://www.mpsv.cz/cs/3869>

Cesta:

Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí - kapitola 6. Sociální služby - podkapitola 6.6 Počet neuspokojených žádostí o sociální služby

v kombinaci s

ČSÚ: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2004-az-2013-dqic37ia0x>

Cesta:

Vydáváme - Katalog produktů - Demografická ročenka krajů

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Hodnota indikátoru charakterizuje míru poskytnuté sociální služby azylový dům, která má podobu aktivizace pomoci a podpory osobám dlouhodobě setrvávajícím v nepříznivé životní a sociální situaci spojené se ztrátou bydlení, vedoucí často k částečnému nebo úplnému sociálnímu vyloučení. Poskytnutím této služby je posilována schopnost klientů k návratu k běžnému způsobu života a mnohdy i k úplnému sociálnímu začlenění.

Poznámka/komentář

Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. V rámci této služby je poskytována především strava nebo pomoc při zajištění stravy, ubytování se všemi atributy, které k němu patří, ale také pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

C23-9 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba chráněné bydlení, ačkoliv žádali / 1 000 obyvatel

Analytický indikátor

Definice

Počet neuspokojených žádostí o poskytnutí sociální služby chráněné bydlení v cílové skupině klientů, kteří, ačkoliv o tuto službu žádali, byli odmítnuti (čítatel) ku počtu tisíce obyvatel v rámci ČR a v jednotlivých krajích.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>

Cesta:

Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí - kapitola 6. Sociální služby - podkapitola 6.6 Počet neuspokojených žádostí o sociální služby

v kombinaci s

ČSÚ: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2004-az-2013-dqic37ia0x>

Cesta:

Vydáváme - Katalog produktů - Demografická ročenka krajů

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Jeho hodnota charakterizuje míru pomoci skupině populace, jejíž životní podmínky jsou ovlivněny omezenou soběstačností z důvodu zdravotního či mentálního hendikepu. Tato zařízení patří mezi základní atributy sociální politiky moderní společnosti. Výše navržený indikátor tak vypovídá o saturaci touto službou jednak v rámci celé ČR, ale také v jednotlivých regionech. I v tomto případě svědčí o přístupu lokální politiky k problematice kompenzace zdravotních hendikepů v rámci běžného života společnosti.

Poznámka/komentář

Podpora poskytnutá prostřednictvím služby chráněné bydlení má především zajistit zachování lidské důstojnosti této skupiny populace a umožnit jí tak přístup k řešení své situace za pomoci existence dalších podpůrných služeb v rámci tohoto typu bydlení a usnadnit jí tak cestu k postupnému sociálnímu začleňování.

V případě služby chráněného bydlení se jedná o zajištění pobytu pro osoby, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění, a jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Tato služba má formu skupinového, popřípadě individuálního bydlení. Mimo ubytování tato služba zajišťuje poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a také pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

C24-1 Podíl osob, jež deklarovaly neuspokojení zdravotní službou v důsledku nedosažitelnosti k celkovému počtu osob

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob, které v průběhu posledních 12 měsíců potřebovaly navštívit lékaře, ale neučinily tak z důvodu nedosažitelnosti (nemohly si to dovolit, čekací seznamy, nutnost objednávat se s velkým předstihem, daleké cestování, nebyl vhodný způsob dopravy).

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Databáze Eurostat (SILC) - Self-reported unmet needs for medical examination by sex, age, detailed reason and income quintile

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Cesta:

V políčku „Reason“ vlevo nahoře prokliknout znaménko „plus“ a po rozbalení nabídky vybrat v tabulce okýnko nazvané „**Too expensive or too far to travel or waiting list**“, což jsou v podstatě důvody nedosažitelnosti zdravotní služby, a kliknout na ikonku „update“. Současně však v políčku „Income situation in relation to the risk of poverty treshold“ je důležité označit v nabídce pouze „Ttotal“ a i zde kliknout na „update v nabídce“. Tím dostaneme podíly osob, které nebyly uspokojeny zdravotní službou v důsledku nedostupnosti (nákladné, vzdálené, čekací list).

Interpretace

Ukazatel indikuje vyloučení v oblasti zdravotní péče, a tedy i riziko sociálního vyloučení.

Doporučení

Data nejsou aktuálně sledována na úrovni krajů; doporučujeme sledovat.

3.2.3 Prioritní oblast 3 - Sociální ochrana

C25-1 Míra rizika chudoby (podle hranice 60 % mediánového příjmu)

Klíčový indikátor

Definice

Míra rizika chudoby se vyjadřuje jako procentní podíl osob s ekvivalizovaným příjmem nižším, než je zvolená hranice chudoby (60 % mediánového příjmu na osobu/spotřební jednotku) na celkovém počtu dané skupiny osob (osoby celkem a dále např. osoby podle pohlaví, věku, ekonomické aktivity).

Výpočet míry ohrožení chudobou (At-risk-of-poverty rate) podle metodiky Eurostatu se opírá o tzv. ekvivalizovaný příjem, což je podíl disponibilního příjmu domácnosti a počtu jejích spotřebních jednotek. Stupnice spotřebních jednotek přiřazuje první dospělé osobě v domácnosti váhu 1,0, dalším osobám starším 13 let váhu 0,5 a dětem do 13 let včetně váhu 0,3. Vypočtený ekvivalizovaný příjem domácnosti se následně přiřadí všem jejím členům. Ze souboru všech osob, seřazených vzestupně podle výše jejich ekvivalizovaného příjmu, se pak počítá hranice chudoby.

Třídění

- muži, ženy, osoby do 18 let, 18-24 let, 25-54 let, 55-64 let, 65+, osoby pracující, nezaměstnaní, důchodci, osoby ekonomicky neaktivní,
- osoby podle příslušnosti k domácnostem - typ domácností EU
- NUTS II

Zdroj dat

Databáze Eurostat a ČSÚ, nejlépe on-line databáze Eurostatu
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Cesta:

population and social conditions-living conditions and welfare-income and living conditions-income distribution and monetary poverty-monetary poverty

Tabulka (ilc_li02), (ilc_li03), (ilc_li04), (ilc_li41)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko chudoby a sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Klíčový indikátor, součást cílů Evropa 2020, sledován i v třídění podle dalších znaků, včetně NUTS 2. Výběr třídění podřízen dosažitelnosti dat v databázi Eurostatu.

C25-2 Míra rizika chudoby dětí (podle hranice 60 % mediánového příjmu)

Klíčový indikátor

Definice

Vychází z definice výše a zahrnuje specifickou míru rizika chudoby ve věkové skupině do 18 let. Toto řešení je přijato s ohledem na odchylnosti v definici ‚dítěte‘ podle Eurostatu a podle ČSÚ a s ohledem na dosažitelnost dat v databázi Eurostatu, případně ČSÚ.

Třídění

Zdroj dat

Databáze Eurostat a ČSÚ

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Cesta:

population and social conditions-living conditions and welfare-income and living conditions-income distribution and monetary poverty-monetary poverty

Tabulka (ilc_li02), zadat třídění podle věku do 18 let (less than 18 years)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko chudoby a sociálního vyloučení dětí.

Poznámka/komentář

Indikátor je navržen jako klíčový národní indikátor s ohledem na relativně vyšší riziko chudoby dětí v ČR v porovnání s ostatní populací.

Výběr třídění podřízen dosažitelnosti dat v databázi Eurostatu.

C25-3 Míra rizika chudoby po nákladech na bydlení (podle hranice 60 % mediánového příjmu)

Analytický indikátor

Definice

Míra rizika chudoby po nákladech na bydlení se vyjadřuje jako procentní podíl osob s ekvivalizovaným příjmem nižším, než je zvolená hranice chudoby (60 % mediánového příjmu na osobu/spotřební jednotku) na celkovém počtu dané skupiny osob, přičemž ekvivalizovaný příjem je očištěn o náklady na bydlení.

Zdroj dat

Databáze Eurostat

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Cesta:

population and social conditions-living conditions and welfare-income and living conditions-income distribution and monetary poverty-monetary poverty

Tabulka: (ilc_li45)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko chudoby a sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Analytický indikátor umožňuje sledovat, jak náklady na bydlení ovlivňují příjmovou situaci osob a domácností s nízkými příjmy.

C25-4 Míra rizika déletrvajících/persistent chudoby (podle hranice 60 % mediánového příjmu)

Analytický indikátor

Definice

Míra rizika chudoby viz výše. Podíl osob, jejichž ekvivalizovaný příjem byl pod úrovní hranice chudoby v daném roce šetření a vedle toho alespoň ve dvou ze tří předchozích let.

Třídění

Zdroj dat

Databáze Eurostat

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Cesta:

population and social conditions-living conditions and welfare-income and living conditions-income distribution and monetary poverty-monetary poverty

Tabulka (ilc_li23)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko chudoby a sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Analytický indikátor, upozorňuje na problém setrvalosti chudoby (a riziko jejího mezigeneračního přenosu, vytváření ‚kultury chudoby‘).

C26-1 Silná materiální deprivace (severe material deprivation)

Klíčový indikátor

Definice

Silně materiálně deprivované osoby jsou ty, jejichž životní podmínky jsou silně omezené nedostatkem zdrojů: nemohly si v daném roce dotazování dovolit, ačkoliv by to chtěly, nejméně 4 položky z následujících 9 položek:

- i) platit nájem nebo platby spojené s bydlením,
- ii) dostatečně otáčet byt,
- iii) uhradit neočekávané výdaje,
- iv) jíst maso, ryby či proteinový ekvivalent každý druhý den,
- v) týden dovolené mimo domov,
- vi) automobil,
- vii) pračku,
- viii) barevnou televizi,
- ix) telefon (mobil).

Třídění

- muži, ženy, osoby do 18 let, 18-24 let, 25-54 let, 55-64 let, 65+, osoby pracující, nezaměstnaní, důchodci, osoby ekonomicky neaktivní
- osoby podle příslušnosti k domácnostem – typ domácností EU
- NUTS II

Zdroj dat

Databáze Eurostat

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Cesta:

population and social conditions-living conditions and welfare-income and living conditions-living conditions-material deprivation

Tabulky (ilc_mddd11), (ilc_mddd12), (ilc_mddd13), (ilc_mddd21).

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko deprivace a sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Klíčový indikátor, souvisí s cíli Evropa 2020. Z toho důvodu je sledován i v třídění podle dalších znaků, včetně NUTS 2. Výběr třídění podřízen dosažitelnosti dat v databázi Eurostatu.

C26-2 Národně specifický indikátor deprivace (3 z 9 položek)

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob, jimž se v roce šetření nedostává (ačkoliv by to chtěli) nejméně 3 z dále uvedených položek.

Nemohou si dovolit:

- i) dostatečně otápet byt,
- ii) jíst maso, ryby či proteinový ekvivalent každý druhý den,
- iii) osobní počítač,
- iv) automobil,

a/nebo, jejich byt je:

- v) vlhký,
 - vi) malý,
 - vii) náklady na bydlení jsou pro ně velkou zátěží,
- a/nebo
- viii) vychází s příjmy s velkými obtížemi,
 - ix) splácení půjček je pro ně velkou zátěží.

Třídění

- muži, ženy, osoby do 18 let, 18-24 let, 25-54 let, 55-64 let, 65+
- osoby podle příslušnosti k domácnostem - domácnosti definované podle definice OECD jako pracující, nezaměstnané, důchodcovské a ostatní neaktivní
- typ domácností podle EU
- kraje

Zdroj dat

Data SILC, vlastní propočty na primárních datech anebo dodávka ČSÚ.

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko deprivace a sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Analytický indikátor; položky byly vybrány jako specificky významné pro ČR z důvodu:

- a) vykazují relativně vyšší hodnoty oproti řadě jiných,
- b) kombinují oblast bydlení, oblast základních materiálních potřeb, vybavení domácnosti a konečně finanční deprivaci.

C27-1 Relativní propad příjmů osob v riziku chudoby (poverty gap)

Klíčový indikátor

Definice

Rozdíl mezi úrovní hranice chudoby (stanovené jako 60 % mediánu ekvivalizovaného příjmu po sociálních transferech) a mediánem ekvivalizovaného disponibilního příjmu osob, jež se nalézají pod hranicí chudoby. Je vyjádřen jako procento úrovně hranice chudoby.

Třídění

- muži, ženy, děti do 18 let, 18-64 let, 65+

Zdroj dat

Databáze Eurostat

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Cesta:

population and social conditions-living conditions and welfare-income and living conditions-income distribution and monetary poverty-monetary poverty

Tabulka (ilc_li11)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší míru deprivace a sociálního vyloučení osob v riziku chudoby.

Poznámka/komentář

Klíčový indikátor, upozorňuje na problém intenzity chudoby (jak velký je propad osob v riziku chudoby vůči stanovené hranici chudoby). Je proto sledován ve vybraných třídících znacích - pohlaví, věk, NUTS 2, zohledněna přítom dosažitelnost dat v databázi Eurostatu.

C27-2 Kvintilový poměr S80/S20

Analytický indikátor

Definice

Poměr celkového příjmu dosahovaného 20 procenty populace s nejvyššími příjmy (nejvyšší příjmový kvintil) k celkovému příjmu dosahovanému 20 % populace s nejnižšími příjmy (nejnižší příjmový kvintil). Příjem je chápán jako ekvivalizovaný disponibilní příjem.

Třídění

Zdroj dat

Databáze Eurostat

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Cesta:

population and social conditions-living conditions and welfare-income and living conditions-income distribution and monetary poverty-distribution of income

Tabulka (ilc_di11)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená, že dochází k růstu nerovností v příjmech v porovnání nejnižší a nejvyšší kvintilové skupiny v populaci (podle příjmů).

Protože definice chudoby podle Eurostatu je ‚relativní definicí‘, růst hodnoty indikátoru naznačuje, jaké mohou být příčiny růstu rizika chudoby (růst příjmových nerovností obecněji).

Poznámka/komentář

Analytický indikátor; charakterizuje socioekonomický kontext, respektive trendy příjmové nerovnosti.

C28-1 Efektivnost sociálních transferů při eliminaci chudoby

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob s ekvivalizovaným příjmem před sociálními transfery (žádné sociální transfery nezapočítány do příjmu) pod hranicí chudoby, které se v důsledku započtení sociálních transferů dostaly na (a nad) hranici chudoby, k celkovému počtu osob s ekvivalizovaným příjmem před sociálními transfery pod hranicí chudoby.

Třídění

- muži, ženy, osoby do 18 let, 18-24 let, 25-54 let, 55-64 let, 65+
- osoby podle příslušnosti k domácnostem - typ domácností podle EU

Zdroj dat

Databáze Eurostat + vlastní výpočty podle dat – riziko chudoby a) před sociálními transfery včetně důchodů, b) po sociálních transferech.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Cesta:

population and social conditions-living conditions and welfare-income and living conditions-income distribution and monetary poverty-monetary poverty

Použity tabulky: míry rizika chudoby podle (ilc_li09, 9b)- (ilc_li02,3)/ (ilc_li09), výsledek v % charakterizuje efektivnost transferů v eliminaci chudoby

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší efekty systému sociální ochrany z hlediska cíle eliminace rizik chudoby.

Poznámka/komentář

Klíčový indikátor charakterizující systém opatření sociální ochrany.

Ukazuje, jak v celkovém působení dobře či hůře systém sociálních transferů pomáhá snížit počet osob pod hranici chudoby.

Je s ním ovšem spojen metodologický problém: nebere v úvahu, že chování subjektů by se mohlo změnit, pokud by se změnil i systém sociální ochrany.

C28-2 Mezní efektivní míra zdanění (METR) při přechodu ze mzdy na úrovní 33 % na úroveň 67 % průměrné mzdy

Analytický indikátor

Definice

Poměr hodnoty sociálních dávek, o něž osoba (domácnost) přijde, plus hodnoty daní, jež zaplatí navíc, vůči celkovému zvýšení mzdy osoby (a tudíž příjmu domácnosti).

Třídění

- pro definované typy domácností

Zdroj dat

Evropská komise; Tax and benefits indicators database

http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/tab/

Cesta:

zadat low wage trap, zadat úroveň příjmu 33 % průměrné mzdy, zadat zvýšení o 33 %, zvolit typ domácnosti/family composition

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená nižší pobídky ke zvýšení příjmu domácnosti. Může pomoci vysvětlit změny v intenzitě zapojení osob/domácností na trhu práce a na zvýšení pracovního příjmu mezi domácnostmi s nejnižšími pracovními příjmy (výdělky).

Poznámka/komentář

Analytický indikátor, může pomoci vysvětlit problém setrvalosti chudoby (v důsledku nízké pracovní intenzity) u domácností, kde jsou nízké výdělky.

C29-1(2,3,4) Poměr hranice garantovaného minimálního příjmu k odpovídající hranici chudoby podle ekvivalizovaného příjmu

Analytický indikátor

Definice

Poměr hodnoty životního minima (zahrnutý jen výdaje na živobytí podle platného zákona o hmotné nouzi) vůči hranici chudoby podle ČSÚ. Hodnota životního minima je přitom přepočtena pro danou domácnost podle ekvivalenční stupnice (1; 0,5; 0,3), neboť takto metodika Eurostatu stanoví příjem na osobu v domácnosti.

Třídění

- pro definované typy domácností: jednotlivec, dvojice dospělých bez dětí, dvojice dospělých s dvěma dětmi (10-15 let), jeden dospělý s jedním dítětem (10-12 let)

Zdroj dat

ČSÚ (hranice chudoby na rok a osobu), MPSV (částky životního minima), vlastní propočty

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená lepší ‚sociální ochranu‘, respektive vyšší štedrost systému dávek hmotné nouze.

Může pomoci vysvětlit vývoj indikátoru efektivity transferů při eliminaci chudoby, a tedy i zdroje růstu či poklesu rizika chudoby, relativního propadu příjmů chudých domácností, materiální deprivace, a tedy i sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Analytický indikátor, může pomoci vysvětlit roli sociálního systému (zejména hmotné nouze) při eliminaci chudoby.

Postup výpočtu:

- a) Na základě stanovených částek životního minima je vypočteno životní minimum pro daný typ domácnosti (částka na živobytí/osobní potřeby členů domácnosti).
- b) Na základě částky odpovídající hranici chudoby (na spotřební jednotku) podle ČSÚ z dat SILC je stanovena hranice chudoby v Kč pro domácnost určitého typu (podle počtu členů - spotřebních jednotek), při použití ekvivalenční škály (1; 0,5; 0,3).
- c) Zjištěn poměr a/b.

C29-5 Výdaje na sociální ochranu jako podíl HDP

Analytický indikátor

Definice

Procentní podíl výdajů na sociální ochranu k HDP.

Třídění

- podle funkce/ oblasti SZ: finanční, věcné plnění;
- podle rizika a oblasti: stáří, vdovectví, osiření, nemoc, invalidita, nezaměstnanost, rodina, bydlení sociální vyloučení

Zdroj dat

VÚPSV, v.v.i. - bulletin Vývoj hlavních sociálních a ekonomických ukazatelů, podle dat ČSÚ, vlastní propočty, aktuální data, viz publikace VÚPSV, www.vupsv.cz;

Databáze Eurostat

Cesta:

population and social conditions-social protection-social expenditure, Tabulka [spr_exp_sum], zadat výdaje celkem nebo typ výdajů/main expenditure types, tj. podle funkce, výdaje jako % GDP.

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší zdroje v systému sociální ochrany.

Může pomoci vysvětlit vývoj indikátoru efektivnosti transferů při eliminaci chudoby, a tedy i zdroje růstu či poklesu rizika chudoby, relativního propadu příjmů chudých domácností, materiální deprivace, a tedy i sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Analytický indikátor, může pomoci vysvětlit roli sociálního systému celkově při eliminaci chudoby, deprivace a sociálního vyloučení.

3.2.4 Prioritní oblast 4 - Mainstreaming sociálního začleňování

Viz indikátory obecné: O-1 až O-4

3.2.5 Prioritní oblast 5 - Regionální disparity a role samosprávy

C30-1 Kompozitní indikátor (okresy)

Klíčový indikátor

Jako počet položek, ve kterých se daný okres řadí do posledního kvintilu v souboru všech okresů v ČR, seřazených od „nejlepších“ hodnot po „nejhorší“ v závislosti na logice konstrukce konkrétní položky (ukazatele). Např. u položky a) průměrné míry registrované nezaměstnanosti představují „nejhorší“ hodnoty nejvyšší hodnoty, naopak u e) přírůstek obyvatel stěhováním na 1 000 obyvatel představují „nejhorší“ hodnoty nejnižší hodnoty.

Kvantily jsou čísla (hodnoty), která dělí soubor seřazených hodnot na několik zhruba stejně velkých částí. Čtyři kvintily dělí statistický soubor na pět stejných dílů. 20 % prvků souboru má hodnoty menší (nebo rovné) hodnotě prvního kvintilu, 80 % hodnoty větší (nebo rovné).

Protože 77 okresů nelze rozdělit na pět stejných dílů, volíme jeho rozdělení na čtyřikrát 15 a jedenkrát 17 okresů s tím, že 17 okresů představuje první kvintil.

a) (Průměrná) míra registrované nezaměstnanosti / (Průměrný) podíl nezaměstnaných osob

Definice

Vyjadřuje podíl všech dosažitelných uchazečů o zaměstnání k ekonomicky aktivním osobám. V čitateli je počet tzv. dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání, což jsou všichni uchazeči o zaměstnání podle zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 § 24, kteří mohou ihned nastoupit do zaměstnání. Ve jmenovateli je počet zaměstnaných z VŠPS + počet pracujících cizinců podle evidence MPSV a MPO + počet dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání (vše klouzávy roční průměr).

Podíl nezaměstnaných osob vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let na všech obyvatelích ve stejném věku.

Třídění

- okresy

Zdroj dat

Portál MPSV:

Cesta:

Zaměstnanost/Statistiky/Nezaměstnanost/Časové řady MN a PNO/

Průměrná míra nezaměstnanosti od roku 1997 do roku 2012 a Podíl nezaměstnaných osob od roku 2005 (tabulka Roční průměry); http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

Interpretace

Růst míry nezaměstnanosti v principu znamená zvýšení problému vyloučení z trhu práce, a tedy zvýšení rizika sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Od listopadu roku 2012 začalo MPSV měsíčně zveřejňovat nový ukazatel **podíl nezaměstnaných osob**, který vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let na všech obyvatelích ve stejném věku. Od ledna roku 2013 tento údaj nahrazuje ukazatel míry registrované nezaměstnanosti a jsou zveřejňovány údaje pouze podle nového výpočtu. Pro následující období bude tedy nezbytné místo navrhovaného ukazatele používat ukazatel nový.

b) Podíl dlouhodobé nezaměstnanosti

Definice

Podíl počtu nezaměstnaných jeden rok a déle na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání (v procentech), kde v čitateli je počet nezaměstnaných jeden rok a déle a ve jmenovateli je celkový počet osob nezaměstnaných.

Třídění

- okresy

Zdroj dat

Portál MPSV:

Cesta:

Zaměstnanost/Statistiky/Nezaměstnanost/Struktura uchazečů/ Čtvrtletní statistika nezaměstnanosti

(soubor „stat-rok-q4.zip“; proměnná „Uchazeči **celkem**“ a „Délka nezaměstnanosti“, z toho „12-24 měsíců“ a „nad 24 měsíců“); <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

Interpretace

Růst podílu dlouhodobé nezaměstnanosti v principu znamená zvýšení problému vyloučení z trhu práce, a tedy zvýšení rizika sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Sledovaný ukazatel není přímo dostupný, je třeba jej vypočítat na základě čtvrtletních statistik nezaměstnanosti v jednotlivých okresech - počtu uchazečů o zaměstnání a počtu uchazečů nezaměstnaných 12 a více měsíců (s délkou nezaměstnanosti „12-24“ měsíců a „nad 24“ měsíců), a to k 31. 12. daného roku.

c) Podíl osob, jež jsou příjemci dávky příspěvek na živobytí

Definice

Podíl ročního průměru počtu členů okruhů společně posuzovaných osob, v jejichž prospěch byla v průběhu daného roku vyplacena dávka hmotné nouze „příspěvek na živobytí“, na středním stavu počtu obyvatel okresu v daném roce, kde v čitateli je roční průměrný počet členů okruhů společně posuzovaných osob a ve jmenovateli střední stav počtu obyvatel okresu.

Třídění

- okresy

Zdroj dat

MPSV ČR;

V případě potřeby lze střední stav obyvatel v jednotlivých okresech k danému roku nalézt na webových stránkách ČSÚ:

Cesta:

Vydáváme/Ročenky/Demografická ročenka/Archiv/příslušný rok

(tabulka Přehled pohybu obyvatelstva - **absolutní údaje**; proměnná „Střední stav obyvatelstva“ u jednotlivých okresů, kterým v tabulce odpovídá úroveň LAU 1 + Hlavní město Praha); https://www.czso.cz/csu/czso/rocenky_souhrn

Interpretace

Počet osob, jež jsou příjemci dávky příspěvek na živobytí, jako základní dávky hmotné nouze, představuje počet osob, které se ocitají v absolutní chudobě z hlediska příjmů, kdy příjmy domácnosti nedosahují částek živobytí na úrovni životního minima. Vzrůstající podíl příjemců dávek hmotné nouze indikuje zhoršující se socioekonomické podmínky domácností v okrese, zejména v důsledku nezaměstnanosti, případně nízkých příjmů z výdělečné činnosti či podnikání.

d) Podíl osob s vysokoškolským vzděláním jako nejvyšším ukončeným

Definice

Jedná se o podíl obyvatel starších 15 let (včetně), kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání na počtu obyvatel „s obvyklým pobytem“ v daném okrese této věkové kategorie. V čitateli podílu je počet obyvatel okresu, kteří dosáhli věku alespoň 15 let a jejichž nejvyšší ukončené vzdělání je vzdělání vysokoškolské, ve jmenovateli pak hodnota celkového počtu obyvatel okresu, kteří dosáhli věku alespoň 15 let.

Třídění

- okresy

Zdroj dat

ČSÚ:

Cesta:

Statistiky/Sčítání lidu, domů a bytů/Data/Výsledky SLDB 2011/**Vlastní výběr**/Obyvatelstvo/Počet obyvatel s obvyklým pobytem/Nejvyšší ukončené vzdělání v členění na okresy; <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz>

Interpretace

Riziko nezaměstnanosti, zvláště dlouhodobé, je nepřímo úměrně spojeno s nejvyšším dosaženým vzděláním a nízké vzdělání znamená vysoké riziko. Nízká koncentrace osob s vysokoškolským vzděláním v rámci okresu může být jednak determinantou vyšší míry nezaměstnanosti a dále odrazem nízké nabídky pracovních příležitostí pro vysoce kvalifikované uchazeče, tedy indikátorem ekonomické stagnace okresu. Snižování podílu v principu znamená zhoršování situace.

Poznámka/komentář

V současnosti jsou údaje o podílu osob podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání na úrovni okresů dostupné pouze v rámci výsledků Sčítání lidu, domů a bytů, aktuálně z roku 2011.

Doporučení

Ukazatel doporučujeme sledovat každoročně.

e) Přírůstek obyvatel stěhováním/1 000 obyvatel

Definice

Přírůstek stěhováním (migrační saldo) je rozdílem počtu přistěhovaných a vystěhovaných osob za stejné období na daném území (okresu).

Stěhováním se rozumí změna trvalého bydliště či dlouhodobého pobytu osoby za hranice určité územní jednotky.

Třídění

- okresy

Zdroj dat

ČSÚ:

Cesta:

Vydáváme/Ročenky/Demografická ročenka/Archiv/příslušný rok

(tabulka Přehled pohybu obyvatelstva - **relativní údaje**; proměnná „Přírůstek stěhováním na 1 000 obyvatel“ u jednotlivých okresů, kterým v tabulce odpovídá úroveň LAU 1 + Hlavní město Praha); https://www.czso.cz/csu/czso/rocenky_souhrn

Interpretace

Přírůstek stěhování, který vykazuje negativní hodnoty, indikuje tendenci opouštět sledovaný region (v tomto případě okres) a nepřímo napovídá o deprivaci území. Vyšší hodnota znamená pozitivnější trend, tedy tendenci do regionu se přestěhovávat a nepřímo vypovídá o atraktivitě území pro život.

C30-2 Podíl okresů vykazujících zaostávání alespoň ve čtyřech oblastech

Klíčový indikátor

Definice

Vyjadřuje podíl okresů, které se řadí do posledního kvintilu alespoň ve čtyřech z pěti položek kompozitního indikátoru C30-1, na celku okresů.

Třídění

Zdroj dat

Viz zdroje dat u kompozitního indikátoru C30-1 a na jejich základě vypočítané hodnoty jeho jednotlivých položek.

Interpretace

Jde o komplexní indikátor, který na základě pěti dílčích robustních indikátorů zachycuje prostorové aspekty kumulace rizika sociálního vyloučení. Vyjadřuje podíl okresů, které lze podle definice indikátoru považovat za „zaostávající“ alespoň ve čtyřech z pěti indikátorů, na celku okresů. Indikátory zastupují dimenze zaměstnanosti (2 indikátory), chudoby (1 indikátor), vzdělání (1 indikátor) a migrace (1 indikátor), jež indikuje atraktivitu a rozvojový potenciál okresu. Podíl zaostávajících okresů indikuje koncentraci rizika sociálního vyloučení v prostoru.

Poznámka/komentář

Počet položek, ve kterých okresy zaostávají, je nezbytné vizuálně načíst z tabulky prezentující kompozitní indikátor a poté sečíst okresy, které vykazují zvolené hodnoty (např. 4 a více položek).

C31-1 Podíl okresů s mírou registrované nezaměstnanosti / s podílem nezaměstnaných osob nad 150 % národní míry registrované nezaměstnanosti / podílu nezaměstnaných osob („zaostávající okresy“)

Klíčový indikátor

Definice

Jde o indikátor, který srovnává míru registrované nezaměstnanosti / od roku 2013 podíl nezaměstnaných osob v jednotlivých okresech s „benchmarkem“ stanoveném jako 1,5násobek národní míry registrované nezaměstnanosti / podílu nezaměstnaných osob na národní úrovni. Vyjadřuje podíl okresů, které ve sledovaném období vykazují hodnoty vyšší než 150 % národní míry registrované nezaměstnanosti / podílu nezaměstnaných osob na národní úrovni (ty jsou pak považovány za „zaostávající“), na celku okresů.

Třídění

Zdroj dat

Indikátor vychází z údajů indikátoru C30-1 a).

Interpretace

Jde o další indikátor, který zachycuje prostorové aspekty výskytu rizik sociálního vyloučení. Vyjadřuje podíl okresů, které lze podle definice indikátoru považovat za „zaostávající“, na celku okresů. Zvyšující se podíl zaostávajících okresů indikuje zvyšování vlivu prostoru na riziko sociálního vyloučení v oblasti nezaměstnanosti.

C31-2 Rozsah zaostávání: průměrná míra nezaměstnanosti / průměrný podíl nezaměstnaných osob zaostávajících okresů jako % národní míry nezaměstnanosti / podílu nezaměstnaných osob

Klíčový indikátor

Definice

Jde o indikátor, který srovnává průměrnou míru registrované nezaměstnanosti / od roku 2013 průměrný podíl nezaměstnaných osob v jednotlivých okresech identifikovaných na základě indikátoru C31-3 jako „zaostávajících“ s „benchmarkem“ na úrovni národní míry registrované nezaměstnanosti / národního podílu nezaměstnaných osob. Je vyjádřen podílem průměrné míry nezaměstnanosti / průměrného podílu nezaměstnaných osob zaostávajících okresů na národní míře nezaměstnanosti / na národním podílu nezaměstnaných osob, kdy v čitateli je uvedena průměrná hodnota zaostávajících okresů a ve jmenovateli národní hodnota.

Třídění

Zdroj dat

Indikátor vychází z údajů indikátoru C30-1 a) a C31-1.

Interpretace

Vzhledem k tomu, že okresy identifikované jako „zaostávající“ jsou jako takové označeny na základě indikátoru C31-3, tedy na základě míry nezaměstnanosti vyšší než je 150 % národní míry nezaměstnanosti, je zřejmé, že průměrná míra nezaměstnanosti právě zaostávajících okresů bude vyšší než těchto 150 %. Čím bude podíl více nad 150 %, tím horší je situace v zaostávajících okresech v relaci k průměru za celou ČR. Nárůst indikuje zhoršování situace, tedy prohlubování tohoto zaostávání.

C32-1 Počet sociálně vyloučených lokalit (SVL)

Klíčový indikátor

Definice

Počet „sociálně vyloučených lokalit“ vyjadřuje počet lokalit, které jsou v rámci šetření identifikovány jako vyloučené.

Třídění

Zdroj dat

Šetření v terénu + Mapa sociálně vyloučených lokalit⁵

Interpretace

Existence sociálně vyloučených lokalit je vnímána jako negativní jev a jako extrémní projev koncentrace sociálního vyloučení v prostoru, která může stav sociálního vyloučení prohlubovat. Cílem politik je jednak změna podmínek života v lokalitách tak, aby přestaly být lokalitami sociálně vyloučenými a zabránit vzniku nových. Pokles počtu SVL pak indikuje zlepšení situace, nárůst její zhoršení.

Poznámka/komentář

Zavedení pojmu „sociálně vyloučená lokalita“ je spojeno zejména se specifickým šetřením, které proběhlo v roce 2006 (aktuálnější šetření z roku 2015) a jehož výstupem je mimo jiné Mapa sociálně vyloučených romských lokalit. Jeho cílem bylo blíže identifikovat místa, nacházející se na území měst a obcí, která charakterizují koncentrace osob s kumulovanými projevy sociálního vyloučení, zpravidla s připsanou romskou etnicitou. Podstatou tohoto šetření bylo objektivně zachytit extrémní formy kumulace sociálního vyloučení v rámci určitého prostoru. Od té doby se používání tohoto pojmu i jeho aplikace v praxi formou koncepčních a strategických materiálů ustálilo a dnes figuruje v mnoha dokumentech, zejména na národní úrovni. V těchto souvislostech je zde přítomna snaha zachytit a popsat kumulaci projevů sociálního vyloučení a jeho koncentraci na nejnižší úrovni územního celku, která však není prováděna systematicky a mimo jiné dosud naráží na jistou vágnost pojmu a jeho nejednotnou interpretaci.

⁵ GAC spol. s r. o.; 2015

Doporučení

V současnosti se zdá být jedním z možných řešení provádět pravidelně šetření, jehož cílem by bylo identifikovat a spočítat sociálně vyloučené lokality a indikovat v jejich rámci míru vyloučení jejich obyvatel. Takové šetření však předpokládá tvorbu metodiky identifikace SVL, tedy mimo jiné shodu na její definici či definičních znacích. Vzhledem k dosavadním poznatkům o existenci sociálně vyloučených lokalit, jejich podobě a možnostech řešení, je nezbytné vytvořit také jejich typologii, která by umožnila rozlišit lokality charakteru samostatně stojících domů v centrech měst od větších území nacházejících se na periferiích či za hranicemi měst a obcí. Taková typologie by umožňovala citlivější rozlišení, a tím také zpřesnění přehledu o rozsahu a hloubce problémů spojených s životem v lokalitách.

Současně s identifikací SVL by mělo dojít také k vytvoření seznamu adres (např. na úrovni ulic, pokud jde o kompaktnější území, případně konkrétních adres pokud jde o jednotlivé domy v rámci ulic, které netvoří SVL jako celek; součástí adres samozřejmě nebudou jména obyvatel), a to pro potřeby dalších níže uvedených ukazatelů (např. C33-1 Nezaměstnanost, C33-2 Počet vyplacených dávek v hmotné nouzi, C33-3 Podíl osob, jež dluží platby za nájemné nebo za energie a další, které předpokládají zjištění hodnot ukazatelů z různých administrativních databází).

C32-2 Počet obyvatel SVL

Klíčový indikátor

Definice

Počet obyvatel sociálně vyloučených lokalit vyjadřuje počet osob, které žijí v prostoru identifikovaném jako SVL (bez ohledu na to, zda zde mají trvalé či přechodné bydliště).

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření + Mapa sociálně vyloučených lokalit, případně také v terénu prostřednictvím kvalifikovaných odhadů místních aktérů (NNO, samosprávy).

Interpretace

Počet obyvatel SVL v podstatě indikuje rozsah SVL, a tím také počet osob, u kterých lze usuzovat na kumulaci projevů sociálního vyloučení. Může být také indikátorem počtu osob, které se ocitají v situaci extrémního sociálního vyloučení. Čím vyšší hodnota, tím horší situace.

C33-1 Nezaměstnanost - podíl osob žijících v SVL, které jsou v evidenci úřadu práce

Klíčový indikátor

Definice

Nezaměstnaností se v kontextu tohoto indikátoru myslí počet osob žijících v SVL, které jsou v evidenci úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání v měsíci bezprostředně předcházejícímu měsíci šetření, na celku osob žijících v SVL v ekonomicky aktivním věku.

Třídění:

- věk
- dosažená kvalifikace
- přiřpaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření: Údaj měl být zjišťován v tabulce indikátorů i v Gabalově analýze, ale ztroskotává to na informačním systému ÚP. Některé ÚP jsou ochotny zpracovat data ručně ze spisů, kvalifikované odhady ÚP však nebývají přesné. Vhodnějším údajem je zjištění počtu osob v SVL, které mají práci - lze zjišťovat v terénu nebo od NNO/soc. odboru, pokud obyvatele dobře znají.

Interpretace

Růst nezaměstnanosti v principu znamená zvýšení problému vyloučení z trhu práce, a tedy zvýšení rizika sociálního vyloučení.

C33-2 Podíl domácností žijících v SVL, v jejichž prospěch byla vyplacena dávka hmotné nouze

Analytický indikátor

Definice

Podíl domácností v SVL, kterým byla v měsíci bezprostředně předcházejícím měsíci realizace šetření vyplacena alespoň jedna daná dávka hmotné nouze, na celkovém počtu domácností žijících v SVL.

Třídění

- přiřpaná etnicita (romská/neromská)
- typ dávky (příspěvek na živobytí/doplatek na bydlení/mimořádná okamžitá pomoc)

Zdroj dat

Šetření: Hypoteticky také Mapa sociálně vyloučených lokalit. Tato data by měl být schopen poskytnout i ÚP. Zde však narážíme na problém, jak vymezit SVL, určit příslušné adresy a vypořádat se s migrací.

Interpretace

Růst podílu příjemců dávek hmotné nouze indikuje rozsah chudoby v SVL.

Interpretace souvisí s širším kontextem. Dlouhodobým cílem je začlenění na trh práce a omezení závislosti na sociálních dávkách. V případě, že se dosažení tohoto cíle nedaří, a zejména v situaci růstu životních nákladů (například nákladů na bydlení) může být vyšší počet vyplacených dávek indikací lepší ochrany osob v hmotné nouzi.

C33-3 Podíl domácností žijících v SVL, jež dluží platby za nájemné

Analytický indikátor

Definice

Podíl domácností, jež mají alespoň jeden nezaplacený nájem v době šetření, na všech domácnostech žijících v SVL.

Domácností se zde rozumí osoby, které obývají jednotku určenou k bydlení na základě společné nájemní smlouvy, případně smlouvy o ubytování.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření: Lépe se ale zjišťuje od majitelů (nejlépe, pokud se jedná o obec/město); ochota v této záležitosti komunikovat je ale různá.

Interpretace

Nezaplacení nájmu je jedním z hlavních důvodů výpovědi z nájmu bytu. Podíl domácností, které dluží na nájemném, indikuje podíl těch, kteří jsou aktuálně ohroženi ztrátou bydlení. Čím vyšší hodnota, tím horší situace.

C33-4 Podíl domácností žijících v SVL, jež jsou v procesu exekuce

Analytický indikátor

Definice

Podíl osob (zástupců jednotlivých domácností), jež odpověděly na otázku „Máte v současnosti vy nebo někdo z členů Vaší domácnosti dluhy, které jsou vymáhány exekučně?“ odpovědí „ano“, na všech domácnostech žijících v SVL.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření: Takovýto údaj ovšem ještě nebyl zadán ke sledování. Zjišťoval se terénním šetřením, ale vždy jen v určitém vzorku. Celková čísla za SVL by se získávala obtížně.

Interpretace

Tento ukazatel indikuje míru nesplácení dluhů v rámci SVL, nepřímo tedy míru příjmové chudoby a riziko jejího prohloubení. Čím vyšší hodnota, tím horší situace.

Poznámka/komentář

Skutečná míra nesplácení dluhů může být vyšší, než je hodnota ukazatele, protože ten se soustředí pouze na ty nesplacené dluhy, které jsou již v konečné fázi vymáhání. Jeho výhodou je ale určitá přesnost a úspornost zjišťování.

C34-1 Podíl žáků ze SVL v prvních třídách ZŠ, kteří v předchozím roce navštěvovali předškolní zařízení

Klíčový indikátor

Definice

Podíl žáků žijících v SVL, kteří v době šetření navštěvují první ročník základní školy (včetně praktické a speciální) a kteří zároveň v předchozím školním roce navštěvovali předškolní zařízení (mateřskou školu, přípravnou třídu), na všech žácích žijících v SVL a navštěvujících první ročník základní školy.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)
- typ předškolního zařízení (mateřské školy, přípravné třídy)

Zdroj dat

Šetření v SVL.

Interpretace

Absence předškolní přípravy v období bezprostředně předcházejícím počátku plnění povinné školní docházky, zvláště u dětí ze sociálně znevýhodňujícího prostředí, které se z větší části prolínají s dětmi ze SVL, je spojováno s horšími školními výsledky, rizikem opakování prvního ročníku a nakonec i rizikem neukončení povinné školní docházky atd. Právě u těchto dětí se hovoří o nízkém podílu návštěvnosti předškolních

zařízení. Vyšší podíl tedy indikuje zlepšení šancí dětí ze SVL na lepší školní výsledky a ukončení povinné školní docházky.

Poznámka/komentář

Návštěvnost mateřské školy je také nepřímým indikátorem inkluzivního předškolního vzdělávání (jedná se o přípravu na nástup na základní školu v mainstreamovém zařízení, jímž mateřské školy jsou).

C35-1 Podíl žáků ze SVL vzdělávaných jako žáci se sociálním znevýhodněním

Klíčový indikátor

Definice

Podíl žáků ze SVL vzdělávaných podle rámcového programu pro základní vzdělávání jako žáci se sociálním znevýhodněním na celkovém počtu žáků ze SVL.

Podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (platného od 1. 9. 2013) patří mezi žáky se sociálním znevýhodněním „žáci, kteří pocházejí z prostředí sociálně nebo kulturně a jazykově odlišného od prostředí, v němž vyrůstají žáci pocházející z majoritní populace“.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření v SVL.

Interpretace

Cílem diferenciací žáků mimo jiné podle sociálního znevýhodnění má podle RVP ZV pomoci těmto žákům v úspěšném vzdělávání na základní škole, má tedy být jistým podpůrným mechanismem, který by měl zvýšit úspěchy žáků na těchto školách a zabránit případně jejich vzdělávání mimo běžný vzdělávací proud. Zvýšení podílu žáků ze SVL, kteří jsou často spojováni se sociálně odlišným prostředím, jež jsou takto vzděláváni, vypovídá o míře integrovaného vzdělávání těchto žáků v běžném vzdělávacím proudu.

Poznámka/komentář

Ideálem inkluzivního vzdělávání je vzdělávání v běžném vzdělávacím proudu bez ohledu na původ či rodinné zázemí dětí. Růst hodnot tohoto indikátoru lze v tomto kontextu interpretovat také jako selhávání inkluzivních mechanismů základního školství. V současnosti je však vhodné se přiklonit k výše uvedené interpretaci a zaváděný mechanismus vnímat jako úsilí politik o zlepšení situace.

C36-1 Počet poradenských pracovišť v SVL/1000 obyvatel SVL

Analytický indikátor

Definice

Počet poskytovatelů sociální služby druhu „odborné sociální poradenství“ dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zaměřené na cílovou skupinu „osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách“, v dostupnosti SVL na 1000 obyvatel SVL.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Šetření: Existuje pouze sledování indikátorů o počtu osob/rodin, které využívají sociální služby ke svojí stabilizaci a změně, případně počet sociálních služeb, počet integračních služeb a jejich koordinačních mechanismů, kapacita sociálních služeb a kapacita sociálních služeb. Je však nutno zvažovat typologii registrovaných sociálních služeb. Opět ale narážíme na nutnost vymezit SVL, určit příslušné adresy a vypořádat se s migrací.

Interpretace

Zvyšování počtu poradenských pracovišť indikuje zvyšování dostupnosti služeb pro obyvatele SVL.

C36-2 Počet pracovníků poradenských pracovišť v SVL/1000 obyvatel SVL

Analytický indikátor

Definice

Počet pracovníků v přímé péči poskytujících sociální službu druhu „odborné sociální poradenství“ dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v dostupnosti SVL na 1 000 obyvatel SVL.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Šetření: viz indikátor C36-1.

Interpretace

Zvyšování počtu pracovníků pracovišť indikuje zvyšování dostupnosti služeb pro obyvatele SVL.

C36-3 Počet terénních pracovníků v SVL/1 000 obyvatel SVL

Analytický indikátor

Definice

Počet pracovníků v přímé péči sociální služby druhu „terénní programy“ dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v dostupnosti SVL a terénních pracovníků zřízených v rámci dotace Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, programu „Podpora terénní práce“, na 1 000 obyvatel SVL.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Šetření: viz indikátor C36-1.

Interpretace

Zvyšování počtu terénních pracovníků indikuje zvyšování dostupnosti služeb pro obyvatele SVL.

C37-1 Podíl osob žijících v SVL v podstandardním bydlení

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob bydlících v přelidněných bytech (více než jedna osoba na obytnou místnost) anebo nevyhovujících hygienických podmínkách v SVL na všech osobách v SVL. Jako nevyhovující hygienické podmínky jsou posuzovány: a) koupelna anebo WC mimo byt anebo b) absence tekoucí teplé vody v bytě anebo c) topení na tuhá paliva kamny přímo v bytě.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření: Nicméně takto formulovaný indikátor se v souvislosti se SVL nepoužívá, obvykle se popisuje stav jednotlivých domů. Jde o otázku definice pojmu. Sledují se však indikátory, ve kterých se některé typy podstandardního bydlení objevují.

Interpretace

Zvyšující se podíl indikuje zhoršující se situaci v oblasti bydlení v SVL.

Poznámka/komentář

Jako podstandardní byly uvedené podmínky bydlení vybrány proto, že a) přeplněnost bytů, stanovená jako více než 1 osoba na obytnou místnost je používaným indikátorem Eurostatu a b) nevyhovující hygienické podmínky jsou např. v Šetření EU-SILC (Životní podmínky) spojovány s deprivací v oblasti bydlení, potažmo s materiální deprivací.

C37-2 Podíl osob žijících v nestandardních formách bydlení v SVL

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob žijících v ubytovnách, holobytech, případně bez přístřeší v rámci SVL na všech osobách v SVL.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření: viz indikátor C37-1.

Interpretace

Zvyšující se podíl osob žijících v těchto formách bydlení indikuje skryté či zjevné bezdomovectví a obecně zhoršující se situaci v dostupnosti bydlení v SVL.

Poznámka/komentář

Jako „nestandardní“ byly uvedené formy bydlení vybrány z důvodů, že a) bydlení v ubytovnách je spojeno s nízkou ochranou jistoty či stability bydlení, nízkou ochranou soukromí a domovní svobody a sníženými podmínkami kvality bydlení; b) bydlení v holobytech, často používaných jako přístřeší v případě vystěhování pro porušení nájemní smlouvy u obecních bytů je spojeno s podobnými podmínkami bydlení jako v případě a) a c) situace „bez přístřeší“ je extrémní situací ztráty bydlení.

C38-1 Podíl domácností v hmotné nouzi žijících v SVL, kterým dávky hmotné nouze negarantují příjem na úrovni životního minima domácnosti, na všech domácnostech žijících v SVL

Analytický indikátor

Definice

Podíl domácností žijících v SVL, které jsou příjemci dávky doplatku na bydlení a kterým tato dávka po zaplacení skutečných nákladů na bydlení negarantuje příjem na úrovni životního minima, na všech domácnostech žijících v SVL.

Zdroj dat

Šetření: Data by měl sledovat ÚP, patrně by ale šlo o pracné ruční dopočítávání.

Interpretace

Jde o vyhodnocení politického úsilí v rámci systému sociální ochrany, jehož cílem je mimo jiné garantovat domácnostem v hmotné nouzi příjem na úrovni životního minima dle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v případě dávky doplatek na bydlení jim takový příjem garantovat po zaplacení nákladů na bydlení.

Poznámka/komentář

Údaj lze získat z administrativní databáze za celou populaci, na úroveň krajů, okresů, po definování adres v SVL i na úrovni SVL.

C38-2 Kapacita bytů ve vlastnictví obce, v níž se vyskytuje alespoň jedna SVL, kvalifikovaných jako nájemní byty pro osoby s nízkými příjmy/1 000 obyvatel obce

Klíčový indikátor

Definice

Počet nájemních bytů pro osoby s nízkými příjmy ve vlastnictví obce, v níž se vyskytuje alespoň jedna SVL.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Šetření: Zjišťuje se vždy počet obecních bytů celkem a pak počet „sociálních bytů“, kategorie je ale opět vágní, obce s ní nakládají různě.

Interpretace

Zvyšování počtu indikuje zvyšování politického úsilí řešit problém nedostupnosti bydlení pro osoby s nízkými příjmy a zvyšování reálné možnosti zvýšit dostupnost bydlení pro tyto skupiny obyvatel.

Poznámka/komentář

Jedná se o byty, které byly vystavěny či zrekonstruovány na základě jednoho z dotačních titulů MMR nebo SFRB, případně jiného relevantního dotačního titulu, případně o byty, které jsou vyhláškou či nařízením apod. obce považovány za byty pro osoby s nízkými příjmy.

V současnosti MMR byty určené pro sociální bydlení rozlišuje na: a) podporované byty; b) nájemní byty pro osoby s nízkými příjmy podle programu MMR; c) nájemní byty pro osoby s nízkými příjmy podle Nařízení vlády č. 146/2003 Sb. a d) sociální byty podle Nařízení vlády č. 333/2009 Sb.

C38-3 Počty zahájených a dokončených bytů pro osoby s nízkými příjmy / 1 000 obyvatel obce

Klíčový indikátor

Definice

Počet nájemních bytů pro osoby s nízkými příjmy ve vlastnictví obce, v níž se vyskytuje alespoň jedna SVL, jejichž výstavba byla zahájena či dokončena v roce šetření.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Šetření: viz indikátor C38-2.

Interpretace

Zvyšování počtu indikuje zvyšování aktuálního politického úsilí řešit problém nedostupnosti bydlení pro osoby s nízkými příjmy a zvyšování reálné možnosti zvýšit dostupnost bydlení pro tyto skupiny obyvatel.

Literatura a zdroje

A. Koncepční a strategické dokumenty z oblasti sociálního začleňování

Zahraniční dokumenty

- Rakousko: Strategie sociální ochrany a inkluze 2008-2010
- Rakousko - (Druhý) Program reforem pro růst a pracovní místa 2008-2010
- Velká Británie - Zpráva o strategii sociální ochrany a sociální inkluze 2008-2010
- Velká Británie - Národní program reforem 2011
- SRN – NAPSI 2008-2010
- SRN - Národní program reforem 2011
- SRN – Národní akční plán integrace 2012
- Slovensko - NAPSI 2008-2010
- Slovensko - Národní program reforem 2011-2014
- Slovensko - Vytvoření národních indikátorů v oblasti chudoby a sociálního vyloučení a návrh způsobu zajištění jejich pravidelného monitorování - Analytická zpráva (2008)
- Lotyšsko - NAPSI 2008-2010
- Portugalsko - NAPSI 2008-2010
- Španělsko - NAPSI 2008-2010
- Nizozemsko - Národní akční plán pro boj s chudobou a podporu participace

Národní dokumenty

- Strategie sociálního začleňování 2014-2020
- Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění (*strategie Evropa 2020*) - Sdělení Evropské komise (+ Rámcová pozice ČR);
- Investice pro evropskou konkurenceschopnost: Příspěvek České republiky ke Strategii Evropa 2020: Národní program reforem České republiky 2012
- Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011-2015
- Koncepce romské integrace 2010-2013
- Akční plán dekády romské inkluze
- Národní strategický referenční rámec ČR 2007-2013
- Národní program přípravy na stárnutí
- Národní akční plán prevence domácího násilí
- Koncepce bydlení ČR do roku 2020
- Národní strategie ochrany práv dětí (+ Akční plán 2012-2015)
- Národní koncepce podpory rodin s dětmi
- Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009-2012

- Koncepce integrace cizinců– Společné soužití v roce 2012
- Národní strategie prevence násilí na dětech 2008-2018
- Národní akční plán inkluzivního vzdělávání
- Priority a postupy vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže
- Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné druhy sociálních služeb poskytovaných v přirozené komunitě obyvatel a podporující sociální začlenění lidí do společnosti
- Priority rozvoje sociálních služeb
- Akční plán podpory odborného vzdělávání
- Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v České republice
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky
- Strategie celoživotního učení ČR
- Evropská platforma pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení: evropský rámec pro sociální a územní soudržnost - Sdělení Evropské komise (+ Rámcová pozice ČR)
- Rozvojové priority MPSV na období 2014+
- Souhrnný návrh zaměření budoucí kohezní politiky EU po roce 2013 v podmínkách České republiky
- Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období let 2012 až 2020
- Národní strategický plán rozvoje venkova 2007-2013
- Strategie regionálního rozvoje ČR na léta 2007-2013
- Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR - Zdraví pro všechny v 21. století
- Koncepce podpory malého a středního podnikání na období 2007-2013

Regionální a lokální dokumenty

- Strategické plány Lokálního partnerství (Most, Cheb)
- Strategický plán sociálního začleňování (Trmice, Kutná Hora, Obrnice, Bílina, Bruntál)
- Strategický plán lokality Šluknovsko
- Strategický plán lokality Jáchymov
- Akční plán integračních opatření Lokálního partnerství Litvínov
- Plány romské integrace (Tábor)
- Komunitní plány sociálních služeb (Brno, Ostrava, Plzeň)
- Střednědobé plány rozvoje sociálních služeb (Kraje: Jihomoravský, Středočeský,
- Plzeňský, Ústecký, Olomoucký, Zlínský, Pardubický, Liberecký, Karlovarský; Praha)
- Strategie/koncepce integrace romské komunity (Kraje: Moravskoslezský, Jihočeský)
- Strategie integrace sociálně vyloučených lokalit (Kraje: Vysočina, Královéhradecký)

- Krajské plány vyrovnávání příležitostí pro OZP (Kraje: Královéhradecký, Moravskoslezský)

B. Zdroje dat

Český statistický úřad

ČSÚ - Statistiky/Obyvatelstvo/Pohyb obyvatelstva/Demografická ročenka;
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pohyb_obyvatelstva

ČSÚ - Sčítání lidu domů a bytů SLDB 2011;
<http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=0&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

ČSÚ - Regionální časové řady;
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/regionalni_casove_rady

ČSÚ (SILC) - Příjmy a životní podmínky domácností (tab. 21);
<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/3012-13>

ČSÚ - Veřejná databáze;
http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=15&expand=1&

ČSÚ - Výběrové šetření pracovních sil;
http://www.czso.cz/vykazy/vykazy.nsf/i/vyberove_setreni_pracovnich_sil

ČSÚ - Věkové složení obyvatel k 1. 1. 2012;
[http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/510022D04C/\\$File/400313001.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/510022D04C/$File/400313001.pdf)

ČSÚ - Síť vybraných zařízení sociální péče 2011;
http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/3201-12-r_2012-2a0

ČSÚ - Věkové složení obyvatelstva v roce 2011;
http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/4003-12-r_2012

Databáze Eurostat

Eurostat - Search database;
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat - Employment rate of adults by sex, age groups, highest level of education attained, number of children and age of youngest children;
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat - Early leavers from education and training by sex; Code: t2020_40;
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=t2020_40&language=en

Eurostat - Healthy life years and life expectancy at birth, by sex (tsdph100);
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat - Healthy life years and life expectancy at age 65, by sex (tsdph220);
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat (SILC) - Overcrowding rate by household type (ilc_lvho05b);
(<http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tessi175>)

Eurostat (SILC) - Share of total population having neither a bath, nor a shower, nor indoor flushing toilet in their household (ilc_mdho05);
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat (SILC) - Housing cost overburden rate by household type (ilc_lvho07e);
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat (SILC) - Self-reported unmet needs for medical examination for reasons of barriers of access, by sex and age (%); (hlth_silc_03);
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Ministerstvo práce a sociálních věcí

MPSV; <http://www.mpsv.cz/cs/>

MPSV - Databáze SKILL, přílohy k analýze Situace na trhu práce;
http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace

MPSV - Databáze hmotné nouze; <http://www.mpsv.cz/cs/>

MPSV - Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí však nesleduje počty dětí odebíraných v jednotlivých letech z rodin. Sledují se pouze počty dětí umístovaných do náhradní rodinné či pěstounské péče a výchovných zařízení; www.mpsv.cz

MPSV - Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí, tab. XI za rok 2012; tab. XII za rok 2011; tab. XII za rok 2010 – počet živých případů v daném roce (tab. I)/součet pracovníků za každý rok; www.mpsv.cz

MPSV - Aplikace SOS-Poskytovatel; www.mpsv.cz

MPSV - Zaměstnanost / Statistiky / Nezaměstnanost / Časové řady / Průměrná míra nezaměstnanosti od roku 1997 do roku 2012;
http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

MPSV - Zaměstnanost / Statistiky / Nezaměstnanost / Čtvrtletní / Statistiky nezaměstnanosti; <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

MPSV - Zaměstnanost / Statistiky / Nezaměstnanost / Časové řady / Průměrná míra nezaměstnanosti od roku 1997 do roku 2012;
http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

Ústav pro informace ve vzdělávání

Ústav pro informace ve vzdělávání; <http://www.nuv.cz/>

ÚIV Statistická ročenka školství 2012/2013 - výkonové ukazatele;
<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV; C1.17 - Základní vzdělávání - žáci/dívky, kteří ukončili školní docházku v ZŠ ve školním roce 2011/12 - podle ročníků a území a C1.21 - Základní vzdělávání - školy, žáci převedení do vyššího ročníku - podle území;
<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV; C1.29.1 - Základní vzdělávání - žáci s individuálními vzdělávacími plány podle ročníků - podle území; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV - Agregovaná data MŠMT; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV - kap. A 1.2.4 - vzdělávání v ČR - souhrn + C1.1 Základní vzdělávání - školy, třídy, žáci/dívky - podle území; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV - kap. A 1.2.4 - vzdělávání v ČR - souhrn + C1.1 Základní vzdělávání - školy, třídy, žáci/dívky - podle území + D1.1 Vzdělávání ve středních školách - žáci/dívky, nově přijatí, absolventi - fyzické osoby - podle formy vzdělávání;
<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV - kap. A 1.2.4 - vzdělávání v ČR - souhrn + D1.1 Vzdělávání ve středních školách - žáci/dívky, nově přijatí, absolventi - fyzické osoby - podle formy vzdělávání;
<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

UIV - tab. B 1.4 Předškolní vzdělávání - věková struktura dětí - podle území
<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Další

Centrum pro výzkum veřejného mínění; <http://cvvm.soc.cas.cz/>

Evropská komise - Tax and benefits indicators database;
http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/tax_benefits_indicators/index_en.htm

Evropská komise - Economic and Financial Affairs;
http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/tab/

MŠMT; <http://www.msmt.cz/ministerstvo>

MŠMT - Dokument MŠMT č.j.: 13 992/2007-20 - Seznam doporučených indikátorů kvantitativního vývoje vzdělávací soustavy a metod jejich výpočtu užívaných v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR a Dlouhodobých záměrech vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v krajích;
<http://www.msmt.cz/dokumenty/seznam-doporucenych-indikatoru-quantitativniho-vyvoje-vzdelavaci-soustavy-a-metod-jejich-vypoctu-uzivanych-v-dlouhodobem-zameru-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-cr-a-dlouhodobych-zamerech-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-v-krajich>

Sociologický ústav ČAV; <http://www.soc.cas.cz/>

Úřad práce; <http://portal.mpsv.cz/upcr>

ÚZIS Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR – Kojenecké ústavy, dětské domovy a další zařízení pro děti
<http://www.uzis.cz/category/tematicke-rady/zdravotnicka-zarizeni/kojenecke-ustavy-detske-domovy-dalsi-zarizeni-pro-deti>

VÚPSV, v.v.i. - Bulletin Vývoj hlavních sociálních a ekonomických ukazatelů, podle dat ČSÚ; http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic_social_indicators&site=default

C. Literatura

A. Atkinson a E. Marlier (2010). Analysing and measuring social inclusion in a Global Context. N. York: UN, Dep. Of Economic and Social Affairs

Asistent pedagoga; <http://majinato.cz/pdf/26-asistent-pedagoga.pdf>

Evropská komise (2010). Indicators for monitoring the Employment Guidelines including indicators for additional employment analysis - 2010 compendium.

Evropská komise (2009). Portfolio of indicators for the monitoring of the European Strategy for Social Protection and Social Inclusion – 2009 update.
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=756&langId=en>

University of Antwerp: Vade-mecum of common indicators agreed in the context of the Open Method of Coordination on Social Protection and Social Inclusion.
<http://www.ua.ac.be/main.aspx?c=.VADEMECUM&n=86631>